

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ
Кафедра педагогіки та психології

Реєстраційний № _____

Магістерська робота

**Вивчення рівнів орфографічних здібностей учнів на основі
результатів правописного конкурсу ім. Караді**

Комудя Ніколетт Йосипівна

Студентка ІІ-го курсу

Освітня програма: 013 Початкова освіта

Ступінь вищої освіти: магістр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 7 /27 жовтня 2020 року

Науковий керівник:

Маргітич Катерина Євгенівна
канд. пед. наук, доцент

Консультант:

Гуттерер Єва Войтехівна
ст. викладач

Завідувач кафедру:

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 2021

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ

Кафедра педагогіки та психології

Магістерська робота

**Вивчення рівнів орфографічних здібностей учнів на основі
результатів правописного конкурсу ім. Караді**

Ступінь вищої освіти: магістр

Виконала: студентка ІІ-го курсу

Комудя Ніколетт Йосипівна

Освітня програма: 013 Початкова освіта

Науковий керівник: **Маргітич Катерина Євгенівна**

канд. пед. наук, доцент

Консультант: **Гуттерер Єва Войтехівна**

ст. викладач

Рецензент: **Романюк Катерина Олександрівна**

канд. пед. наук,

доцент

Берегове
2021

**II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Pedagógia és Pszichológia Tanszék**

**A helyesírási készség szintje a Karádi helyesírási verseny eredményeinek
elemzése alapján**

Magiszteri munka

Képzési szint: mesterképzés

Készítette: **Kamugya Nikolett**

II. évfolyamos hallgató

Képzési program: 013 Tanító

Témavezető: **Margitics Katalin**

a pedagógia tudományok kandidátusa, docens

Konzulens tanár: **Hutterer Éva**

adjunktus

Recenzens: **Romanyuk Katerina**

a pedagógiai tudományok kandidátusa, docens

Tartalomjegyzék

Bevezetés	6
I. A helyesírás-tanítás az anyanyelvi nevelés rendszerében	8
1.1. A helyesírás tanításának céljai	9
1.2. A helyesírás tanításának elvei	11
1.3. A tanítás menete	14
1.4. A helyesírás tanításának módszertana	15
1.5. A helyesírási ismeretek alkalmazása, gyakorlása	17
II. A helyesírási készség formálásához rendelt tartalmak és óraszámok a magyarországi és a kárpátaljai magyar iskolák számára írt tantervek alapján	21
2.1. A kárpátaljai magyar iskolák számára előírt program ismertetése	21
2.2. A magyarországi iskolák számára előírt program ismertetése	26
III. A helyesírási készség szintje a Karádi helyesírási verseny 5. osztályos eredményeinek elemzése alapján	29
3.1. A verseny névadója, céljai és követelményei	29
3.2. A verseny résztvevői a 2020-as tanévben	30
3.3. A 2020-as verseny feladatlapjának és eredményeinek ismertetése	33
3.4. A verseny résztvevői a 2021-es tanévben	59
3.5. A 2021-es verseny feladatlapjának és eredményeinek ismertetése	62
3.6. Következtetések megfogalmazása	73
Összegzés	82
Ukrán nyelvű összegzés	84
Felhasznált irodalom	85
Melléklet	87

ЗМІСТ

Вступ	6
I. Викладання правопису в системі навчання рідної мови	8
1.1. Цілі навчання орфографії	9
1.2. Принципи навчання орфографії	11
1.3. Курс викладання	14
1.4. Методика викладання правопису	15
1.5. Застосування орфографічних навичок	17
II. Зміст та кількість годин, призначених для формування орфографічних навичок на основі навчальних програм, складених для угорських шкіл в Угорщині та Закарпатті .	21
2.1. Опис програми, призначеної для угорських шкіл Закарпаття	21
2.2. Опис програми, призначеної для шкіл в Угорщині	26
III. Рівень орфографічних навичок на основі аналізу результатів 5 класу конкурсу у правопису Караді	29
3.1. Назва, цілі та вимоги змагання	29
3.2. Учасники змагань у 2020 навчальному році	30
3.3. Опис завдань та результатів конкурсу 2020 року	33
3.4. Учасники змагань у 2021 навчальному році	59
3.5. Опис завдань та результатів конкурсу 2021 року	62
3.6. Формулювання висновків	73
Висновки	82
Висновки українською мовою	84
Використана література	85
Додаток	87

Bevezetés

A nyelv segítségével kommunikálhatunk, kifejezhetjük a gondolatainkat, az érzéseinek, és ezeket továbbadhatjuk egymás számára. Már kisgyermekkorban elengedhetetlen a beszéd fejlesztése, így az anyanyelvi fejlődés elősegítése már az alsó tagozatos gyerekek számára összeállított tantervben is alapvető témakörként van jelen.

Az iskolába érkező gyermek már értékes anyanyelvi tudással rendelkezik, jártas a nyelv használatában, képes a felnőtteket és kortársait megérteni, érzelmeit, gondolatait mások számára érthetően kifejezni. A családban már elsajátította a nyelv használatát, spontán nyelvhasználati ismeretekkel rendelkezik. Ennek a spontán nyelvhasználatnak, az előbeszédnek, a beszéd szóbeli és írott kommunikációs formáinak a kiteljesedése, tudatosítása valósul meg az iskolai anyanyelvi nevelés során.

Az iskolai tanítás célja egyrészt fejleszteni az egyes tanuló nyelvhasználatát, másrészt tudatosá tenni a nyelvhasználatot. A nyelvhasználat tudatosítása alsó osztályokban a nyelvről mint rendszerről alkotott kép kialakítása révén valósul meg, másrészt elementáris nyelvtani ismeretek tanítása által, melyek az íráskészség, íráshasználat formálódást hivatottak elősegíteni. A nyelvtan elméleti alapozó tantárgy, ez azonban nem jelenti azt, hogy ne lehetne gyakorlati úton, játékos formában, a gyerek számára motiváló módon tanítani. A jó szövegalkotásnak feltétele az igényes helyesírás, e képesség birtoklása egész személyiségünk, igényességünk, szellemi kultúránk és felelősség-tudatunk mutatója. A helyesírás-tanításnak ezért minden iskolatípusban, minden évfolyamon fontos helye és szerepe van. magiszteri munkám témaválasztását ez indokolta.

Magiszteri munkám célja, hogy megvizsgáljam az 5. osztályos tanulók helyesírási készségének szintjét, s ezáltal következtetéseket fogalmazzak meg arra vonatkozóan, mily mértékben valósul meg az elemi iskolában a nyelvhasználat tudatosítása a nyelvtani ismeretek oktatása által.

Az elemi iskolában elsajátított helyesírási készség szintjét, azt, hogy mennyire tudják a gyermekek az elméleti ismereteiket a gyakorlatban is alkalmazni, két éven keresztül, a Karádi helyesírási verseny 5. osztályos tanulói eredményeinek elemzése alapján próbálom megállapítani.

Munkám megírása során az alábbi feltevéseket fogalmaztam meg:

1. Feltételeztem, hogy a Karádi verseny 5. osztályos feladatlapja lefedi azt az ismeretkört és méri azokat a helyesírási készségeket, melyet az elemi osztályokban elsajátítanak a tanulók.

2. Feltételeztem, hogy a versenyen résztvevő gyerekek lefedik a magyar oktatási intézményeket, ezáltal átfogóbb képet kapunk a kérdésről.
3. Versenyről lévén szó, feltételeztem, hogy kiváló (90 pont fölötti) teljesítményt csak a gyerekek egy kisebb része ér el.
4. Feltételeztem, hogy a helyesírási versenyre érkező gyerekek helyesírási készség szintje magas, azaz nagy arányban érik el a 80-90 pont közötti értéket, ami jó teljesítési szintnek felel meg.

A téma feldolgozása során kiindulási alapként mindenekelőtt az Adamikné Jászó Anna, Kernya Róza, Antalné Szabó Ágnes által feldolgozott szakirodalmakat, valamint az Anyanyelv pedagógia online folyóiratban a témában megjelent tanulmányokat tekintettem át. Tanulmányoztam tovább azokat a tanterveket, illetve tankönyveket, melyek alapján a tavalyi és idei év 5. osztályos tanulók még tanultak.

Adamikné Jászó Anna tankönyveiben hangsúlyozza, hogy a helyesírás alapjait alsó tagozatban kell megtanítani és készség szintre juttatni. A szövegközpontú nyelvtanítás szerint a nyelvet úgy kell tekinteni, mint a gondolatoknak és a lelki életnek a kifejezését.

Antalné Szabó Ágnes munkájának fontos üzenete, hogy környezetünk folyamatosan változik, és ebben a változó környezetben átalakul a gyermekek gondolkodásmódja, érdeklődése, motivációja is, változnak tanulási szokásaik. Ezekre a változásokra és az új kihívásokra az iskola világának, benne a tanároknak is keresni kell a megfelelő válaszokat. Folyamatos megújulásra van szükség az anyanyelvi nevelés tartalmában és pedagógiájában, így a helyesírás tanításában is.

Magiszteri munkám első fejezete a helyesírás-tanítás helyét mutatja be az anyanyelvi nevelés rendszerében. A helyesírás tanításának célja, elvei, módszertana, alkalmazása, valamint a tanítás menetének lépései vannak ismertetve ebben a részben. A második fejezetben összehasonításra kerül a kárpátaljai magyar iskolák és a magyarországi iskolák számára készült alsó osztályos program. A harmadik fejezetben a Karádi helyesírási verseny 5. osztályos tanulóinak eredményeit elemzem a 2020-2021-es tanévre vonatkozóan.

I. A HELYESÍRÁS-TANÍTÁS AZ ANYANYELVI NEVELÉS RENDSZERÉBEN

Környezetünk folyamatosan változik, és ebben a változó környezetben átalakul a gyermekek gondolkodásmódja, érdeklődése, motivációja is, változnak tanulási szokásaik. Ezekre a változásokra és az új kihívásokra az iskola világa, benne a magyartanárok is keresik a megfelelő válaszokat. Folyamatos megújulásra van szükség az anyanyelvi nevelés tartalmában és pedagógiájában, így a helyesírás tanításában is (Antalné, 2012: 10).

A helyesírás végigkíséri egész életünket, ezért a helyesírási kultúrának a fejlesztése el nem hanyagolható területe az iskolai nevelésnek.

A helyesírás nem egyszerűen tanítás-tanulás kérdése, hanem a tanuló teljes személyiségével – személyiségének szinte valamennyi vonásával – összefügg; így például az önmaga iránt támasztott igényekkel; az elvont gondolkodásnak és a figyelem koncentrálásának képességével; az előírások, szabályok követésének belső motivációjával.

A helyesírás alapvetően képesség, de vannak részei, melyeket készség szintre lehet emelni. Képesség – a személyiség tulajdonsága, mely alkalmassá tesz magasabb szint cselekvések végrehajtására. Készség elérésénél az automatizáláson van a hangsúly – utánzással sajátítják el a gyerekek a beszéd készségét – tudatos ismeretszerzéssel az olvasás és az írás készséget. Cél: minél több helyesírási ismeretet készség szintre emelni.

A tudatos helyesírás-tanulás legfontosabb színtere az iskola. A helyesírási szabályokat elsősorban az iskolában tanuljuk meg, és itt végzünk tudatosan különféle helyesírási gyakorlatokat azért, hogy rögzítsük az egyes szavak és szókapcsolatok helyes írásképét, gyakoroljuk a helyesírási szabályok alkalmazását. Ezt a fajta szándékos bevezést akaratunkkal irányítjuk. A gyermekek iskolán kívüli, otthoni helyesírás-tanulása is az iskolához kötődik. Felnőttkorban általában csak akkor tanuljuk tudatosan a helyesírást, ha a munkánk, a foglalkozásunk vagy valamilyen feladatunk megköveteli a helyesírási szabályok alkalmazására való fokozottabb odafigyelést, például álláskereséskor vagy önéletrajz írásakor (Lux, 1924: 170-185; Laczkó – Martonfi, 2005: 35-45).

Nemcsak az iskolában tanuljuk a helyesírást: hanem minden olyan hely is a helyesírás tanulásának színtere, ahol írásképpel találkozunk. Így hatással vannak a gyermekek alakuló helyesírására az utcai plakátok, az otthon, az újságokban, a televízióban látható-hallható szövegek, a rohamosan terjedő számítógép-használat miatt pedig különösen fontosak a számítógépen olvasható-hallható virtuális szövegek. A korai irodalmi szocializáció, vagyis

az, hogy a gyermekek már az iskolába lépés előtt különféle szövegekkel találkoznak, megerősíti az iskolán kívüli szövegek tanulásban betöltött szerepét. A kisgyermek, amint megtanulják a betűket, szövegeket böngésznek életük legkülönbözőbb szinterein. Ilyenkor általában nem tudatosan tanulják a helyesírást, hanem a nem tudatos észlelés, tapasztalatszerzés eredményeképpen jegyzik meg a szavak írásképét. A számítógép használata is hozzájárul a szavak, szókapcsolatok írásképének a rögzüléséhez. Mivel a gyermekek igen nagy számban találkoznak az iskolán kívül papíralapú és virtuális szövegekkel, a helyesírás tanulásának nem elhanyagolható módja a véletlen tapasztalatszerzés. Önkéntelen bevésés közben is hatnak ránk a különféle ingerek, és az információk akaratlanul is tartósan rögzülnek (Fábián, 1986: 170-185).

1.1. A helyesírás tanításának céljai

Az anyanyelvi nevelés céljának és feladatainak meghatározása mindig attól függ, hogy milyen a társadalom műveltségisménye. Ez pedig korszakonként változhat, és így időről időre különböző tényezők kerülnek előtérbe, mást tartanak fontosnak, előbbre valónak (Dobóné–Zimányi, 2000: 679-688; Zakárné, 2003: 45).

Az anyanyelvi nevelés célrendszerében hagyományosan oktatási, képzési és általános nevelési célokat különböztetünk meg. A környezeti változások erősödő befolyása ellenére sem mondhatunk le az anyanyelvi nevelés magatartás- és tudatformáló szerepéről.

Az oktatás legfontosabb jellemzője, hogy magában foglalja a tanítást mint tanári és a tanulást mint tanulói tevékenységet, amelyek egymással kölcsönhatásban valósulnak meg. Ugyanakkor az oktatás célja a tanulók fejlesztésére vonatkozik, azaz míg a cél tételezője általában a pedagógus, addig az eredmény hordozója a tanuló, aki maga is sajátos célok által vezetve vesz részt a folyamatban (Borbély, 1969: 39-45; Falus, 2003: 139-140).

A nevelés és az oktatás dialektikus kölcsönhatásban valósul meg, egymást feltételezve érvényesülnek, erősítik egymást. Tanítva nevelünk, s nevelve tanítunk. Az oktatás a nevelés egyik fő eszköze.

Az iskolai tanítás célja egyrésztől fejleszteni az egyes tanulók nyelvhasználatát, másrésztől megtanítani a nyelvtant a tanulóknak. A tanulók nyelvfejlesztésével sok terület foglalkozik, az irodalomtanítás, a szóbeli és az írásbeli kommunikáció tanítása, sőt a nem anyanyelvi tárgyak is. A nyelvtan tanításának más a célja:

1. megmagyarázza, tudatossá teszi az ösztönös nyelvhasználatot
2. megalapozza a helyesírás tanítását

3. fejleszti a logikus gondolkodást, s ezáltal megalapozza a többi tantárgy tanítását (Adamikné – Bocsák, 1999: 42).

A helyesírás tanítása és tanulása az iskolai nevelésben egyetlen évfolyamhoz vagy egyetlen iskolafokozathoz sem köthető kizárólagosan. Ezen a területen minden életkornak és minden iskolatípusnak megvannak a saját nevelési céljai és feladatai. A helyesírás-tanulás és a helyesírás-tanítás céljai:

- a példák (a szavak, a szókapcsolatok) helyes írásképének a megtanulása;
- a helyesírási szabályok megértése, megtanulása és alkalmazása;
- a helyesírást segítő eszközök (a helyesírási kézikönyvek és a számítógépes helyesírás-ellenőrző programok) funkcionális alkalmazása (Fábián, 1986: 170-185).

Fontos, hogy a mindhárom cél eléréséhez szükséges tevékenységek megfelelő súllyal legyenek jelen az iskolai nevelésben. Mivel senki sem képes minden szó helyesírását maradéktalanul megtanulni, és az összes helyesírási szabályt sem tudjuk az iskolában elsajátítani, az iskolának önképzésre is kell nevelnie. Ezért kiemelten fontos cél a szabályzat, valamint a papíralapú és az elektronikus helyesírási szótárak használatának az elsajátítása, a számítógépes helyesírás-ellenőrző program megfelelő alkalmazása (Fábián, 1986: 170-185).

A helyesírás tanítása együtt jár olyan kompetenciák elsajátításával vagy mozgósításával, amelyek a mindennapi életben, illetve munkában nélkülözhetetlenek. Így tehát a továbbiakban sem mondhatunk le róla (Fábián, 1986: 170-185).

Az általános iskola alsó tagozatán a magyar nyelv és irodalom tantárgy elsődleges célja az anyanyelvi kommunikációs képességek fejlesztése, és az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátítása. Az anyanyelvi képességek fejlesztése nemcsak cél, hanem eszköz is a személyiség harmonikus fejlődéséhez, a nemzeti önazonosság erősödéséhez, a kognitív és érzelmi fejlődéshez, valamint mindezek katalizátora is egyben (Hasmann – Kálmánné – Szilágyi, 2000: 48-51).

A helyesírás-tanítás céljait és feladatait a következőkben foglalhatjuk össze:

- a fontosabb helyesírási szabályok tudatosítása;
- a megismert helyesírási szabályok alkalmazása, készségszintű elsajátítása;
- a helyesírási memória fejlesztése;
- a kreatív helyesírási gondolkodás fejlesztése;
- a helyesírási kézikönyvek használata;
- a hibafelismerés és -javítás készségének fejlesztése;

- az írásfegyelem fejlesztése.
A helyesírás tanításában is három didaktikai mozzanatot különítünk el. Ezek:
- Tudatosítás
- Gyakorlás
- Ellenőrzés (Adamikné, 2006: 363-364).

1.2. A helyesírás tanításának elvei

A nyelvtan elméleti, alapozó tárgy, ez azonban nem jelenti azt, hogy ne lehetne gyakorlati úton, játékosan tanítani, és nem jelenti azt, hogy ne lenne a gyakorlathoz, azaz a nyelvfejlesztéshez köze. Nagyon is sok köze van, de azt jól kell látni, hogy megvan a sajátossága, s ezt a sajátosságát nem szabad feladni, nem szabad kiforgatni eredeti mivoltából (Adamikné – Bocsák, 1999: 42).

A nyelv gondolatokat kifejező jelek bonyolult rendszere, a vele foglalkozó tudomány a nyelvtudomány. A nyelvtudomány egyik része a nyelvtan vagy grammatika. A nyelvtan a nyelv szerkezetének leírása, szabályokba foglalása. Történeti és leíró nyelvtant különböztetünk meg. Az iskolai oktatásban elsősorban leíró nyelvtant tanítunk, a történeti nyelvtanra csak utalunk, s legfeljebb a felső gimnáziumi osztályok anyagát képezheti (Adamikné – Bocsák, 1999: 42).

Tehát egyrészt adva van a nyelv, mely objektíve létezik, de az egyének nyelvhasználatán keresztül valósul meg, másrészt pedig adva van a nyelvtudomány, melynek egyik részterülete a nyelvtan vagy grammatika (Adamikné – Bocsák, 1999: 42).

A nyelvtantanítás különféle stratégiákkal folyhat a deduktív módszertől kezdve a teljes mellőzésig. Ezeken a szélsőséges stratégiákon kívül a mondatközpontú és a szövegközpontú nyelvtantanítás egyaránt eredményes lehet (Szemere, 1968: 200-202).

Az anyanyelvtannak a latin grammatika régi tanmódja szerinti tanítása, amely a nyelvtani kategóriákból indul ki, és elméleti tudást vár el a diáktól, definíciókat és szabályokat kér számon tőle. Például: Mi a főnév? Hogyan ragozzuk az ikes igéket? Melyek a helyhatározó ragjai (Szemere, 1968: 200-202)?

Ennél fejlettebb a mondatközpontú nyelvtantanítás. A latinos rendszert a mondattanra épített módszer szorította ki az iskolákból. E tanítási módszer elvei szerint a mondatból mint szerves egészből kell kiindulni, majd ebből kifejtetni az egyes alkatrészeket, belőlük a szóalakokat; ezek megismerése után következik a szerkesztés, mely abból áll, hogy amint a mondat alkatrésze vagy a szó alakja tudatosodott a tanulóban,

elvárjuk tőle, hogy szerves összeköttetésbe hozza őket, vagyis mondatba foglalja (Szemere, 1968: 200-202).

A szövegközpontú nyelvtanítás szerint a nyelvet úgy kell tekinteni, mint a gondolatoknak és a lelki életnek a kifejezését, ennél fogva az anyanyelvtan tanítását nem egyes beszédrészekhez, mondatokhoz, hanem egy nagyobb egészhez, egész szöveghez kell kötni. Ahogyan az állatot előbb egészben, nem pedig egyes csontjaiból ismerjük meg, úgy sokkal természetesebb, ha előbb valamely olvasmányt egészében fogunk fel, és azután foglalkozunk egyes részeivel. A nyelvtani ismeretekre az olvasókönyv anyagának feldolgozása alkalmával vezetjük rá a tanulót (Szemere, 1968: 200-202).

A szövegközpontúság szempontjából nagy az olvasás fontossága. A jó könyvek, a jó irodalmi művek olvasása azért fontos, mert hatásukra egyfajta rend alakul ki a tanulóknál. Az adott mű belső rendszere leképeződik bennük. A szerzők által megírt, struktúrát alkotó művekkel való találkozás lehetővé teszi, hogy a valóságnak, az információk rendezésének, a gondolati koncepcióknak sokféle modelljét ismerjék meg, és kialakuljon bennük a rendszerezés kompetenciája, amellyel aztán rendezni tudják a maguk számára a világot (Szemere, 1968: 200-202).

A nyelvtanítás módszere sokféle lehet. A leggyakoribbak: a funkcionális, a strukturális és a transzformációs generatív.

A nyelvtan felépítésének rendszeresnek kell lennie. Ez azt jelenti, hogy az alacsonyabb nyelvi szintekből kiindulva halad a magasabb nyelvi szintek felé. Ez csakis így helyes, mivel a bonyolultabb egységeket az egyszerűbb egységek ismeretében érthetjük meg. Ez minden rendszerezés általános elve, tehát a felépítés: hangtan, szótan, mondat, szövegtan. Ettől eltér a mondat, szó, hang sorrendet követő fordított felépítésű nyelvtan, mely mereven a tárgyalás végére utasítja a hangtant.

A magyar tannyelvű középiskolákban háttérbe szorul a nyelvtanítás az irodalomtanítással szemben, néha olyannyira, hogy teljesen mellőzik. A szövegközpontúság olykor annyira szélsőségessé válik, hogy maguk a szövegek kerülnek előtérbe, a nyelv szempontjai pedig elsikkadnak. A tanárok az irodalmi tananyag óriási mennyiségére hivatkozva számos esetben a nyelvtanórák kárára növelik az irodalomra fordítható idő mennyiségét. Nagyon sajnálatos, hogy némelyik középiskolában a magyar órák nemigen terjednek ki nyelvtani kérdésekre. Pedig az anyanyelvről való ismeretek elmélyítése éppen a középiskolai oktatás feladata. Ennek aztán az a következménye, hogy a diákok számos esetben bizonytalanok a nyelvhasználatban, a szóbeli és az írásbeli

kifejező- készségük gyakran nem éri el a kívánt szintet (Szemere, 1968: 200-202; Kernya, 2008: 324-328).

Az anyanyelvi nevelésnek kisiskolás korban is alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, mert erre építve, ez által válik lehetővé a kultúra aktív befogadása, a társas-társadalmi érintkezés, az identitás kialakulása, az önálló ismeretszerzés és a tanulás (Hasmann – Kálmánné – Szilágyi, 2000: 48-51).

A kisiskolások az iskolai tanulmányaik megkezdésekor különféle szinten birtokolják és használják anyanyelvüket. Az első iskolai években a tanító feladata nem az elméleti rendszerezés, hanem a változatos és egyre magasabb szinten történő gyakoroltatás a különféle kommunikációs helyzetekben, illetve a szorongásmentes, motivált nyelvi fejlődési környezet megteremtése. A játékos, önkifejező gyakorlatok lehetőséget teremtenek a nyelvi tudatosság, a kreativitás, az árnyalt önkifejezés, a másik megértésének igényére, a képességek fejlesztésére. E fejlesztési folyamatra épülhet majd a továbbiakban az anyanyelvi és az irodalmi kultúra megismertetése (Hasmann – Kálmánné – Szilágyi, 2000: 48-51).

Az alapfokú nevelés-oktatás első szakasza az iskolába lépő kisgyermekben óvja és továbbfejleszti a megismerés, a megértés és a tanulás iránti érdeklődést és nyitottságot. Átvezeti a gyermeket az óvoda játékközpontú tevékenységeiből az iskolai tanulás tevékenységeibe. Fogékonnyá teszi saját környezetét, a természetet, a társas kapcsolatokat, majd a tágabb társadalom értékei iránt. Az iskola teret ad a gyermek játék és mozgás iránti vágyának, segíti természetes fejlődését, érését (Szabó, 2004: 8).

A tanítási tartalmak feldolgozásának folyamatában – élményszerű tanulással, problémahelyzetekből kiinduló izgalmas tevékenységekkel, kreativitást ösztönző feladatokkal fejleszti az alapvető képességeket és alapkészségeket, közvetíti az elemi ismereteket, szokásokat alakít (Szabó, 2004: 8).

Ez az iskolaszakasz a kíváncsiságtól és érdeklődéstől motivált, szabályozott és kötetlen tevékenységek célszerűen kialakított rendszerében fejleszti a kisgyermekben a felelősségtudatot, a kitartást, az önállóságot, megalapozza a reális önértékelést. Mintákat és gyakorlóterepet ad, magatartási normákat, szabályokat közvetít a társas közösségekben való részvétel és együttműködés tanulásához, a problémamegoldáshoz, konfliktuskezeléshez. Megerősíti a humánus magatartásformákat, szokásokat, és a gyermek jellemét formálva elősegíti a személyiség érését.

Támogatja az egyéni képességek kibontakozását, segíti a tanulási nehézségekkel való megküzdés folyamatát. Törődik azoknak a hátrányoknak a csökkentésével, amelyek a

gyermek szociális-kulturális környezetéből vagy a szokásostól eltérő ütemű éréséből, fejlesztési szükségleteiből fakadhatnak.

A fejlesztést a tanító az egyéni sajátosságokra épülő differenciált tanulászervezéssel és bánásmóddal szolgálja. Az alapvető képességek, készségek, kompetenciák fejlesztésében a tanulói tevékenységekre épít. Az ehhez felhasznált tananyagtartalmak megtervezésekor, valamint a feldolgozás tempójának meghatározásakor, a pedagógiai módszerek és eszközök kiválasztásakor a tanulócsoport, illetve az egyes tanulók fejlődési jellemzőit és fejlesztési szükségleteit tekinti irányadónak (Szabó, 2004: 8).

1.3. A tanítás menete

Az alsó tagozatos nyelvtani anyag kiválasztása általában a helyesírás-tanítás és a beszédfejlesztés szempontjai határozzák meg, tehát nagyon gyakorlati, és a lehetséges mértékig le van egyszerűsítve. A követelmény a tananyagban felsorolt nyelvtani kategóriák ismerete, a terminusok készségi szintű használata, valamint az ismeretek gyakorlati alkalmazása (Kernya, 2008: 324-328).

Lépései:

1. Az előkészítés során:

a) elhelyezzük az új anyagrészt a tanítás folyamatában;

Fontos, hogy a tanulók lássák a tanítási folyamat egészét, és támaszkodjunk a már tudott dolgokra. Ezt többnyire biztosítja az óra eleji számonkérés. Ha ez elmarad, gondoskodnunk kell a háttérismeretek felidézéséről, amikhez az új anyag köthető.

b) felébresztjük az érdeklődést az új anyag iránt;

Ez annál fontosabb, minél kisebb a gyermek, akivel foglalkozunk. A kisgyermek ugyanis nemigen érzi szükségét annak, hogy a nyelvvel foglalkozzék, hiszen anélkül is tud beszélni. Ha azonban sikerült az érdeklődést felkeltenünk, akkor igen lelkesen fedezi fel a nyelv titkait.

c) kitűzzük az óra célját

„Ma a főnevek többes számát tanuljuk.” Ha az új terminust nem értik még a gyerekek, akkor nem nevezzük meg, és a cím helyét kihagyják a füzetben. Ezt mondjuk például: „Ma a határozók egy újabb fajtájával ismerkedünk meg. A nevét még nem írjuk fel, a címnek hagyjatok ki helyet a füzetben!”

2. Az új anyag bemutatása (szemléltetése)

A nyelvtanban a szemléltető anyag maga a nyelv. Ám amikor csak lehet, kezdjük a szemléltetést első jelzőrendszeri anyaggal, azaz képpel, modellel, cselekvéssel, s ezeket

fogalmazzuk nyelvi anyaggá. A bemutatott nyelvtani példaanyagot nevezzük indukciós anyagnak.

1. Az elemzés, általánosítás, nyelvtani fogalomalkotás

Az egyes nyelvi tények elemzését azért végezzük el, hogy belőlük nyelvtani általánosításhoz jussunk el. Ez egyrészt valamely nyelvtani fogalom meghatározása, másrészt egy – egy nyelvtani ítélet, azaz a fogalmak közötti összefüggés megfogalmazása.

2. Az új ismeretek nyelvi – logikai megformálása (a szabály vagy definíció megfogalmazása)

Mindig a tanulók feladata. Gondos irányítással ez sikerül is. Kétféle általánosítással találkozunk: szabállyal és meghatározással.

a) A szabálynak tartalmaznia kell az általános törvényszerűségeket, majd a kivételeket. Mindig adjunk példákat is, és követeljük meg a példák megtanulását is, a példa ugyanis segíti a megértést és a rögzítést, mert analógiás alapot ad.

b) A meghatározásnak logikai felépítése a következő: meg kell adnunk a legközelebbi nemfogalmat, valamint a megkülönböztető jegyeket.

5. A nyelvtani ismeretek megszilárdítása (gyakorlása és alkalmazása) (Kamugya, 2016: 20-21).

Az általánosítás után szükség van arra, hogy ellenőrizzük a tanított dolog megértését. Evégett felismerési gyakorlatokat szokás végezteni. Ennek a legegyszerűbb módja, ha egyik tanult olvasmányban aláhúzzuk a tanult nyelvi jelenséget.

A helyesírási ismereteket ugyanúgy tanítjuk, mint a nyelvtani ismereteket. Tehát a lépések a következők:

1. Előkészítés
2. Az új anyag bemutatása (szemléltetés)
3. Elemzés és általánosítás
4. Az új ismeret – azaz az új helyesírási szabály – nyelvi – logikai megfogalmazása
5. Megszilárdítás, rögzítés, begyakorlás (Adamikné, 2006: 338-364).

1.4. A helyesírás tanításának módszertana

Az oktatás során számtalan módszert alkalmazhatunk. Tárgyaknak, jelenségeknek, folyamatoknak a valóságban, vagy szemléltető eszközök útján történő bemutatása. Mind az elméleti és a gyakorlati képzésben nagy szerepe van. A gyakorlati képzésben a tanár mutatja be a tevékenységet.

Bemutatás segítségével történő tanítás a legáltalánosabb és legősibb oktatási módszer, amelyet már az iskolázás megjelenése előtt, a családi, később a szakmai

nevelésben, oktatásban is alkalmaztak és jelenleg is alkalmaznak. A demonstráció a természettudományok, a zene, a művészetek oktatásában, az egyes mesterségek fogásainak, az idegen nyelvek elsajátításában egyaránt jelentős szerepet tölt be.

Vannak tevékenységek, amelyek bemutatás nélkül nem sajátíthatók el, de minden cselekvésnél könnyebb a bemutatás valamely formáját követni, mint a verbális leírást (Szemere, 1969: 51-56).

A tanulók egyrészt a virtuális szövegek külső világában, másrészt az iskolában gyorsan megtanulják, hogy milyen típusú szövegekben és mely kommunikációs helyzetekben van lehetőségük a normától eltérő helyesírássra, és mely helyzetekben szükséges a normakövetés. Ugyanakkor megfelelő hozzáállás és írásfegyelem szükséges ahhoz, hogy a normakövető szövegtípusokban a helyesírási hibák elkerülésére törekedjenek. Az iskolai helyesírási gyakorlatoknak kell megtanítaniuk, hogy milyen helyzetekben van szükség a helyesírási szabályok fokozottabb figyelembevételére. Az ehhez a célhoz igazodó tudatos szövegválasztással, valamint életszerű helyesírási gyakorlatokkal élményszerűbbé, így eredményesebbé tehetjük a helyesírás tanulását. Az iskolákban továbbra is fontos helyesírást tanítani, hiszen kódváltásra is csak azok a gyermekek lesznek képesek, akik ismerik és adott helyzetben képesek alkalmazni a helyesírási szabályokat (Antalné, 2008)

A középiskola 3. És 4. Osztályában akkor megfelelő a szövegkezelés, ha ezekből a mozzanatokból áll:

- szövegtolmácsolás
- mondatonkénti (tagmondatonkénti) tollbamondás

Szoros kapcsolatot létesítünk a látási, az írásmozgási, a beszédmozgási és hallási képzetek között. Ezeket a megfigyeléseket állandóan összekapcsoljuk a szabályokkal, és indokoltatunk. Majd a helyesírási ismereteket összekapcsoljuk az írásos tevékenységgel, vagyis íratunk.

A gyakorlás eszközei:

- a másolás
- a tollbamondás
- az emlékezetből való írás (Adamikné, 2006: 363-364).

Tollbamondáskor a rögzítendő szöveg elhangzik: hallás alapján kell írni. Másolás alkalmával az íráskép szerint kell rögzíteni. Mindkét esetben olyan helyzetet teremtünk, hogy a tanulóknak a legkevesebb erőt keljen a szöveg megőrzésére áldozniuk. Így magára

a helyesírásra több idő és figyelem jut. Az emlékezeti írás tehát a helyesírási készség kialakításának olyan módszeres eljárása, amely általában nem ad közvetlen segítséget a hallási vagy íráskép révén; s így megosztja a tanuló figyelmét és gondolkodását a szöveg, valamint helyesírása között. Ez a módszeres eljárás tehát fölöttébb értelemformáló, kiváltképpen emlékezetfejlesztő (Antalné, 2016).

A helyes gondolkodást és tanulást a metakognitív irányítás jellemzi. A jó metakognitív készségekkel rendelkező tanulók képesek saját ellenőrzésük alatt tartani gondolkodásukat, tanulásukat, tudják, hogy mely stratégiák segítenek nekik, mivel próbálkoznak, ha elakadnak. Sok tanuló viszont nem képes betekinteni saját tanulási folyamatába, azt hiszi, hogy tanulása kívülről irányított, nem tudatosulnak bennük azok a stratégiák, amelyek segítenék őket a tanulásban. Emiatt a helyesírás-tanulásban is fontos a tudatosság fokozása, a tanulás-módszertani elvek alkalmazása (Szemere, 1968: 137).

Nagyobb eredményt érünk el, ha a helyesírási órákon is érvényesül a metakognitívitás három eleme:

- a tanulás tervezése (a célok, a folyamat és a műveletek tervezése, a problémák, az eredmények előrejelzése);
- a tanulás nyomon követése (szem előtt tartani a célt, tudni, hol tartunk a folyamatban, tudni, hogyan érhetjük el a célt);
- az eredmény értékelése (a sikeresség felmérése, a hibák és a tévedések áttekintése, a teljes folyamat értékelése).

A tanár irányította tervezéstől el kell mozdulnunk afelé, hogy a gyerekek maguk is képesek legyenek megtervezni saját tanulási folyamatukat. A példák és a helyesírási szabályok megtanulásában, valamint az eszközhasználat elsajátításában is kiemelt szerepe van a tanulási képességnek (Antalné, 2008).

1.5. A helyesírási ismeretek alkalmazása, gyakorlása

A helyesírási képességet a változatos gyakorlással lehet fejleszteni; játékos feladatok megoldásával motiválhatók a gyermekek. Egy-egy téma köré csoportosítva fejleszthető a helyesírási képesség a leírt betűsor és szó sor tagolásával, szavak, mondatok alkotásával, a mondatvégi írásjelek a beszélő szándékának megfelelő használatával (Dobóné – Zimányi, 2000: 679-688; Zakárné, 2003: 45).

A tudásszintmérő tesztek eredményei tükrözik legközvetlenebbül, hogy az iskola mennyire eredményes saját, közvetlen céljának megvalósításában, mit tudnak a tanulók, ha ugyanazt kérjük számon, amit tanítottunk nekik. Az ilyen jellegű tudás felmérése az egyszerűbb értékelési feladatok közé tartozik, hiszen a tananyag a tesztelés közvetlen

forrásául szolgálhat. Ugyanakkor e teszteredmények fontos viszonyítási pontként szolgálhatnak a tudás különböző formáinak és minőségeinek összehasonlítása során (Csapó, 2002: 65-66; Falus, 2003: 268-269).

A helyesírás tanulása egyrészt szabályokkal leírható, másrészt szabályokkal nem leírható műveletek elsajátításából áll. Szabályokkal nem írható le: az ly-os szavak írása, a többelseji magánhangzók és mássalhangzók időtartamának a jelölése, az idegen szavak hangjelölése és a kivételek írásmódja. Ezekben az esetekben nem szabályokat, hanem konkrét szavakat tanulnak meg helyesen leírni a diákok (Orosz, 1974: 12; Antalné 2003).

A példa megtanulásának a lépései:

- a szó írásképeinek megfigyelése, olvasása;
- (a szó hangoztatása);
- (a szó többszöri leírása);
- az íráskép emlékezetbe vésése;
- az íráskép felidézése írástevékenység közben;
- a példa lejegyzése (Réthy, 2003: 69).

A legismertebb helyesírási szabályaink közé tartozik, hogy írásban a személyneveket nagybetűvel kell kezdeni. A kisiskolások már első osztályos korukban gondosan ügyelnek a kezdőbetűkre, s amíg a nagybetűket nem ismerik, addig más színű ceruzával rajzolják a tulajdonnév első betűjét. Így a helyesírási szabályra, és így utalnak arra, hogy ezt az elemet meg kell különböztetni a többitől (Fercsik, 2015: 133).

A helyesírás tanításában is figyelembe kell venni, hogy a diákok auditív, vizuális és motoros percepcióban lehetnek fejlettebbek. Vannak olyan gyerekek, akiknek több olvasásra, másoknak több hangoztatásra vagy esetleg több írástevékenységre van szükségük a helyes írásforma megjegyzéséhez (Réthy, 2003: 69).

Mivel a hangjelölést – a regionális nyelvhasználat miatt – gyakran nem támogatja a kiejtés, az iskolában igen nagyszámú példát kell megtanulniuk a diákoknak. Ezt olyan tanulás-módszertani eljárásokkal szükséges segíteni, amelyek eredményesebbé és tartósabbá teszik az íráskép emlékezetbe vésését, és sikeresebbé a felidézését. Az iskolában tehát nemcsak azt kell megtanítani a diákoknak, hogy a bagoly szót ly-nal írják, hanem azt is, hogy ha nem tudják helyesen leírni a szót, akkor milyen technikával jegyezhetik meg a helyesírását (Orosz, 1974: 12).

A magyar helyesírás másik területét a szabályokkal leírható jelenségek alkotják, ezek a logikus gondolkodás műveleteire építve taníthatók és ily módon tanulhatók. Általános

érvényű szabályokkal leírható például az írásjelek használata, a különírás és az egybeírás témaköre vagy a földrajzi nevek írásmódja. A szabályok alkalmazásakor egyfajta algoritmust követnek a tanulók, ezért a helyesírási szabályok megtanulását is tanulásmódszertani eljárásokkal lehet segíteni. (Antalné, 2003).

A helyesírási szabály alkalmazásának lépései:

- a szabály szövegének megértése, a szabályelemek értelmezése;
- a szabályelemek tartalmának és sorrendjének az emlékezetbe vésése;
- a szabályalkalmazás szükségességének a felismerése írás közben;
- a szabály felidézése;
- a szabály alkalmazása (Orosz, 1974: 12; Antalné, 2003).

Mind a példák, mind a helyesírási szabályok megtanulásához szükség van a megfelelő szintű tanulási képességre és az emlékezetre, ezért az iskolai helyesírás-tanításnak is meghatározó eleme ezeknek a kompetenciáknak a fejlesztése (Antalné, 2008).

Sokféle tényezőtől függ, hogy helyesen emlékezünk-e egy-egy szó írásképeire: magától a szótól, a diák képességeitől, a bevésés és a felidézés körülményeitől. A memória az agynak olyan képessége, amely elraktározza és előhívja az információkat. A különféle emléknymok látási, hallási és egyéb képzetek segítik felidézni. Az emlékezés fejlődik, és különféle gyakorlatokkal fejleszthető, különösen iskoláskorban fejlődik a legintenzívebben, hiszen a gyermekek ebben az életkorban céltudatosan, szándékosan igyekeznek emlékezetükbe vésni dolgokat (Gósy, 2005: 62–64).

A tárolás időtartamának a szempontjából megkülönböztetünk rövid távú és hosszú távú memóriát. A rövid távú memória kapacitása néhány másodpercig tart. Ha egy helyesírási gyakorlatban a diákok a szavakat csak egyszer írják le, még nem feltétlenül fogják helyesen írni őket a következő órán is. További gyakorlásra, ismétlésre van szükség ahhoz, hogy a szó helyesírása tartósan megmaradjon emlékezetükben. Általában 5–9 egységet vagyunk képesek egyszerre, rövid időre megjegyezni. A hosszú távú memória percektől évekig terjed. A deklaratív memória segítségével vagyunk képesek kész egységeket és információkat hosszú ideig tárolni. Ennek segítségével jegyzik meg a gyerekek a szavak írásképeit, a szabályokat alkotó elemeket és ezek sorrendjét. A rövid távú munkamemória azt teszi lehetővé, hogy az új ismereteket feldolgozzuk, az új adatokat rögzítsük, segíti az összetett feladatok megoldását azáltal, hogy a megoldáshoz szükséges részinformációkat rövid ideig tárolja (Gósy, 2005: 62–64).

A kognitív pszichológiai vizsgálatok igazolták, hogy a helyesírás attól is függ, ismert-e a leírandó szó, tehát a szavak helyesírásának a megjegyzéséhez fontos a szavak jelentésének az ismerete. Az agy külön helyen tárolja a szavak kiejtett és írott formáját, ezért fordul elő, hogy jól beszélő gyermekek kevésbé jól írnak, míg mások jól tudnak írni, de kevésbé képesek jól beszélni (Antalné, 2008).

A tanulás-módszertani vizsgálatok azt is alátámasztják, hogy eredményesebb a bevésés, ha többoldalú érzékszervi hatásra támaszkodik, ha tevékenység kíséri. De a bevésés függ a bevésendő anyag mennyiségétől is (Antalné, 2008).

II. A HELYESÍRÁSI KÉSZSÉG FORMÁLÁSÁHOZ RENDELTE TARTALMAK ÉS ÓRASZÁMOK A MAGYARORSZÁGI ÉS KÁRPÁTALJAI MAGYAR ISKOLÁK SZÁMÁRA ÍRT TANTERVEK ALAPJÁN

2.1. A kárpátaljai magyar iskolák számára előírt program ismertetése

Az új ukrán iskolakoncepció bevezetéséig a kárpátaljai magyar iskolákban a Szerhijcsuk Júlia, Hadar Judit és Kótyuk István által az elemi iskolások számára összeállított tanterv alapján tanították. A továbbiakban, amikor az anyanyelvi nevelés céljairól, a nyelvi tudatosításra, a helyesírási ismeretekre szánt órakeretokről beszélek, erre a dokumentumra hivatkozom, mert a 2020, 2021-ben 5. osztályba tanuló iskolások még e szerint a program szerint haladtak. Az új program lényeges részeiben megőrizte az előzőnek a sajátosságait, lényeges változás az óraszámok drasztikus csökkenésében van.

A tantervben a szerzők megfogalmazzák, hogy a beszéd fejlesztése az alapvető célja az anyanyelvi nevelésnek, ezért nagy hangsúlyt kell fektetni arra, hogy a gyerekek megtanulják még az elemi osztályokban, hogyan kell a tapasztalataikat, érzéseiket másokkal szóban vagy írásban megosztani. Az iskolai tevékenységnek kiegyensúlyozottnak kell lennie, ezért egyrészt ügyelnie kell a gyerek személyiségére, másrészt pedig az elsajátítandó tananyagra.

A program összevonja a helyesírás és a nyelvtan tanítását. Leírja, hogy a helyesírás megalapozása az olvasástanítási technikától függ, továbbá nagy jelentőséget fordít a szótagolásra. Lényeges eleme a tanításnak, hogy a pedagógus lássa a nyelvtani-helyesírási anyag felépítését.

A fejlesztendő képességek között elsőként említi a program a kommunikációt. Általános, szóbeli és írásbeli kommunikációs ismeretek, kompetenciákat emel ki. Ide sorolja a páros és csoportos beszélgetés formálását, a helyes kiejtés fejlesztését, illetve a szóbeli és írásbeli szövegalkotásnak az elsajátítását.

A páros és csoportos beszélgetés során tanítható és fejleszthető: a bemutatkozás, köszönés és megszólítás szabályai, a kérdés és tanácsadás előírásai, a párbeszéd eljátszása. A program figyel a helyes kiejtés minden területének a tanítására, ennek következtében felkészít a légzés, lágy hangindítás, a pontos artikuláció kialakítására, valamint a hangsúly, a szünet, a hanglejtés, a hangszín helyes használatára. A szóbeli szövegalkotás tanításakor a szókincs fejlesztését emeli ki a tanterv.

A tanterv szerint az 1. osztályban heti hat óraszámban tanulják a gyerekek az Anyanyelv nevű tantárgyat, mely magába foglalja az olvasás- és írástanulást, tanítást is. Az

előkészítő szakaszban a beszédművelés, a beszédtechnika, a beszédértés, a szövegalkotás alapjai és az írás előkészítése a hangsúlyos. A betűtanítási szakaszban a következő tanítandó ismeretek irányozza elő a program:

- betűelemek írása és kapcsolása
- nyomtatott és írott betűk megkülönböztetése
- kis – és nagybetűk felismerése, írása, kapcsolása
- 2-3 betűs szavak írása
- írott szöveg másolása
- tollbamondás után, később emlékezetből való írás
- az írásjelek jelentősége és használata

A nyelvtani fogalmak alakítását is támogatja a program, már első osztályban az alábbi ismereteket kell kialakítani a tanulóknak:

- a hangok és betűk ismerete
- a magánhangzók és a mássalhangzók felismerése, megkülönböztetése
- szavak alkotása szótagokból
- az ábécé ismerete
- a mondat szavakra tagolása
- a szöveg mondatra való tagolása
- az ly-os szavak helyesírása (15 szó esetében)

A tanterv leírása szerint az 1. osztály végére a tanulóknak ismeretekkel és képességekkel kell rendelkezniük:

- szóbeli kifejezőképesség
- jól érthető beszéd
- a kapcsolatteremtés alapformáinak ismerete
- tartalmilag összefüggő mondatok alkotására való képesség
- emlékezetből való elmondás
- szavakkal való mondatalkotás
- a betűk felismerése
- a nyomtatott, írott, nagy és kis betűk megkülönböztetése
- írott és nyomtatott szöveg másolása
- tollbamondás után vagy emlékezetből való írás képessége
- a hangok hosszúságának érzékelése
- a magánhangzók és a mássalhangzók megkülönböztetése

- a [j] hang helyes használatának ismerete a tanult szavakban

A 2. osztályban már elkülönül az olvasás és magyar nyelv tanítása, utóbbiból heti három órája van a gyerekeknek. A program alapvető feladatként a nyelvhasználati képességek fejlesztését határozza meg. A beszédészlelés és beszédértés kapcsán a hangok, szótagok, szavak, szókapcsolatok egyszeri hallás útján való felfogására fekteti a hangsúlyt. A szöveg tartalmi részeinek felfogása, az események időrendi sorrendjének megjegyzése, önálló vélemény megfogalmazása is szerepet kap ebben az évben az elsajátítandó ismeretek, fejlesztendő képességek között. A beszéd témakörnél az emlékezetből való elmondás, párbeszéd létrehozása és előadása, önálló vélemény megfogalmazása, a történetalkotás kerül előtérbe. Az összefüggő szöveg alkotása, hibás szöveg helyreállítása és a javított szöveg leírása által magasabb szintre lép. A 2. osztályos tanulók nyelvtani ismereteinek és helyesírási készségének fejlesztését a program az alábbi témakörök tudatosításával, gyakorlásával kívánja elérni:

- a mondatvégi írásjelek használata
- a hosszú és rövid hangok felismerése a beszédben
- a helyes ejtés és helyesírás összefüggésének ismerete
- az elválasztás egyszerűbb eseteinek az ismerete
- a [j] hang kétféle jelölése a gyakrabban használt szavakban
- a szóvégi magánhangzók helyes jelölése

A program szerint a 2. osztályos tanulóknak a tanév végére képessé kell válniuk az alábbiakra:

- a szavak csoportosítása hallás után
- a szöveg tartalmának megértése
- az események időrendbe való sorolása
- vers mondása emlékezetből
- önálló vélemény alkotásának a képessége
- 2 – 3 mondatos szövegalkotás
- az önellenőrzés fejlesztésének képessége
- helyes szótagolás és elválasztás
- a mondatfajták felismerése
- a rövid és hosszú magánhangzók, valamint a mássalhangzók tiszta ejtése
- a mondatvégi írásjelek helyes használata
- a kiejtéstől eltérő szavak helyes leírása

- elválasztás ismerete
- a szóvégi magánhangzók helyes jelölése
- saját hibáinak a javítása

A 3. osztályban szintén heti három órában jelenik meg a magyar nyelv tanítása. A beszédfejlesztés az idegen szavak felismerésére, kiszűrésére összpontosít, továbbra is feladat párbeszédalkotása, az udvarias viselkedés formuláinak gyakorlása, nagyobb teret kap az önálló tartalommondás, szövegalkotás. A nyelvtani ismeretknél az írásbeli szövegalkotás céljából a szöveg jellemzőiről és típusairól tanulnak a gyerekek. A fogalmazási alapismeretek elsajátítása a feladat, a cím, a szereplők, a műfaj, a bekezdés, a vázlat jelentőségének a tudatosításával. A mondatfajták és mondatrészek részletes tanulmányozása is lényeges szerepet kap a tanítandó ismeretek között. A szófajok közül az ige és a főnév van kiemelve és részletesen ismertetve. Részletesen taglalja továbbá a program a szó jelentését, szerkezetét, a szótó, a képző, a jel és a rag fogalmának kialakítását.

A program leírása szerint a gyerekeknek 3. osztály végére a következő ismeretekkel és képességekkel kell rendelkezniük:

- a felolvasott szöveg első hallásra való megértése
- az idegen szavak felismerése egy hallott szövegben
- a szövegek megkülönböztetése műfajuk alapján
- az irodalmi nyelv használatára való törekvés a párbeszéd összeállításánál
- képes a szöveg részeinek elkülönítésére
- szóbeli fogalmazás önálló összeállítása
- a mondatok fajtáinak megkülönböztetése írásban és beszédben
- tisztában van a mondatvégi írásjelek helyes használatával
- figyelmet fordít a helyesírására
- tud tartalmat mondani
- képes a szöveg összeállítására a részei alapján
- vázlatalkotás a szöveghez
- kötőszavak helyes használata
- meg tudja nevezni a fő mondatrészeket
- az egyenes és átvitt, valamint a hasonló és rokon értelmű szavak ismerete
- tisztában van a szótó, képző, jel és rag fogalmával, jelölésével
- az ige és a főnév fogalmának, jelentőségének, szerepének ismerete

A 4. osztályban a magyar nyelv tanítása szintén heti három órában valósul meg. Ennek a korosztálynak már tudnia kell csoportosítani mindazokat az ismereteket, amelyekről tanultak az előző évek folyamán, és a gyakorlatban való alkalmazásukkal is tisztában kell lenniük.

A beszédképesség fejlesztése az egész év folyamán jelen van ezen az évfolyamon is, melynek során, többek között, a helyes beszédleírás szabályozásáról, a megfelelő hangerőről, illetve a beszédtempó kialakításáról is tanulhatnak a gyerekek. A mondatfajtaokról és szófajokról tanultak mélyítése, rendszerezése áll a nyelvi tudatosítás középpontjában. A helyesírási készség fejlesztése a kiejtéstől eltérő mássalhangzó kapcsolatokra, szavak elválasztására és tagolására, a köznevek és tulajdonnevek helyesírására helyezi a hangsúlyt.

A 4. osztály végére a következő ismeretekkel és képességekkel kell rendelkeznie a tanulóknak a program leírása szerint:

- első hallásra megérti a felolvasott szöveget
- az idegen szavak magyar megfelelőjének ismerete
- a hallottak elmondása a saját szavaival
- mondatfajta megállapítása
- a mondat fő és bővítő részeinek megállapítása
- tisztában van a főnevek végén szereplő -ó, -ő, -ú, -ű betűk helyesírásával és az ehhez kapcsolódó kivételes szavak ismeretével
- a főnév, az ige, a melléknév, a számnév fogalmának, jelentőségének, szerepének ismerete
- a szavak ábécé szerinti betűrendbe sorolásának képessége
- a kiejtéstől eltérő mássalhangzó-kapcsolatok helyesírása
- a -h végű szavak helyes ejtése és írása
- a szavak elválasztásának, szótagolásának a szabályaival tisztában van, és alkalmazni tudja azokat a gyakorlatban
- a kétjegyű hosszú mássalhangzós szavak helyes elválasztásának ismerete
- 30 – 40 ly-os szó ismerete
- igekötős igék helyesírása
- önállóan végzi az írásbeli munkáit (Szerhijcsuk – Hadar – Kótyuk, 2015).

2.2. A magyarországi iskolák számára előírt program ismertetése

A magyarországi Nemzeti Alaptanterv által megfogalmazottak szerint a magyar nyelv és irodalom tanítása nemcsak műveltségátadást, kompetenciafejlesztést jelent, érzelmi nevelést is. A diákok személyes boldogulásának, együttműködési képességeinek, társadalmi beilleszkedésének, kulturált viselkedésének az érzelmi fejlődésük az alapja.

A magyar nyelv és irodalom más tantárgyakhoz, műveltségterületekhez is kötődik. A tantárgyi koncentráció kialakítása a tantárgyi struktúra egyik elve.

Az egyes témakörök óraszámát minimum és maximum értékeket tartalmaz. A minimum óraszámot a törzsanyagra kell fordítani. Ha az osztály vagy csoport ezt az egységet hamarabb fel tudja dolgozni – tehát a megadott minimum órakeretben (órakeret 80%-a) –, akkor a pedagógus felhasználhatja a maradék órákat (órakeret 20%-a) a megadott tananyagok mélyebb, sokszínűbb tanítására, ismétlésre, gyakorlásra vagy a tanórán kívüli tudásszerzésre, kompetenciafejlesztésre, projektmunkák megalkotására. Amennyiben a 80% nem elegendő a törzsanyag teljesítésére, akkor az órakeret 100%-át kell erre fordítani (Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyamára, 2012).

A magyar nyelv és irodalom tantárgy az alapfokú képzés első nevelési-oktatási szakaszában komplex egységet alkot. Az olvasás és írás jelrendszerének tanítása párhuzamosan folyik a többi nyelvi készség és képesség, a szóbeli és írásbeli nyelvhasználati területek (beszéd, olvasás, hallott és olvasott szöveg értése, írás, helyesírás, szóbeli és írásbeli szövegalkotás) folyamatos fejlesztésével.

A kompetencia-fejlesztés alapja a beszéd, az olvasás és az írás készség szintű elsajátítása, mely a pedagógus által is közvetített ismeretekre épülve játékokkal, játékos gyakorlatokkal valósul meg a leghatékonyabban (Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyamára, 2012).

A készségfejlesztés sajátosságainak megfelelően a tananyag egymásra épülően bővül. Az első két évfolyam témakörei újabb ismeretekkel egészülnek ki és megkezdődik a nyelvi-irodalmi fogalmak megalkotásának előkészítése. Az első két évfolyam témakörei megjelennek a harmadik-negyedik évfolyamon is.

A változatos műfajú és típusú szövegek a tanulók világról szerzett ismereteit bővítik, szó- és kifejezőképességüket gazdagítják, ezáltal segítik az önismeretük fejlődését, valamint a közösségekben (család, osztály, iskola, település) való eligazodásukat. A tanulók ebben a fejlesztési szakaszban magyar népköltészeti alkotásokkal (népmese, mondóka, szólás, közmondás, találós kérdés, népdal), és magyar szerzők műveivel

(műmese, vers, versrészlet) találkoznak (Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyamára, 2012).

Az olvasástanuláshoz hasonlóan az írástanulás előkészítésére és jelrendszerének elsajátítására is elegendő időt kell biztosítani, differenciáltan kezelve a tanulók képességbeli eltéréseit.

Az írás és a helyesírás szerves egységet alkot. Az anyanyelvi ismeretek átadása a gyakorlati nyelvhasználaton keresztül történik, a fejlesztésre összpontosít. Középpontba kerül a helyesírási készség fejlesztése és a rendezett kézírás kialakítása. Ez teszi lehetővé, hogy a tanuló írásban is képes legyen gondolatait kifejezni, azt megfelelően formába önteni (Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyamára, 2012).

Az első tanév első féléve előkészítő időszak, melynek célja a tanulók megfigyelése, valamint a megfigyelések alapján a részképességek koncentrált és differenciált fejlesztése. Bár ebben az időszakban már megkezdődik a betűtanítás, a fő hangsúly a képességfejlesztésen van.

Az első félévben az írás előkészítése történik, melynek során kialakulnak a helyes írásszokások, és megtörténik a tanulók tájékozódási és finommotorikus képességének a fejlesztése. Megtörténik továbbá a betűelemek megismerése, vázolása, s a betűolvasás tanításával párhuzamosan elkezdődik a kisbetűk írásának tanítása.

Az olvasás jelrendszerének megtanítása párhuzamosan folyik az olvasástechnika és a szövegértés fejlesztésével az egyes témakörök mentén. Az olvasástechnika elsajátításától folyamatosan a szövegértésre tevődik a hangsúly (Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyamára, 2012).

Az első két évfolyamon megkezdődik a rendezett íráshasználat kialakítása. Ez lendületes vázolással, vonalvezetés gyakorlásával, rendezett írásképre, önellenőrzésre és javításra való szoktatással történik.

Az írás, helyesírás tevékenységi kör kapcsán az elsődleges cél a nyelvi tapasztalatszerzésre épülő helyesírás kialakítása és fejlesztése.

A harmadik-negyedik évfolyamon továbbra is kiemelt feladat az ösztönös nyelvhasználat tudatossá tétele és annak fejlesztése. Figyelembe kell venni, hogy a tanulók nyelvi képességei különbözőek. Ezért folyamatosan szükséges az egyéni képességeket figyelembe vevő differenciált fejlesztés (Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyamára, 2012).

A beszédfejlesztés, az olvasástechnika és a szövegértés fejlesztése párhuzamosan folyik. Változatos műfajú és típusú szövegek segítik az egyéni szövegértelmezés

kialakulását, és alapozzák a szövegfeldolgozás és a szövegből való tanulás technikáit. A kronologikus gondolkodás fejlesztése ebben az időszakban kezdődik meg történelmi témájú szövegek segítségével. Ezekkel a szövegekkel nem a történelmi ismeretek átadása, évszámok megtanítása a cél, hanem a fejlesztés mellett a nemzeti identitástudat kialakítása és a hazaszeretetre nevelés. Az első-második évfolyamon megjelenő témaköröket a harmadik-negyedik évfolyamon kibővítjük a világról szerzett ismeretekkel, a közösségi értékekkel és a környezettudatossággal. A feldolgozott szövegek mellett ezeken az évfolyamokon hosszabb epikus művekkel is találkozhatnak a tanulók, melynek célja az olvasóvá nevelés.

Törekedni kell arra, hogy az irodalmi alkotás kiválasztása az osztályközösséggel együtt történjen, és olyan, igényes művet olvassanak a gyerekek, amely az adott gyerekcsoport érdeklődésének és sajátosságainak megfelel. Fontos, hogy a kiválasztott művet tanítási óra keretében, folyamatolvasással dolgozzuk fel. Ez azt jelenti, hogy a tanító bemutatja a mű egyes részeit, majd néma (ha regényről van szó, otthoni) olvasásra és/vagy csoportos feldolgozásra jelöli ki.

Az írástechnika fejlesztése és az eszközszintű íráshasználat ezen a két évfolyamon is folytatódik. Nem nyelvi ismereteket tanítunk, hanem játékos, élményszerű tapasztalatokon alapuló fejlesztés folyik. A szófaji fogalmak helyett a szavak jelentésével és helyesírásával foglalkozunk (Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyamára, 2012).

III. A HELYESÍRÁSI KÉSZSÉG SZINTJE A KARÁDI HELYESÍRÁSI VERSENY 5. OSZTÁLYOS EREDMÉNYEINEK ELEMZÉSE ALAPJÁN

A Karádi helyesírási verseny minden évben lehetőséget nyújt a diákoknak, hogy felmérjék tudásukat a helyesírásuk tekintetében. Ez az első vetélkedő a tanulmányi versenyek sorozatában. A 2020-as évben közel 400 lelkes diák érkezett erre a vetélkedőre Kárpátalja magyar lakta településeiről. A gyerekek korosztálynak megfelelő csoportokra osztva végezték a feladatokat. A diákok munkáját képzett oktatók felügyelték a megmérettetés során. Az értékelést egy három főből álló bizottság végzi.

3.1. A verseny névadója, céljai és követelményei

Karádi László Szolyván született, édesapja az ottani magyar elemi iskola igazgatója volt, így már gyermekkorában megtapasztalhatta a szórványság mibenlétét. Érettségi után a pozsonyi tanárképzőben tanult magyar nyelv és irodalom, illetve földrajz szakon. Hazatérése után a Beregszászi Polgári Iskolában tanított, az intézmény cserkészcsapatát is ő vezette. Magyar nyelvet és irodalmat tanított a mai 4. Számú Kossuth Lajos Középiskolában. Az 1940-es években nem voltak tankönyvek a magyar iskolák számára, magyar nyelvre és irodalomra hetente alig egy-két órát szánt a tanterv, így Karádi László, a pedagógusi szabadságot jól kihasználva, túllépett a tanterven, hogy diákjainak a lehető legtöbbet tanítson a magyar nyelv és a költészet szépségeiről. Nem arra törekedett, hogy tanítványai bemagolják a nyelvtani szabályokat, hanem hogy megtanuljanak helyesen írni, szabatosan fogalmazni. Több tanítványa is a nyomdokaiba lépett. (Espán, 2017).

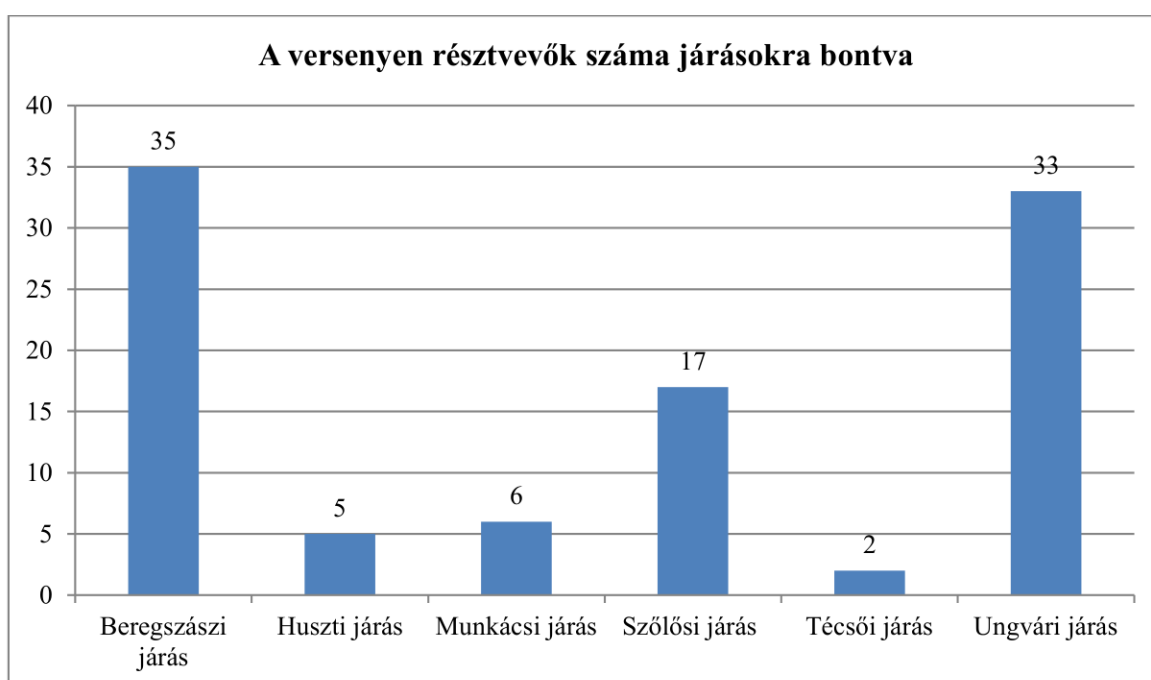
A Karádi helyesírási versenyt évtizedek óta megszervezi a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, lebonyolításra 2020. január 25-én került sor a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. Az elemzésre kerülő feladatlapok a Karádi László helyesírási verseny keretében kerültek megoldásra.

A Karádi helyesírási verseny célja az anyanyelv megőrzése és ápolása, az anyanyelv szeretetének az erősítése, valamint az írásbeli nyelvhasználat és a helyesírási készség fejlesztése. A feladatok összeállításánál az Ukrajnában jelenleg érvényes állami tanterv által meghatározott kompetenciákat és az ehhez rendelt tananyagot veszik figyelembe a zsűri tagjai, akik egyúttal a feladatlapok összeállítói is. A vetélkedőn az általános és középiskolák, illetve líceumok, gimnáziumok 5–11. osztályos tanulói vehetnek részt. A feladatlapok minden korosztályban felölelik az előző években tanultakat.

3.2. A verseny résztvevői a 2020-as tanévben

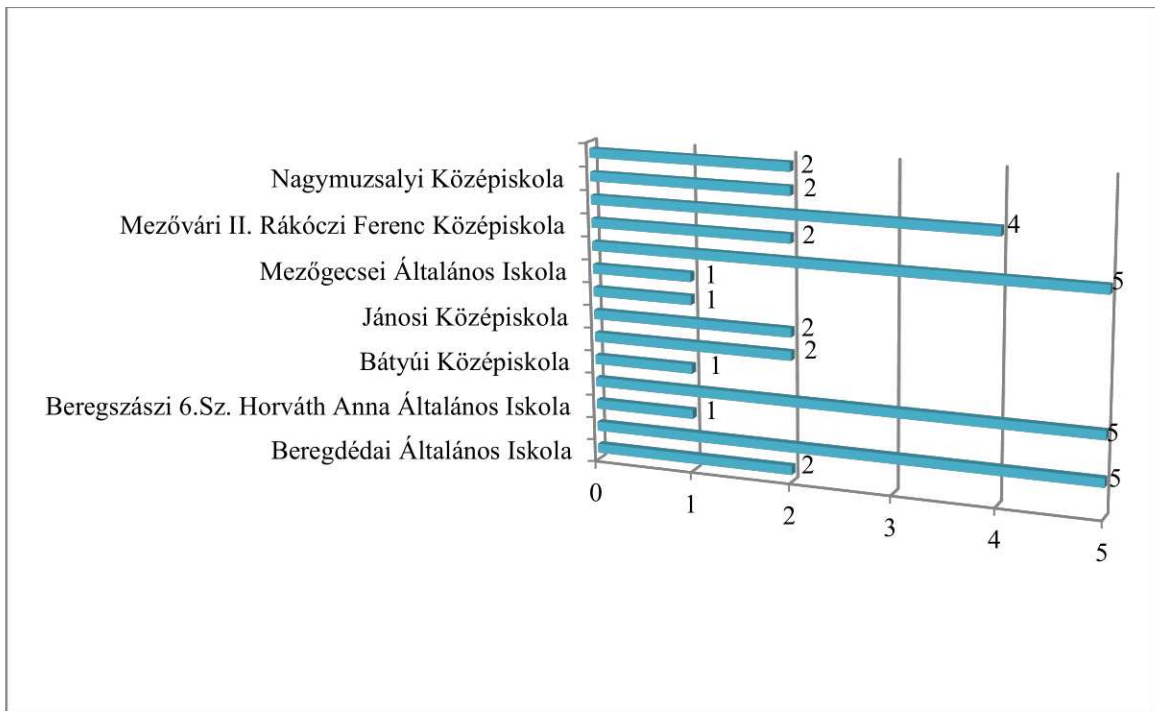
A tavalyi éven a versenyen a kárpátaljai magyar iskolák 5. osztályos tanulói közül 99 gyerek vett részt. A verseny kiírója, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség ösztönzi a versenyen való részvételt és nem korlátozza a versenyre jelentkező hallgatók létszámát sem iskolánként, sem más szempontok szerint. A kutatás kezdetekor feltételezésem az volt, hogy a résztvevő iskolák, illetve gyerekek lefedik a teljes magyar tannyelvű iskolarendszert, ez azonban a résztvevő iskolák adatainak elemzése alapján nem igazolódott.

Az alábbi diagram (1.ábra) azt szemlélteti, hogy a 2020-as tanévben mely járásokból, milyen létszámban vettek részt a tanulók a versenyen.

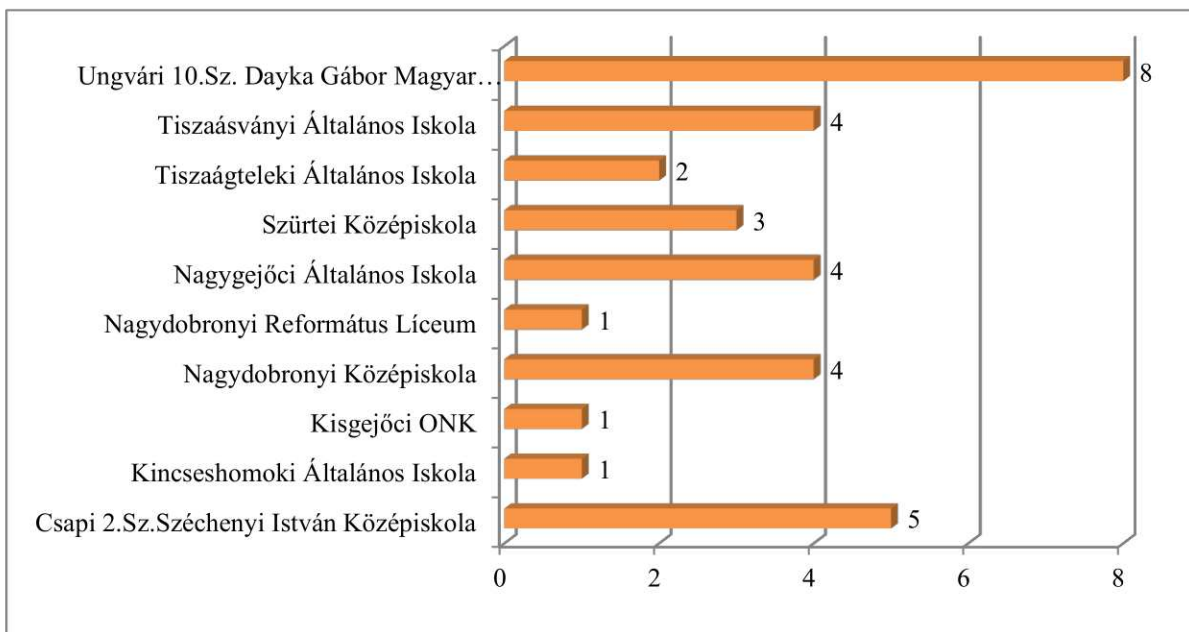
1.ábra: A 2020-as versenyen résztvevők száma járásokra bontva

A Beregszászi járás iskoláiból a versenyen résztvevő 5. osztályos tanulók száma az alábbiak szerint alakult (2.ábra):

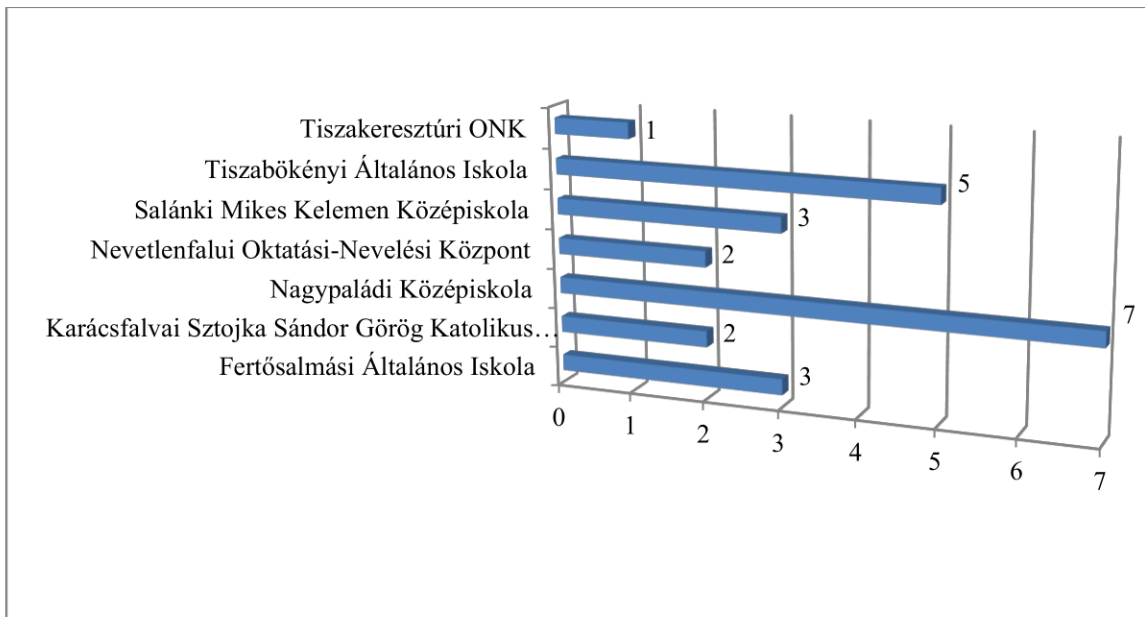
2. ábra: A Beregszászi járás iskoláinak részvételi aránya

Az Ungvári járásból érkező versenyzők megoszlása iskolánként az alábbiak szerint alakult (3. ábra):

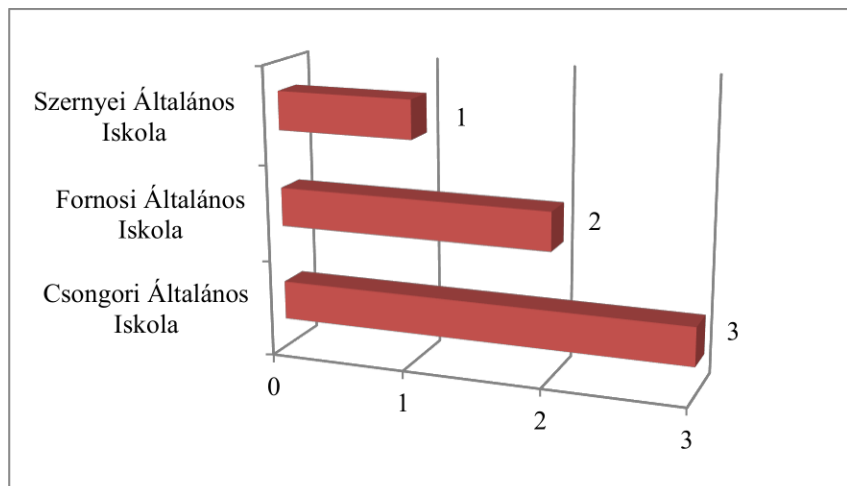
3. ábra: Az Ungvári járás iskoláinak részvételi aránya

A Nagyszőlősi járás iskoláiból a következő arányban vettek részt a gyerekek a versenyen (4. ábra):

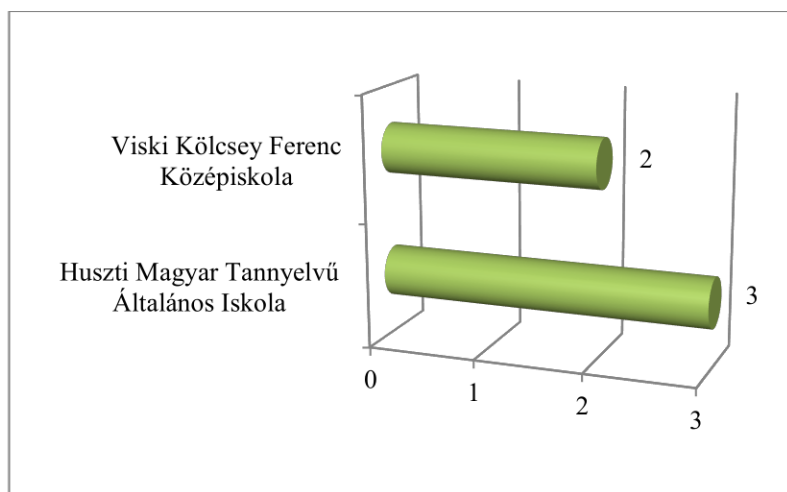
4.ábra: A Nagyszőlősi járás iskoláinak részvételi aránya

A Munkácsi járás iskoláiból az előző évek gyakorlatának megfelelően idén alacsony volt a részvételi arány (5.ábra):

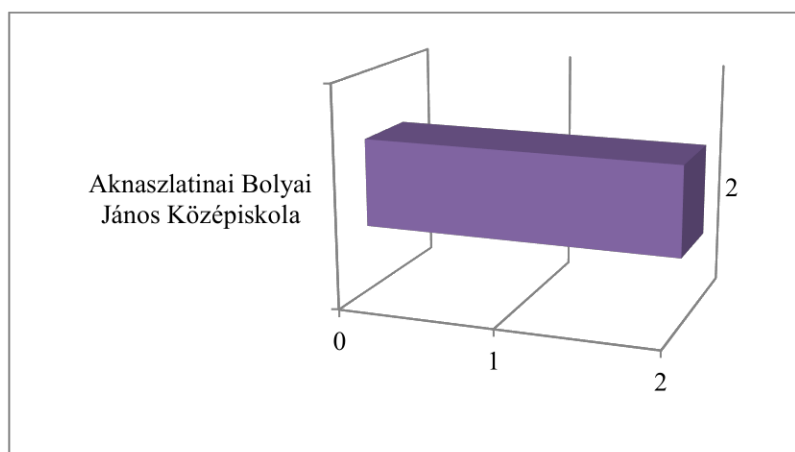
5.ábra: A Munkácsi járás iskoláinak részvételi aránya

A Felső-Tisza-vidék iskoláit is járásonként szemléltetjük (6.ábra). Itt fontos megjegyezni, hogy ezekből a körzetekből mindig kevés versenyző érkezik. Pozitív kivételnek számít a Huszti járásból a Viski Kölcsey Ferenc Középiskola, és az utóbbi években a Huszti Magyar Tannyelvű Általános Iskola:

6.ábra: A Huszti járás iskoláinak részvételi aránya

A Felső-Tisza-vidék Técsői járásából az Aknaszlatinai Bolyai János Középiskola az, amelyik évről évre rendszeresen képviselteti magát a versenyen, a korábbi években nemegyszer dobogós helyet is elérve, ezzel is bizonyítva, hogy a szórványból, kétnyelvű közegeből érkezők számára is érdemes megmérgetetni (7.ábra):

7.ábra: A Técsői járás iskoláinak részvételi aránya

3.3. A 2020-as verseny feladatlapjának és eredményeinek ismertetése

Az 5. osztályos feladatlap első feladatában a mondatok tartalmának megfelelő hiányzó írásjeleket kellett kitenni a tanulóknak, felismerve, hogy a szöveg párbeszéd, ennek megfelelően értelmezni és alkalmazni a központosági jeleket. A szövegben a gyerekeknek 10 írásjelet kellett kitenniük. Fel kellett ismerniük a szöveg tartalmának megfelelően 3 kérdő mondatot, egy felszólító mondatot és öt kijelentő mondatot, valamint kitenni egy vesszőt.

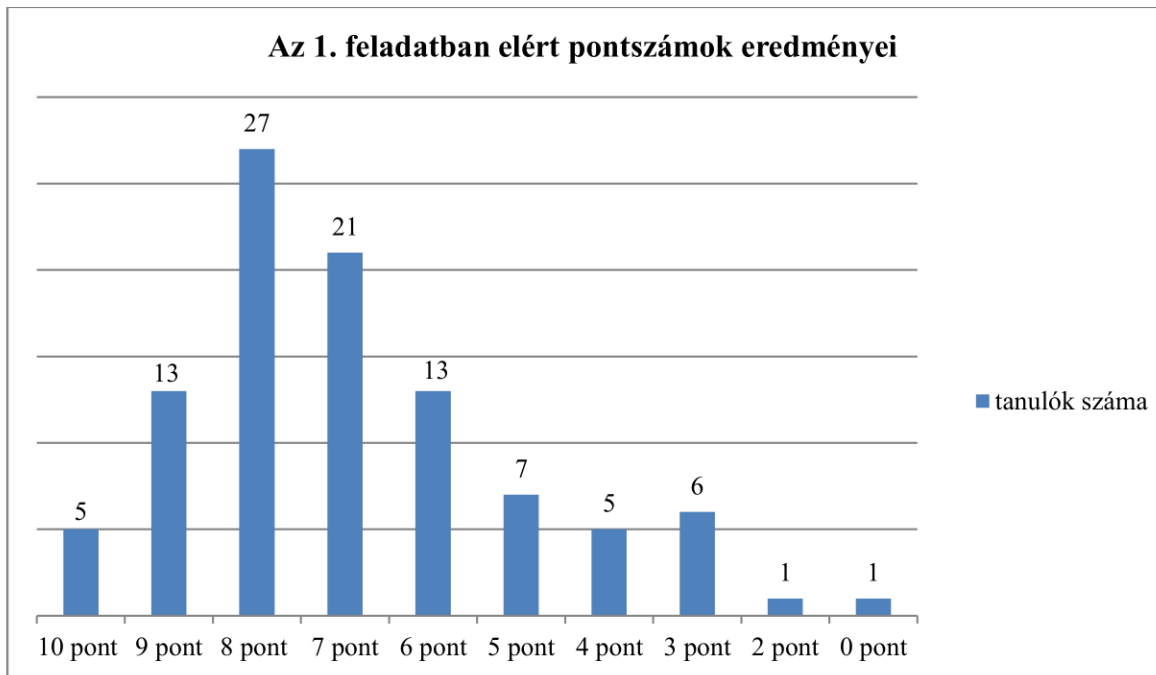
A párbeszéd fogalmával már a 2. osztályban találkoznak a gyerekek. Egy órát ír elő a tanterv ennek megértésére és gyakorlására. A 3. osztályban szintén egy óra van

elkülönítve a párbeszéd fogalmának elmélyítésére, gyakorlásra *A szöveg* témakörben. 4. osztályban *A mondat* témakörben *Párbeszéd felmérése* van jelen dolgozat formájában.

A mondatfajták tanulása már korábban elkezdődik. Már első osztályban megtanulják a gyerekek, hogy gondolatainkat, érzelmeinket mondatokkal fejezzük ki, a mondatvégi írásjelek tanulásakor pedig a pont mellett megtanítjuk, illetve megfigyeltetjük a kérdőjel és felkiáltó jel használatát is. 2. osztálytól elkezdődik ennek tudatosítása, amelyre a tanterv 12 tanórát ír elő. A mondattípusok közül a kijelentő, a kérdő és a felszólító mondatokkal ismerkednek meg a tanulók 2. osztályban. A kérdő mondattípusnál tanulnak az -e kérdőszó használatáról, valamint az eldöntendő és kiegészítendő kérdésekről. A tanterv szerint a 3. osztályban 8 tanórát ölel fel a mondatfajták tanulása. A már tanult három mondattípuson kívül megjelenik az óhajtó és felkiáltó mondattípusok tanulása is. A témakör a megszólítás, valamint az állító és tagadó mondatok tanításával zárul, ami szintén új ismeret a tanulóknak. A 4. osztályban a mondatok fajtáiról szintén 10 tanórán keresztül tanulnak a gyerekek. Három tanórán keresztül tanulják a különböző mondattípusokat, két tanórát szán a tanterv a mondat bővítő és fő részeire, illetve mondatelemzés, mondatszerkesztés három tanórán keresztül zajlik. A témakör dolgozattal és annak elemzésével zárul. A későbbiekben az 5. osztályban is jelen van ez a témakör 11 óraszámban. Egy tanóra a mondatokat és osztályozásukat tartalmazza, valamint egy-egy óra van előírva a tantervben mindegyik mondattípusra, továbbá egy órát szán a tanterv az egyszerű mondatok fajtáira. A témakör begyakorló órával, dolgozattal és annak elemzésével van lezárva az 5. osztályban.

Amint látjuk, alsó osztályban évről évre ismétlődnek és bővülnek a mondatfajtákkal összefüggő ismeretek, a párbeszédre viszont kevés órát szán a tanterv, bár a tankönyvek feladatai közt a mondatfajták tanulásakor találunk ilyen típusú gyakorlásra szánt feladatokat is.

Az eredmények az alábbiak lettek (8. ábra): a versenyen a 99 gyerekből 5 tanuló 100 %-osan, azaz 10 pontra teljesítette a feladatot, 13 tanuló szerzett 9 pontot, 27-en szereztek 8 pontot, 21 gyerek ért el 7 pontot, 13-an hat pontot szereztek, 5 pontot 7-en, 4 pontot 5-en, 3 pontot 6-an, egy gyerek 2 pontot, és van egy 0 pontos. Összességében elmondható, hogy kiváló teljesítményt 5 tanuló ért el, 40-en értek el jónak mondható eredményt, 37-en közepesen, míg 20 gyerek átlag alatt teljesített. A feladattípust összességében 69%-ban oldották meg jól a versenyzők.

8.ábra: Az 1.feladatban elért pontszámok

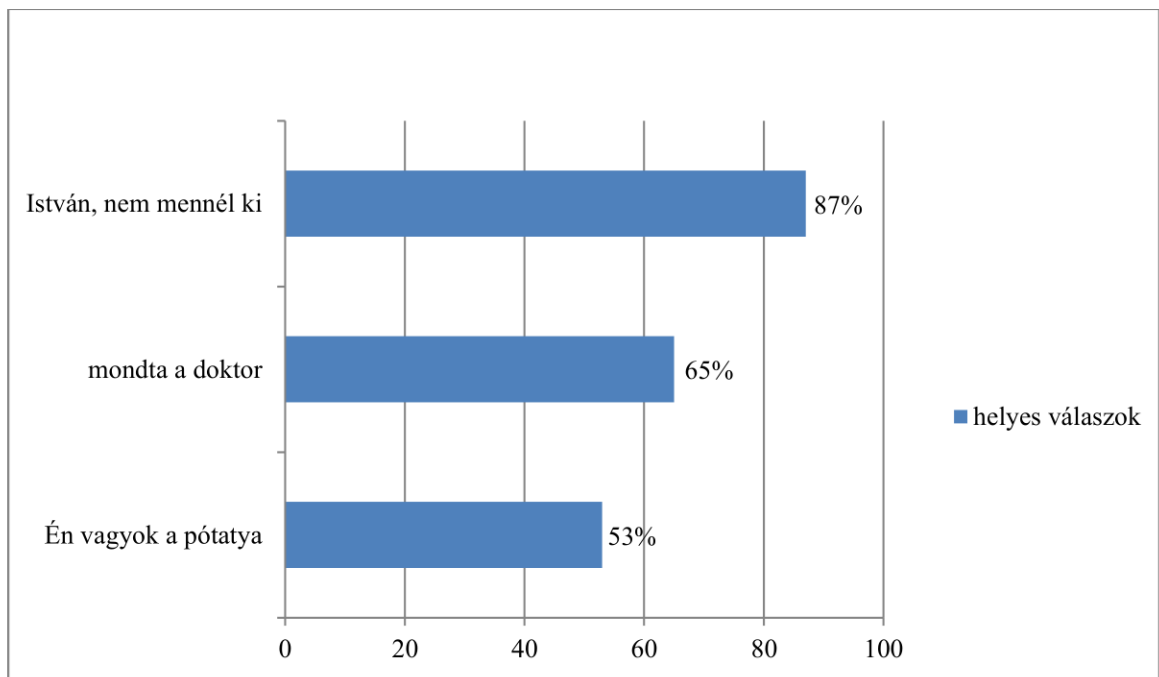
Az első feladat megoldása és típushibái:

– *István, nem mennél ki?* –mondta a doktor.

– *Nem! Én vagyok a pótatyá.*

Ebben a párbeszéd részletben (9.ábra) a kérdő mondatot a gyerekek 87%-ának sikerült felismernie, csupán a 13%-uk tett más mondatvégi írásjelet (felkiáltójelet). A pontot a mondat végére a gyerekek 65%-a tette ki, 35%-uk vagy más mondatvégi írásjelet tett (felkiáltójelet), vagy nem tett írásjelet.

Az *Én vagyok a pótatyá* mondatot az előtte álló mondat erős érzelmi töltése alapján a gyerekek szintén felkiáltó mondatként értelmezték. A 99 versenyzőből 48-an felkiáltójelet tettek a mondat végére, 53%-uk tett pontot a mondat végére.

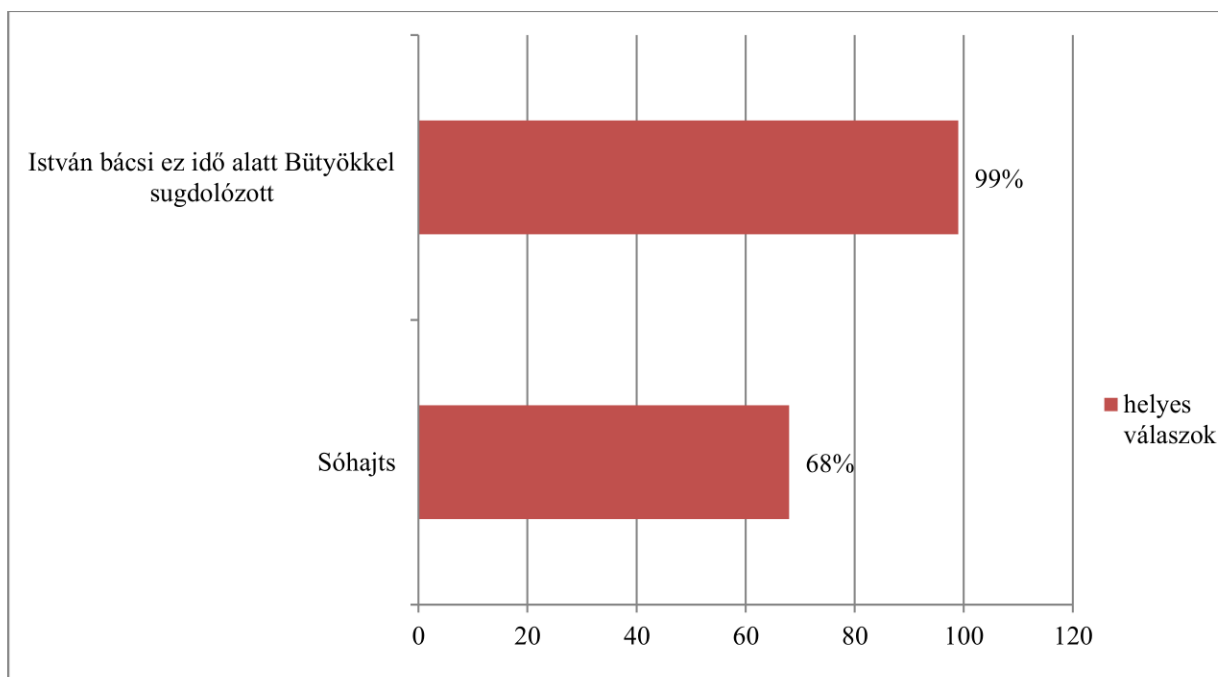
9.ábra: A kérdő és kijelentő mondat felismerése

A párbeszéd következő részében egy felszólító és egy kijelentő mondatot kellett felismerni a gyerekeknek (10.ábra):

– Ülj fel, Tutajos – segítette fel Gyulát a doktor -, és máskor ha pótapa kell, hozzám gyere. Sóhajts!^{[1][2]}

István bácsi ez idő alatt Bütyökkel sugdolózott.

A *Sóhajts!* felszólító mondatot a gyerekek 68%-a ismerte fel, értelmezése több gyerekeknek okozott problémát. Ebben a feladatrészben szintén megzavarhatta a tanulókat az előző mondat, mivel az *Ülj fel, Tutajos* tagmondat után viszont többen is kitették a felkiáltójelet.

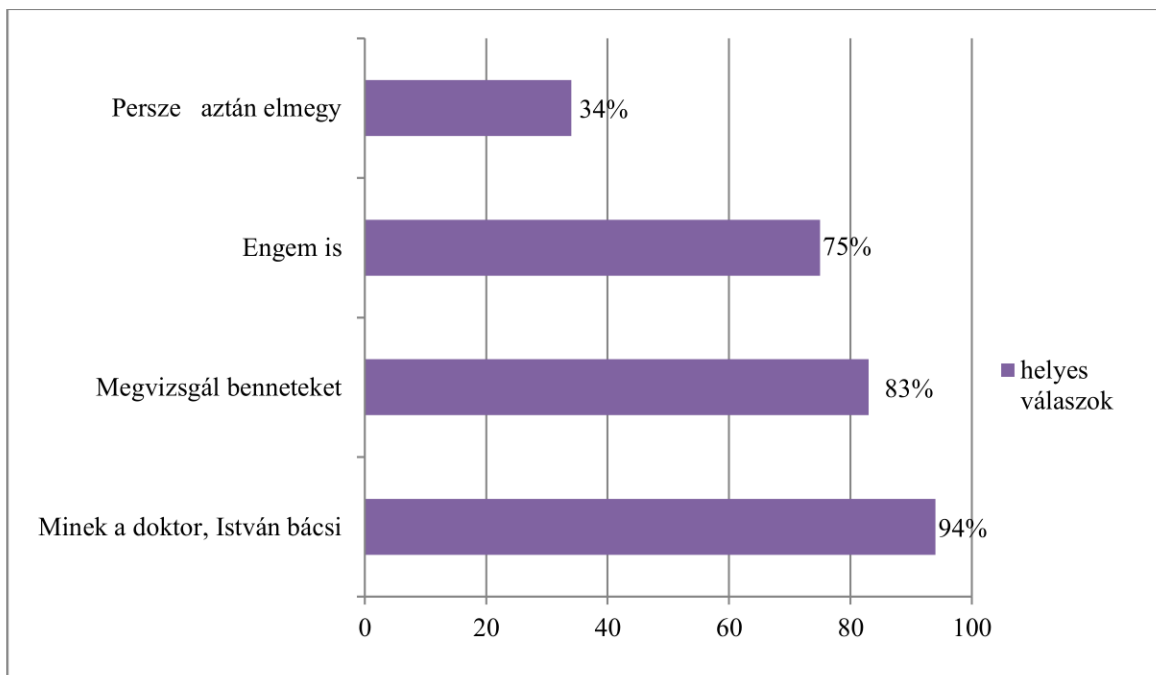
10.ábra: A felszólító és a kijelentő mondat felismerése

A párbeszéd utolsó szakaszában két kérdő mondatot és két kijelentő mondatot kellett felismerni, valamint kitenni egy vesszőt (11.ábra):

- *Minek a doktor, István bácsi?* [ss]
- *Megvizsgál benneteket.* [ss]
- *Engem is?* [ss]
- *Persze,* [ss] *aztán elmegy.*

A *Minek a doktor, István bácsi?* kérdő mondatot a tanulók 94%-a felismerte. A *Megvizsgál benneteket* kijelentő mondatot a gyerekek 83%-asintén helyesen értelmezték. A hibás megoldások között legtöbbször (19%) a felkiáltójel pótlása fordult elő, 6%-uk tett kérdőjelet, 2%-uk nem tette ki az írásjelet.

Az *Engem is* mondat végére a gyerekek 75%-a tette ki helyesen a kérdőjelet. A téves válaszok között leggyakrabban a felkiáltójel szerepelt (12%), valamint többen kijelentő mondatként értelmezték (10%) a kérdést. Három tanuló nem tett központozási jelet a mondat végére (3%). A *Persze aztán elmegy* mondatban a gyerekek a *Persze* után (33%) felkiáltójel tettek a vessző helyett, de előfordult, hogy pontot, gondolatjelet pótoltak. Összességében 34-en oldották meg helyesen (34%), 65-en helytelenül (66%) ezt a feladatot.

11.ábra: A kérdő és kijelentő mondatok felismerése

Egy 2019-es kutatásban Nagy Natália, az Ungvári Nemzeti Egyetem oktatója is vizsgálja a helyesírás tanításával kapcsolatos kérdéseket.

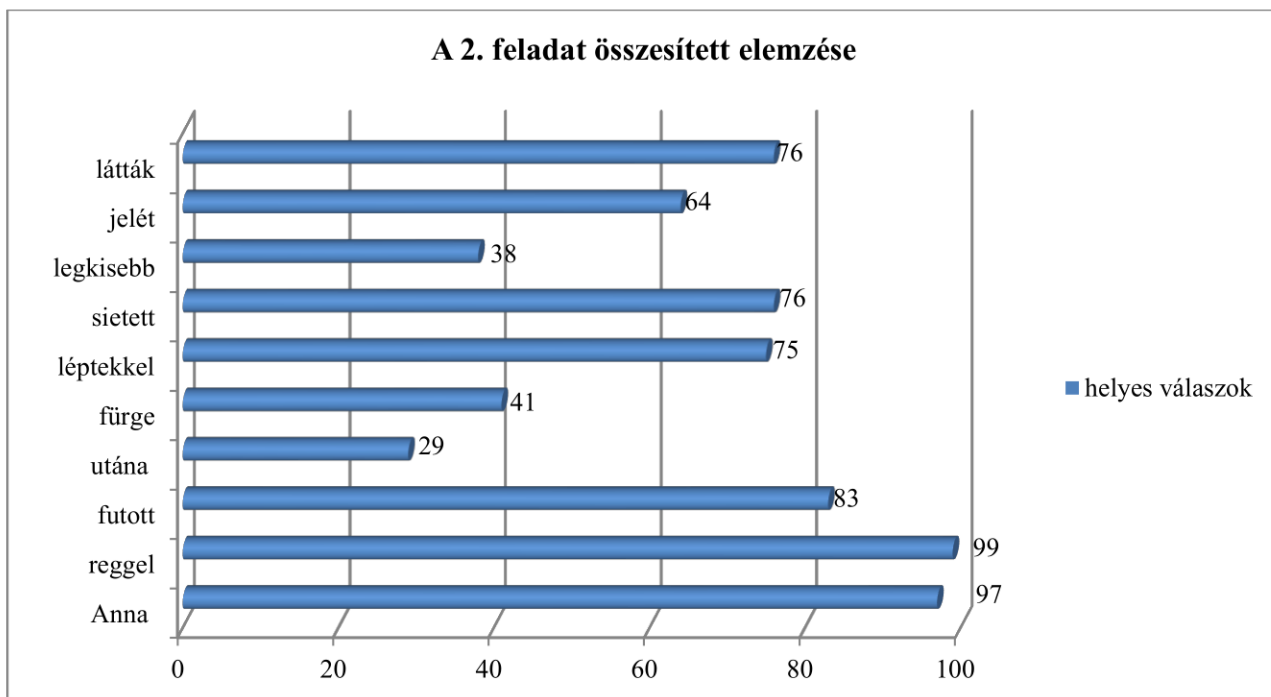
A mondatvégi írásjelekkel kapcsolatosan leírja, hogy szerepük kettős. Részben a mondatok szerkezetét, tagolódását, részeit, részleteik egymáshoz kapcsolódását tükrözik, részben a beszédnek betűkkel ki nem fejezhető sajátosságaira, a hanglejtésre és a beszédbeli szünetekre utalnak. Az írásjelek helyes használata egyaránt fontos a szövegértő olvasás és a szövegelemzés szempontjából. A kutatásából megtudhatjuk, hogy az írásjeleknél nem tapasztalható sok hiba a tanulóknál. Feltételezi, hogy ez annak is köszönhető, hogy amikor beszélünk, mondanivalónk tagolódását, gondolatunk számos árnyalatát a beszéd közben tartott kisebb-nagyobb szünetekkel, a hangerővel, a hangsúllyal, a hanglejtéssel és a beszédtempóval is jelezzük. Ezeket a tanulók, ha odafigyelnek, jól érzékelik. Elenyésző számban a vesszők kitételével akadt probléma, pedig ez különösen fontos, hiszen a tagmondatokat vagy mondatrészeket elválasztó vesszők ugyanolyan rangú szövegtagoló eszközök, mint a mondatzáró írásjelek (Nagy, 2019:147).

A második feladat a rövid és hosszú mássalhangzók helyesírását mérte oly módon, hogy összefüggő szövegben fel kellett ismerni és javítani kellett a hibásan írt szóalakokat. Ezt a feladattípust 65%-ban oldották meg helyesen a gyerekek.

A tanulóknál már 1. osztályban, a betűtanítás során kialakul a rövid-hosszú hangok fogalma, olvasástanításkor nagy hangsúlyt fektetünk az ejtéskor megfigyelhető időbeli különbségek tudatosítására. 2. osztályban 15 tanórán át foglalkozunk a hangtannal. A

fogalomalkotás szintjén folytatódik a hang és betű közötti különbség tudatosítása. A magánhangzók tudatosítására hét tanórát szán a tanterv, a mássalhangzókra négy órát különít el. A gyerekek tanulnak a magán- és mássalhangzókról, a rövid és hosszú magánhangzók szerepéről a nyelvben, valamint az egyjegyű és kétjegyű hosszú mássalhangzókról. A tananyag elrendezése a helyesírás tanítását hivatott elősegíteni. Gyakorlásképpen megfigyeltetik az -i, -í, -o, -ó, -ö, -ő, -u, -ú, -ü, -ű betűk szerepét a szavakban, mikor írunk rövid és mikor hosszú magánhangzót egy-egy szóban. A 2. osztály alapozó ismereteire épül a következő évek tananyaga, mely évről évre ismétlődik és új tartalmakkal bővül. A 3. osztályban négy tanórát szán a tanterv a hangok és betűk, a magánhangzók és a mássalhangzók ismétlésére. Új ismeretként a zöngés zöngétlen mássalhangzók jelennek meg. A főnevek tanulásánál az -ó, -ő, -u, -ú, -ü, -ű betűkre végződő főnevek helyesírását gyakorolják. A 4. osztályban négy tanóra keretében van lehetőség feleleveníteni a korábbi években tanultakat. Gyakorolják a rövid és hosszú magánhangzókat, az egyjegyű, kétjegyű és háromjegyű mássalhangzókat, a zöngés és zöngétlen mássalhangzókat. Az 5. osztályban a rövid és hosszú mássalhangzókra két tanórát különít el a tanterv. A magas és mély magánhangzók tanítása is ezen az évfolyamon történik.

A feladatban a következő szavak (12.ábra) helytelenül írt alakját kellett felismerniük és javítaniuk a tanulóknak:

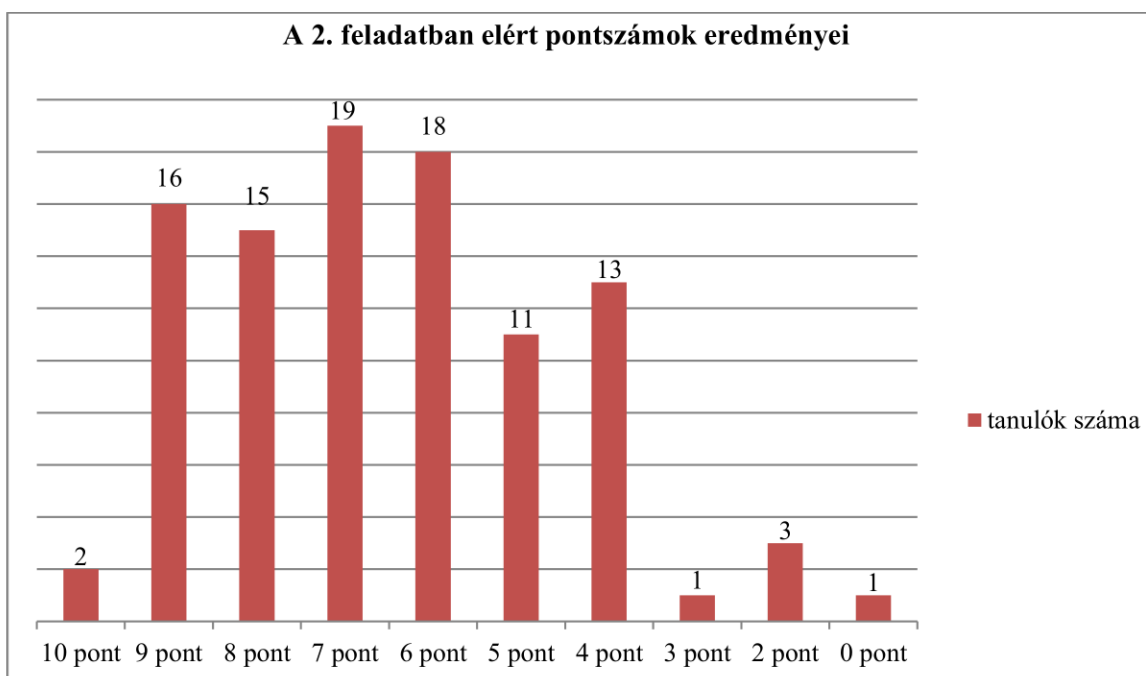

12.ábra: A 2. feladat eredménye

Az eredmények alapján elmondható, hogy a tanulók legjobb eredménnyel azokat a szavakat javították, melyben ejtéskor is egyértelmű a hosszú mássalhangzó jelenléte, és olyan szavak egyúttal ezek, melyeket akár napi rendszerességgel használnak, a *reggel* szó helytelenül leírt alakját 99%-ban, az Anna szót 97%-ban ismerték fel és javították. Ugyanígy magas arányban ismerték fel és javították a múlt idejű igék helytelenül írt alakját. Az ejtésben megnyúló, de írásban röviden írt mássalhangzók helytelen használatát az *utána* és a *legkisebb* szavakban a gyerekek csak kisebb százaléka (29%, illetve 38%) javította ki.

Megfigyelhettük továbbá, hogy a szövegekörnyezet alapján helyesen leírt *fáradtság* szót a gyerekek közül 16-an kijavították: 13-an *fáradtságra*, míg 1-1 tanuló *fáratság*, *fárattság* változatra.

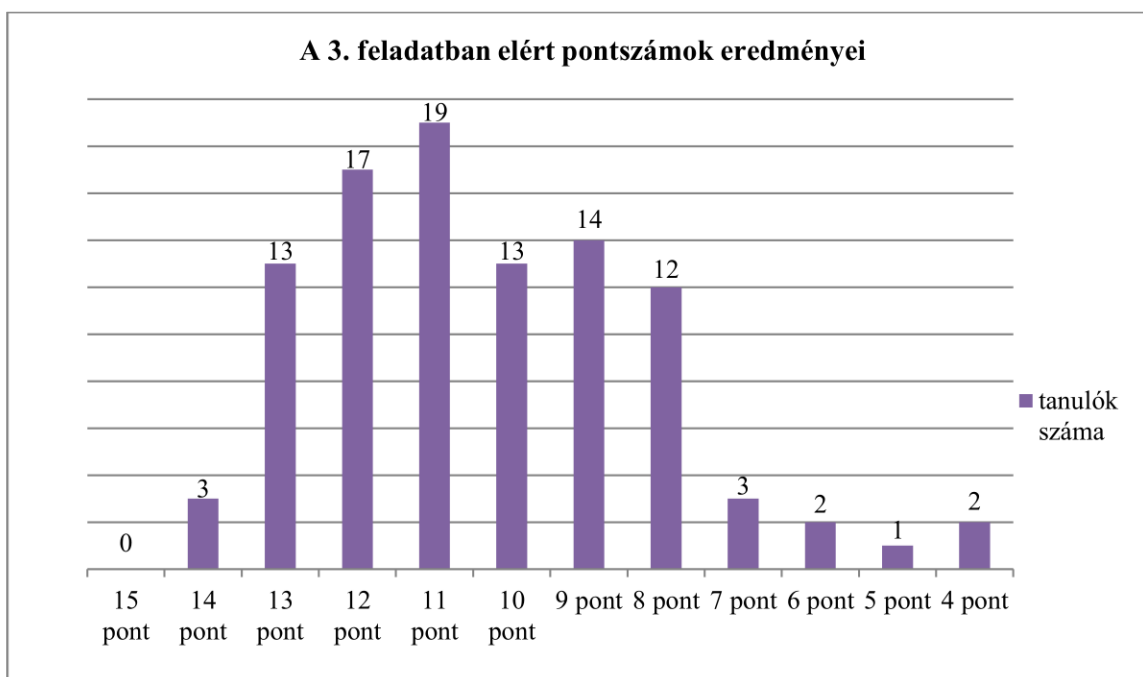
100%-os eredményt, vagyis 10 pontot ebben a feladatban 2 gyerek ért el. 16 tanuló teljesítette ezt a feladatot 9 pontra. 8 pontot 15 gyerek szerzett. 19-en értek el 7 pontot, 18-an 6-ot. 11 gyerek 5 pontot kapott, 13-an 4 pontot szereztek. 1 gyerek kapott 3 pontot erre a feladatra, és 3-an kaptak 2 pontot. 1 gyerek 0 pontot ért el (13.ábra). Összességében elmondható, hogy kiváló teljesítményt 2 tanuló ért el, 31-en értek el jónak mondható eredményt, 37-en közepesen, míg 29 gyerek átlag alatt teljesített. A feladattípust összességében 65%-ban oldották meg jól a versenyzők.

13.ábra: A 2.feladatban elért pontszámok

A harmadik feladat a szótagolás, elválasztás szabályainak alkalmazását mérte. Ezt a feladattípust 69%-ban oldották meg helyesen a gyerekek.

Ebben a feladatban a maximum elérhető pontszám 15 volt, amit egy tanulónak sem sikerült elérnie. 14 pontot 3 gyerek szerzett. 13 pontot 13 tanuló ért el. 12 pontra 17 gyerek teljesített. 11 pontot 19 tanuló szerzett. 10 pontot 13 gyerekeknek sikerült elérnie. 9 pontot 14 gyerek szerzett. 8 pontra 12 tanulónak sikerült teljesítenie, 7 pontra 3 gyerekeknek. 6 pontot 2 gyerek szerzett, 5 pontot 1 gyerek és 4 pontra 2 gyerek teljesítette ezt a feladatot (14.ábra). Összességében elmondható, hogy kiváló teljesítményt ennél a feladatnál senkinek sem sikerült elérnie. Jó teljesítményt 33-an értek el, 46 gyerekek értékelhető jónak az eredménye, és 20-an átlag alatti pontszámot étek el.

14.ábra: A 3.feladatban elért pontszámok

Az alsó osztályokban már az olvasástanítással elkezdődik a szótagolás tanítása, hisz a gyerekek kezdetben betűket olvasnak össze szótagokká, majd szótagolva tanulnak olvasni. A szavak szótagokra bontását szóban már az előkészítő időszakban is gyakorolják és tapsolással nyomatékosítják e tevékenységet. A 2. osztályban 4 órán keresztül tanulnak a gyerekek a szótagolásról. Először megismerkednek a szabályokkal, amire 1 órát ír elő a tanterv. Két órán keresztül a hosszú kétjegyű mássalhangzók elválasztásáról tanulnak, és 1 óra van előírva a tantervben egy begyakorló órára a szavak elválasztásával kapcsolatban. A következő szabályokat kell tudnia a 2. osztályos gyerekeknek az elválasztásról:

- Minden szó annyi szótagból áll, ahány magánhangzó van benne. Az egy szótagú szavakat nem lehet elválasztani.
- Ha két magánhangzó van egymás mellett, akkor a választójelet közéjük tesszük: si-et, hi-úz.

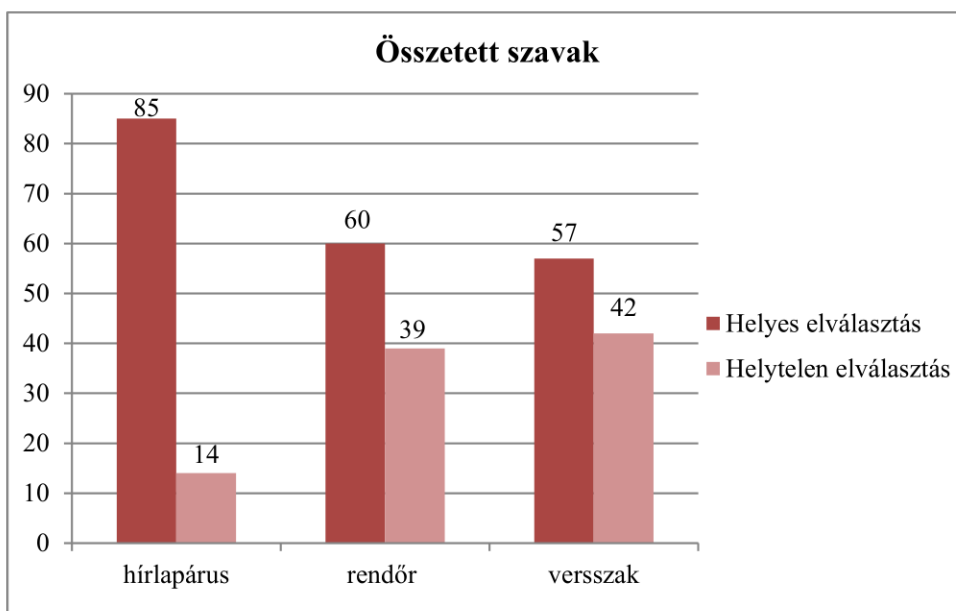
- Egy magánhangzó is alkothat szótagot: e-gér, ró-zsa.
- Elválasztáskor egy mássalhangzót viszünk át a következő szótag elejére: ró-ka, ti-tok.
- Az egyjegyű hosszú mássalhangzót úgy választjuk el, hogy az egyik mássalhangzót a szótag végén hagyjuk, a másikat átvisszük a következő sorba: vil-lám, csil-lag. Elválasztáskor csak egy mássalhangzót viszünk át a következő szótagba.
- A kétjegyű hosszú mássalhangzót úgy választjuk el, hogy az egyik kétjegyű betű a szótag végén marad, a másikat átvisszük a következő sorba: diny-nye, meny-nyi.

A 3. osztályban a hosszú mássalhangzókat tartalmazó szavak szótagolását gyakorolják feladatok megoldása során: ősszel, vessző, vissza, ennyi, dinnye. A 4. osztályban ismétlésként van jelen ez a témakör. A szótagolás az 5. osztályban egy óraszám keretében jelenik meg. A következő szabályokat sajátítják el a gyerekek:

- Az egytagú szavakat nem lehet elválasztani: szem, áll, kék.
- A szomszédos magánhangzókat elválaszthatjuk egymástól, mert mindegyikük külön szótag: le-á-nya-i, fi-ók, vi-asz stb.
- A két magánhangzó között levő egyetlen mássalhangzót a következő sorba visszük át: be-tű, ko-sár, ke-rék, Gyu-la stb.
- A két magánhangzó között levő kétféle mássalhangzó közül az elsőt az előbbi sorban hagyjuk, a másodikat pedig átvisszük a következőbe: am-per, mor-zsa, bál-na, Bartók stb.
- Ha a két magánhangzó között kettőnél több mássalhangzó van, csak az utolsó kerül a következő sorba: temp-lom, cent-rum, Veszprém stb.
- A kétjegyű betűből álló mássalhangzó egy betűnek számít: va-gyon, ma-dzag, e-dző stb.
- A dzs betűt mindig átvisszük a következő szótagba: mene-dzser, lán-dzsás.
- Az x mindig a következő szótagba kerül: ta-xi, ma-xi stb.
- Az összetett szavakat az összetétel határán választjuk el: csal-étek, tölgy-erdő, mind-egy stb. (szótagolva: csa-lé-tek, tölgy-er-dő, min-degy)

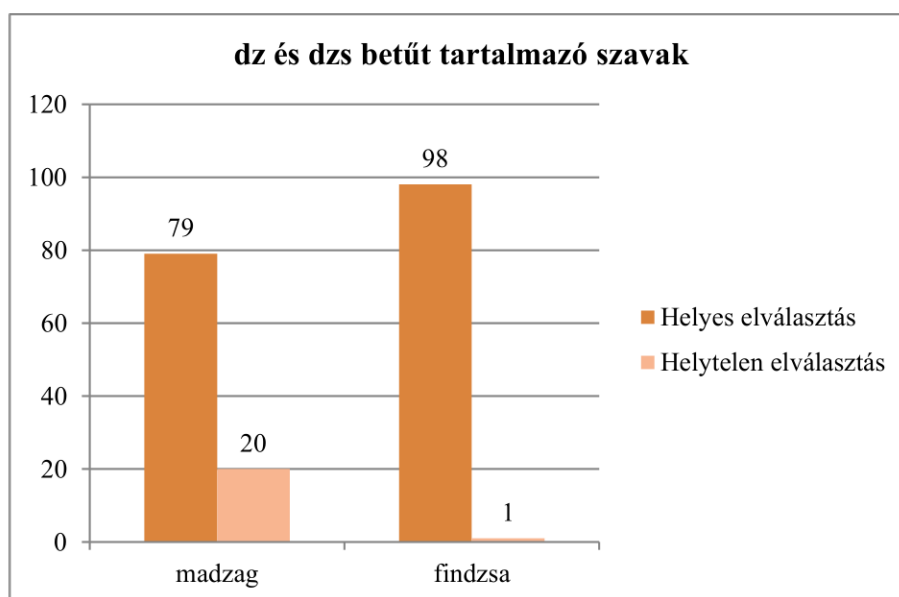
A feladat megoldásakor a gyerekeknek az összetett szavak elválasztása okozta a legtöbb gondot (15. ábra). Jellemzően a tanulók egy része ösztönösen szótagol ebben az életkorban és nem használja az elválasztás szabályait még tudatosan. Ez az összetett szavak esetében is beigazolódott, a gyerekek egy része nem vette figyelembe a szótaghatárt, a szótagolás szempontjai szerint választotta el a *hírlapárus* és *rendőr*

szavakat. A *versszakot* pedig nem érzékelték összetételként és 42%-ban a kétjegyű hosszú mássalhangzók mintájára *versz-szak* formában szótagolták a szót.

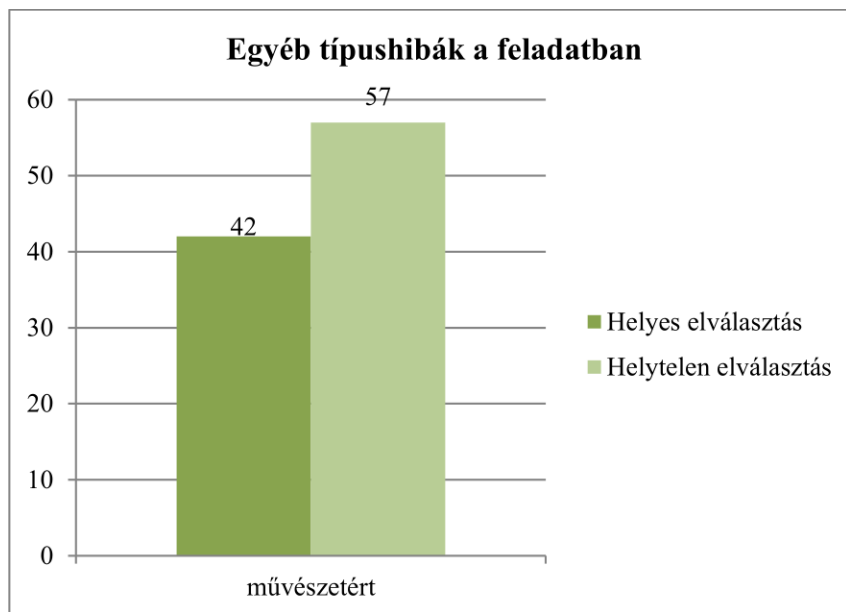
15.ábra: Az összetett szavak elválasztása

A dz és dzs betűt tartalmazó szavak elválasztásakor a gyerekek a számukra kevésbé ismert és használt, de a téma tanításakor példaanyagként jelen lévő *findzsa* szót helyesen választották el. A mindennapi szóhasználatban gyakoribb *madzag* szóban viszont jóval kevesebben ismerték fel, illetve alkalmazták a szabályt, azt, hogy a dz kétjegyű, ezért mindkét tagja átkerül a következő szótagba. A *madzag* szó elválasztásánál 20%-ban azt a szabályt alkalmazták, miszerint, ha két mássalhangzó kerül egymás mellé, akkor a szótaghatár közöttük van: *mad-zag* (16.ábra).

16.ábra: A *madzag* és a *findzsa* szó szótagolása

A toldalékos szavaknál gyakori elválasztási hiba a gyerekeknél, hogy a szótót leválasztják a toldalékról, ezt megfigyelhetjük a *művészetért* szó elválasztásánál is (17.ábra), a tanulók közül 57-en helytelenül választották el ezt a szót: *mű-vé-szet-ért*, *mű-vész-et-ért*.

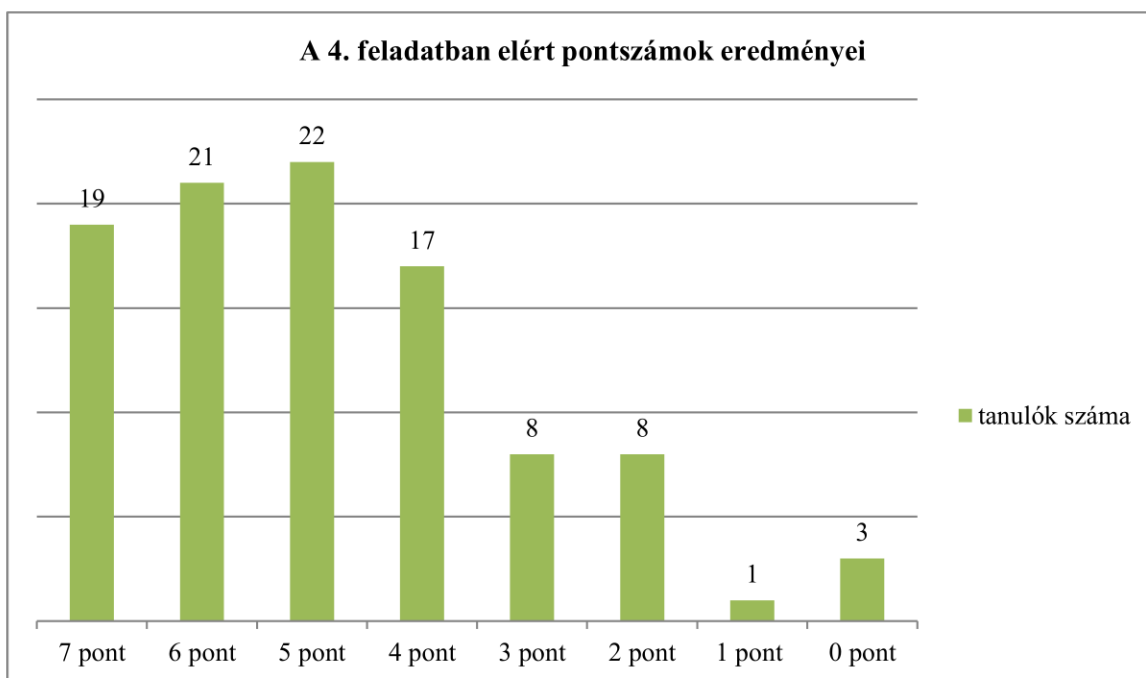
17.ábra: A *művészetért* szó szótagolása

Az elválasztás a magyar helyesírás legegyszerűbb kérdése, mégis gyakran elhibázzák. Elválasztáskor vagy szótagolunk, vagy – összetett szavak esetében – figyelembe vesszük az összetételi tagok határát is. Hasonló adatokat találunk Nagy Natália tanulmányában is. A tanulók gyakran nem veszik figyelembe az összetett szavak határát, úgy választják el, mint az egyszerű szavakat. Az egyszerű szavak esetében gyakran fordul elő hiba a kétjegyű mássalhangzók elválasztásában (Nagy, 2019: 146).

A negyedik feladatban a kiejtéstől eltérő írású szavak helyes alakját kellett felismerni és aláhúzni a tanulóknak. Ezt a feladattípust 69%-ban oldották meg helyesen a gyerekek. Ha figyelembe vesszük, hogy ez az előző két feladattípushoz képest tartalmát tekintve nehezebb feladatról van szó, a hasonló eredmények arra engednek következtetni, hogy felismerni, beazonosítani a helyes szóalakot könnyebb a gyerekeknek, mint minta nélkül önállóan alkalmazni egy szabályt.

Ez a feladat maximum 7 pontot ért, amit 19 tanulóknak sikerült elérnie. 21 gyerek ért el 6 pontot, 5 pontra 22-en teljesítettek. 4 pontot 17 gyereknek sikerült szereznie, 3 pontot 8 gyerek gyűjtött. Szintén 8 tanuló ért el 2 pontot, 1 tanuló 1 pontot szerzett, és 3-an 0 pontnak megfelelő értékelést kaptak ebben a feladatban (18.ábra). Összességében elmondható, hogy kiváló eredményt 19 tanuló ért el ebben a feladatban. 43 gyerek érte el

jónak számító eredményt, 17-en közepes értékelést kaptak, és 20-an átlag alatti pontszámot értek el.

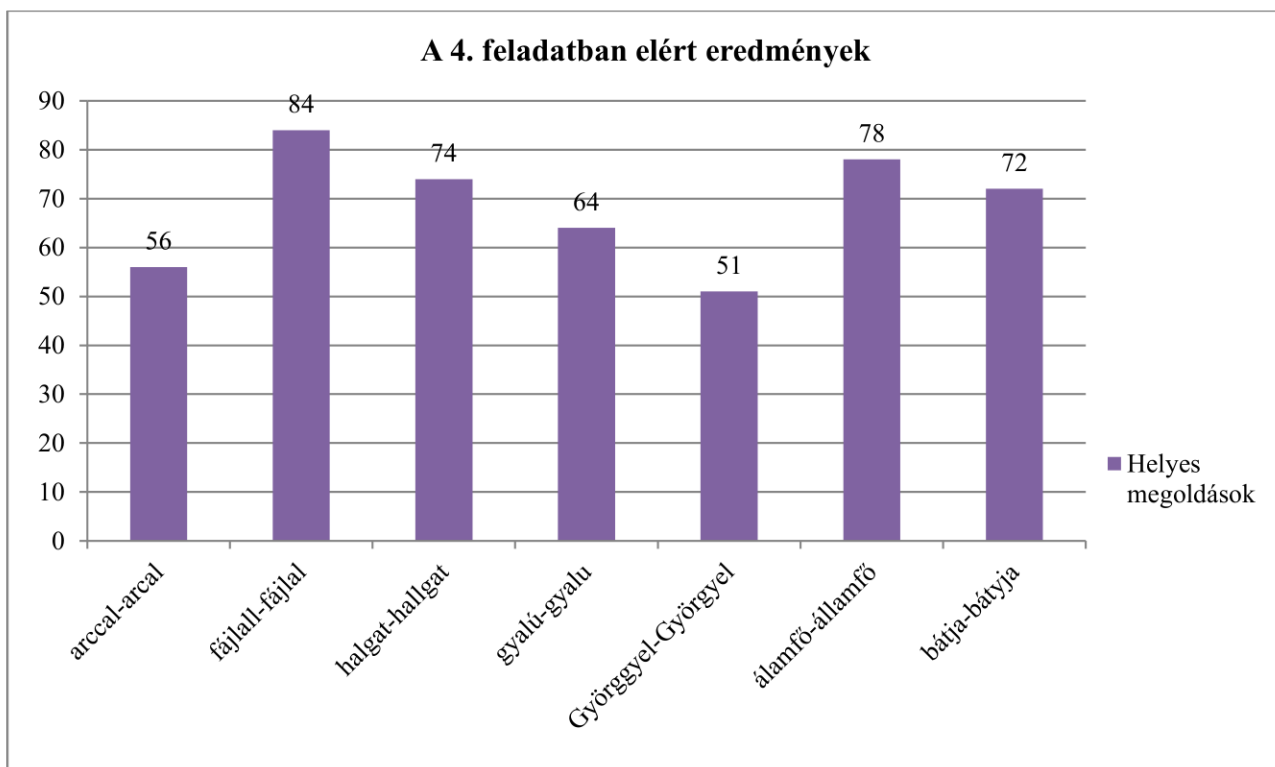

18.ábra: A 4.feladatban elért pontszámok

Alsó osztályokban a hangok egymásra hatását a beszédben és azok érvényesülését a helyesírásban a *Másképp ejtjük, másképp írjuk* témakörben tanulják a gyerekek, a zöngés-zöngétlen mássalhangzók gyakorlásakor megfigyelik az ejtés és írás közötti különbségeket, a hasonulás eseteit, de az összeolvadás egyszerűbb eseteit is gyakorolják egyes betűkapcsolatok írásának tudatosításával. 2. osztályban külön tanórák keretében az alábbi betűkapcsolatok helyesírását gyakorolják a tanulók: ty, tty-tj: mutatjuk, állítjuk, atyja, bátyja; gy, ggy-dj: szaladjunk, maradjunk, ébredj, földje; nny-nj: rohanj, köszönj, pihenj, üzenj; jj-lj, -llj: rajzolj, szólj, szállj; cc -tsz, -dsz, -gysz: látszik, játszik, maradsz, elröppelhatsz, egyszer; ccs-ts, -ds-gys: taníts, gyűjts, készíts, barátság, szabadság, egység; tt-dt: fáradt, szaladt, tudta, mondta, aludt. Erre hét tanóra van elkülönítve a tantervben. A 3. osztályban a következő helyesírási eseteket gyakorolják a gyerekek: fogkefe, hagyta, néztük, aztán, csapdos, lökdös, mosdó, rögtön, anyja, barátja, segíts, köszönjük. Ebben az osztályban a szavak toldalékolásakor tanulják a gyerekek a -val, -vel rag hasonulását az előtte álló mássalhangzóval. 4. osztályban ismétlésként szerepel a zöngés és zöngétlen mássalhangzókról tanultak a *Hangtan* témakörben. Az 5. osztályban új ismeretek tanítása is jelen van a mássalhangzókkal kapcsolatosan. A mássalhangzók egymásra hatásáról 6 órán át tanulnak: a hasonulásról – részleges és teljes –, az összeolvadásról, és a mássalhangzó-rövidülésről. Ezeknél a témaköröknél megjelenik azoknak a szavaknak a

helyesírása, melyekben ezek a mássalhangzó-törvények érvényesülnek: *adhat, különben, színpad; szemmel, ésszel, anyja, fogyjon, merészség; kertjük, aludj, egyszer, mentség; kisebből, jobban.*

A feladatban az alábbi szavak (19.ábra) helytelenül írt alakját kellett felismerniük a gyerekeknek, ami a következőképpen sikerült:

19.ábra: A 4.feladat eredményei

Az *arccal* és a *Györggyel* szavaknál a gyerekeknek a teljes hasonulás szabályát kellett felismernie, a -val, -vel rag v-je mássalhangzóra végződő szavaknál hasonul az előtte álló mássalhangzóhoz. Bár ez alsó osztályos tananyag, a gyerekek ennél a feladatnál nem lettek túl jó eredményeik.

A *bátyja* szó helyesírásánál is teljes hasonulás következik be, de ezt írásban nem jelöljük, itt a tanulóknak fel kellett ismerniük a szótót és a hozzá kapcsolódó toldalékot ahhoz, hogy meg tudják állapítani, melyik a helyes szóalak. Ennél a szóalagnál több volt a helyes válasz, elmondható az, hogy ez a témakör egyszerűbb formában, a -tj, -tyj betűkapcsolatok írásának gyakorlásaként már 2. osztálytól jelen van és a gyakorlás eredményeként kialakult a gyerekekben annak a szóanyagnak a helyesírása, mellyel példaanyagként a legtöbbet találkozunk.

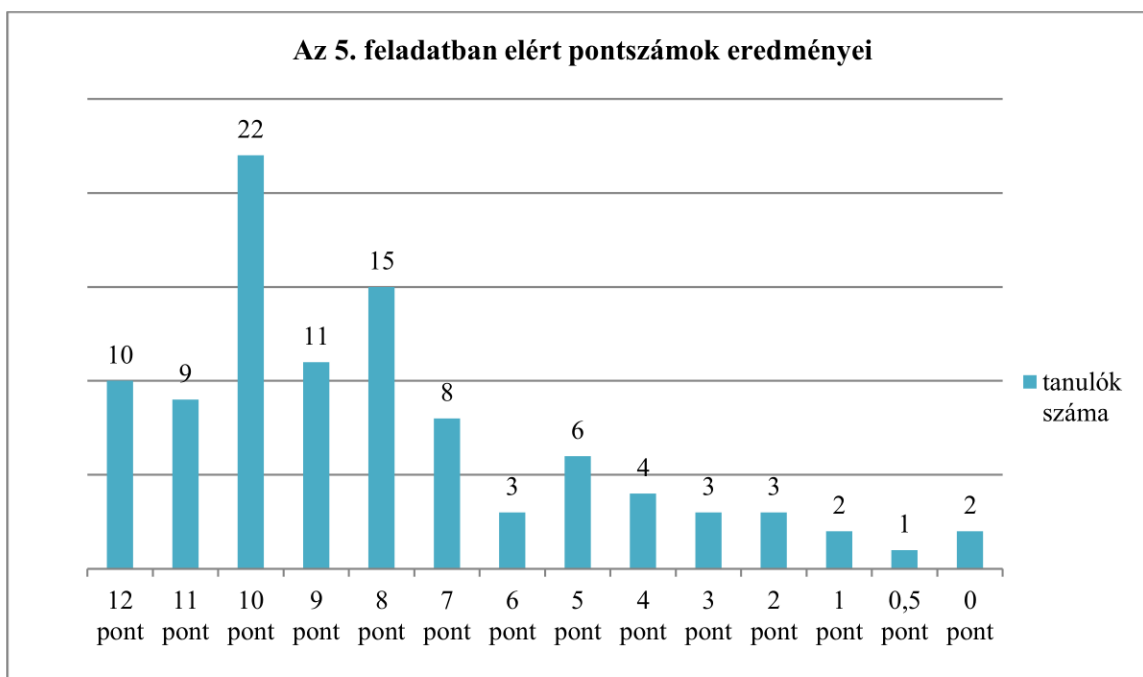
A *hallgat, államfő, fájlal* szavak felismerése okozta ebben a feladatban a legkevesebb problémát a tanulóknak. A mássalhangzó ejtésbeli rövidülése, nyúlása gyakori

jelenség, ez sokszor okoz helyesírási problémát, a tanulók viszont sikerült jól megoldani ezt a feladatrészt.

Az ötödik feladatban a rövid- és hosszú mássalhangzók jelentésmódosító szerepét kellett felismerni, egyúttal mondatot alkotni a szópárokkal. Ezt a feladattípust 67%-ban oldották meg helyesen a gyerekek. Ennél a feladattípusnál is elmondható, hogy az önálló mondatalkotás, fogalmazás, a szópárok mondatba foglalása okozta a nagyobb problémát a gyerekek számára.

Az *ép-épp* szópárok értelmezésénél az *ép* szó értelmezése okozott nehézséget a gyerekek számára a mondatalkotás alapján (21.ábra). 29%-a a tanulóknak egyáltalán nem tett különbséget a két szó jelentése között. A *var-varr* szópároknál a *varr* szó helyes értelmezése nagyobb arányban (62%) volt jelen, mint a *var* kifejezés helyes használata (33%) a mondatokban (22.ábra). A *kel-kell* szópárokat a gyerekek 81%-a értelmezte helyesen, mindössze 16%-uk tévesztett a jelentésük kapcsán (23.ábra).

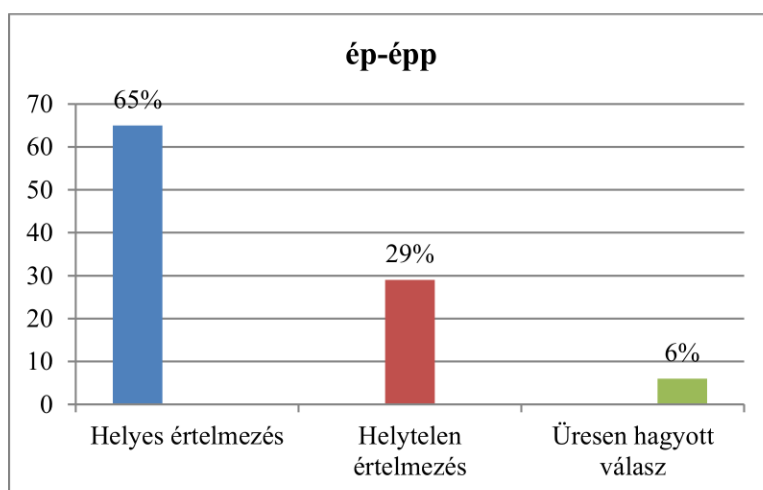
A legtöbb pontszám 12 volt, amit erre a feladatra lehetett kapni. Ezt 10 gyerek érte el. 9 gyerek szerzett 11 pontot, 22-en 10 pontot. 9 pontot 11 gyerek ért el, 8 pontot 15-en. 8 gyerek teljesített 7 pontra, 3-an 6 pontra, 4-en 4 pontra. 3 gyerek ért el 3 pontot, szintén 3 tanuló 2 pontot és 2 gyerek 1-et. 1 gyerek kapott 0,5 pontot és 2-ten kaptak 0 pontnak megfelelő értékelést (20.ábra). Összességében elmondható, hogy 10 gyerek ért el kiváló eredményt, 42-en jónak mondható értékelést szereztek, 26 gyerek közepesre teljesítette ezt a feladatot, és 21-en átlag alatti pontszámot értek el.

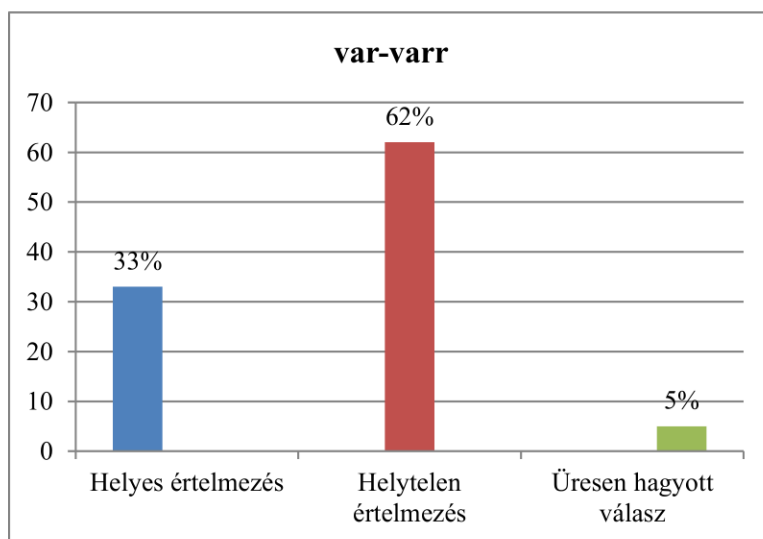
20.ábra: Az 5. feladatban elért pontszámok

Már 2. osztályban tanulnak a gyerekek a mássalhangzók jelentés megkülönböztető szerepéről, amelyeket feladatok formájában tartalmaz a tankönyv. A 2. osztályban megfigyelik, mi a különbség a rövid és hosszú mássalhangzós szavak között: hal – hall, tol – toll, kel – kell, szál – száll. A 3. osztályban a következő szópárokat használja a tankönyv: kell – kel, épp – ép, száll – szál. A 4. osztályban ezek a szópárok vannak feltüntetve a tankönyvben: ujj – új, varr- var, áll – ál. A 4. és 5. osztályos tanterv két-két tanórát ír elő a rövid és hosszú mássalhangzók tanítására. Az 5. osztályban a rövid és hosszú mássalhangzók jelentés megkülönböztető szerepével a *Kiejtés elve* témánál foglalkoznak a tanulók gyakorló feladatok segítségével. A következő szópárok jelenek meg a tankönyvben: fen – fenn, tol – toll, épen – éppen, szál – száll, hal – hall, had – hadd, kel – kell.

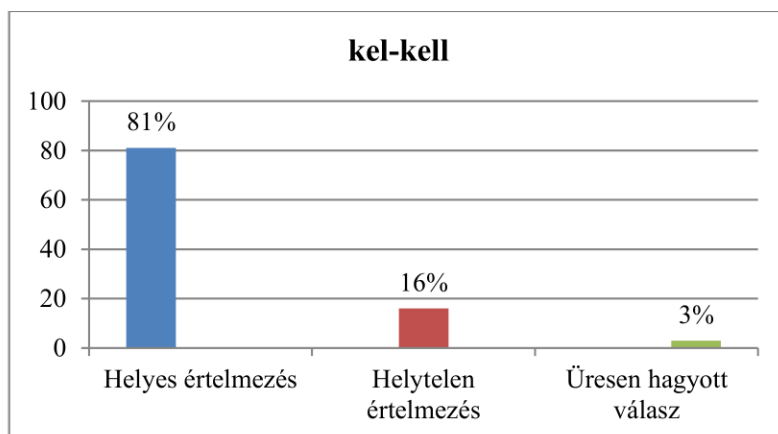
Ebben a feladatban a következő arányban értelmezték helyesen a szavakat a mondatalkotás alapján:

21.ábra: Az ép-épp szópárok értelmezése

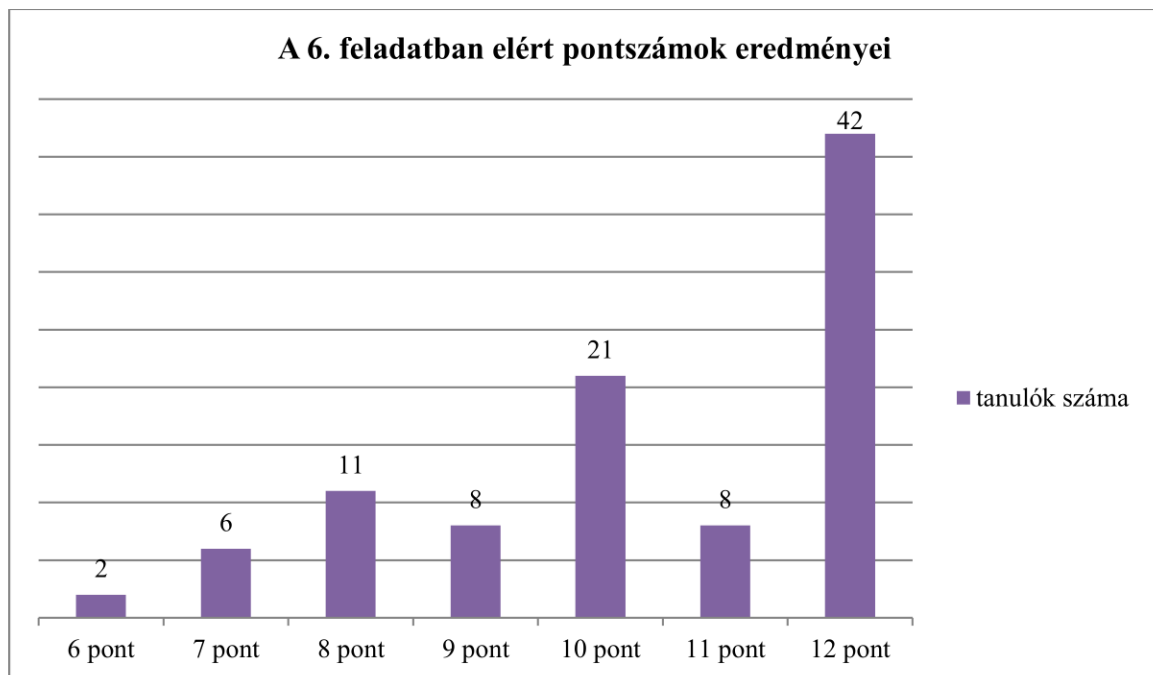
22.ábra: A var-varr szópárok értelmezése

23.ábra: A *kel-kell* szó párok értelmezése

Bár mindhárom esetben elmondható, hogy a szó párok mindegyikét konkrétan is tanulják a gyerekek a szó jelentés kapcsán a korábbi évfolyamokon, mégis megfogalmazható az a következtetés, hogy a gyerekek az általuk gyakrabban használt kifejezéseket könnyebben tudják értelmezni, helyesen leírni. Minél kevesebbszer fordul elő szóhasználatukban az adott szó, kifejezés, annál kevésbé jellemző annak felidézése csak a korábbi években tanultak alapján.

A hatodik feladatban betűrendbe kellett sorolni a neveket. Ezt a feladattípust 42 gyerek 100%-osan oldotta meg, 12 pontot kaptak. 8 gyerek 11 pontot szerzett, 21-en 10 pontot szereztek, 8-an szereztek 9 pontot, 11-en pedig nyolcat. Mindössze 6-an szereztek 7 pontot, ketten hatot és egy gyerek nem oldotta meg a feladatot (24.ábra). Összességében ezt a feladatot 85%-ban jól teljesítették a gyerekek. A gyerekek többsége az azonos betűvel kezdődő nevek besorolásánál hibázott, a gyerekek kisebb része tévesztette magát a betűrendet is. Végeredményben 42 tanuló ért el kiváló eredményt, 29-en jónak mondhatókat, és 27-en közepes értékelést kaptak. Senki nem érte el átlagon aluli pontot.

24.ábra: A 6.feladatban elért pontszámok

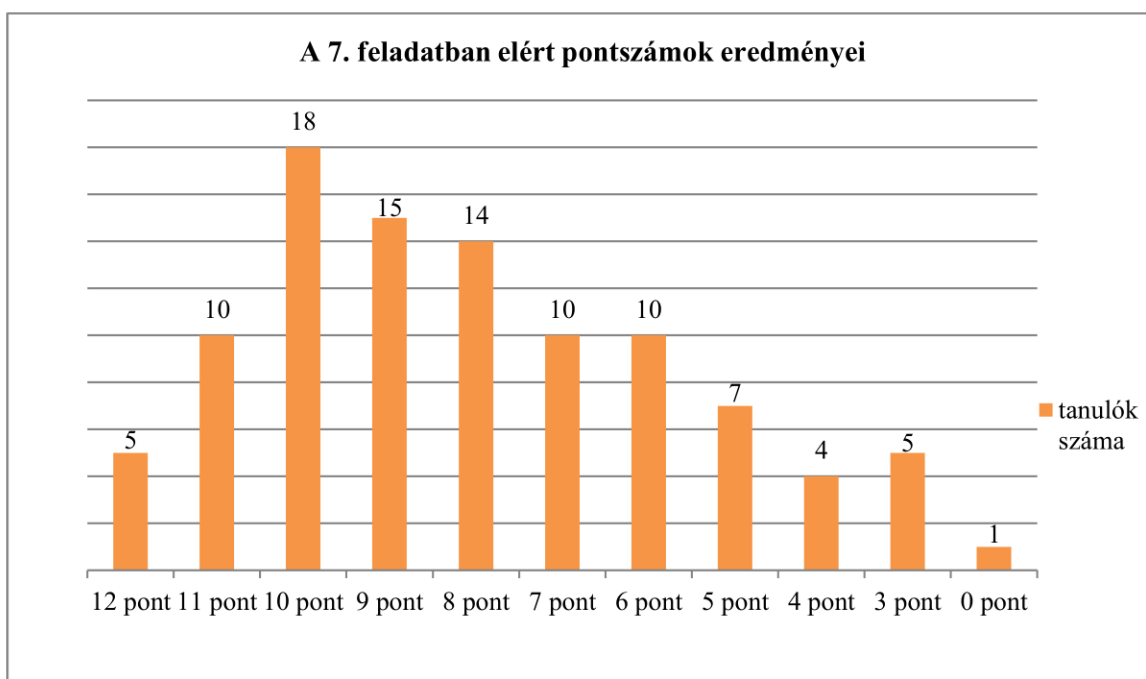
Összességében elmondható ennél a feladatnál, hogy az *Adorján-Adrienn*, illetve a *Krisztián-Krisztina* nevek helyes betűrendbe sorolása okozta a legnagyobb nehézséget a gyerekek számára, mivel ezeket a neveket írták le a legtöbben helytelen sorrendben.

A betűrendbe sorolás már az 1. osztály végén megjelenik. Ekkor még az osztály névsorát tanulják meg betűrendbe sorolni. A 2. osztályban ismétlésképpen jelenik meg ez a feladattípus. Itt már híres írók, költők és városok nevét tanulják meg betűrendbe írni. Már ebben az osztályban megjelennek olyan szavak, amelyeknek az első betűje azonos és azokat kell ábécé sorba rendezni. Egy tanórát ír elő a tanterv a betűrendbe sorolás szabályainak az ismertetésére és gyakorlására ebben az osztályban. A 3. és 4. osztályban már olyan nevek, szavak is megjelennek a feladatok között, amelyeknek az első két betűje azonos. A 4. osztályban a betűrendbe sorolás ismétlésként jelenik meg *A hangok és a betűk* témakörnél egy tanóra keretében. Gyakorló feladatok segítségével eleveníti fel a tankönyv a 3. osztályban tanultakat. Az 5. osztályban *Az ábécé* témánál jelenik meg a betűrendbe sorolás szabályainak tanítása a különböző feladatok begyakorlása során. Itt már jelen vannak olyan nevek is, amelyekben csak a végén van eltérés, nemcsak az első-két kezdőbetűjük azonos.

A hetedik feladatban olyan rövid és hosszú magánhangzókat kellett helyesen bepótolni a szavakba, melyeknek az ejtése eltér az írott formától. Ezt a feladattípust 66%-ban oldották meg helyesen a gyerekek. Itt, akárcsak az előző, hasonló jellegű feladatnál,

elgondolkodtató a 66%-os teljesítmény, hisz a tanítási program a helyes ejtés, hangképzés, artikuláció gyakorlására nagy hangsúlyt fektet.

12 pontot lehetett elérni ebben a feladatban, ami 5 tanulónak sikerült. 11 pontra 10 gyerek teljesített. 10 pontot 18 gyerek kapott. 9 pontot 15-en értek el, 8 pontot 14-en. 7 pontra 10 gyerek, 6 pontra szintén 10 gyerek teljesített. 5 pontot 7-en kaptak, 4 pontot 4 gyerek kapott. 5 gyerek kapott 3 pontot és 1 gyerek 0 pontot ért el (25.ábra). Összességében kiváló eredményt 5 gyerek szerzett, 28-an jónak mondható pontszámot értek el, 49 gyerek közepesnek számító értékelést kapott, és 17-en átlag alatti pontszámot szereztek.

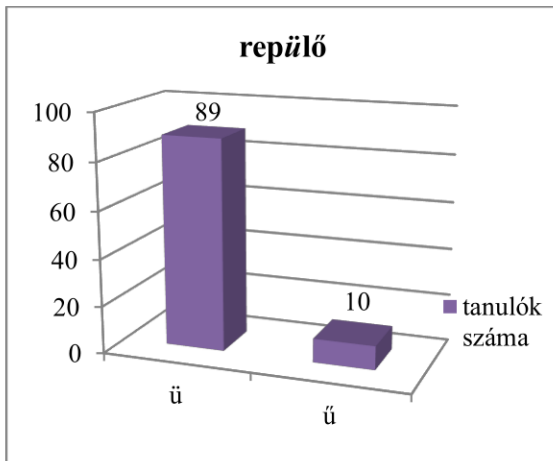

25.ábra: A 7.feladatban elért pontszámok

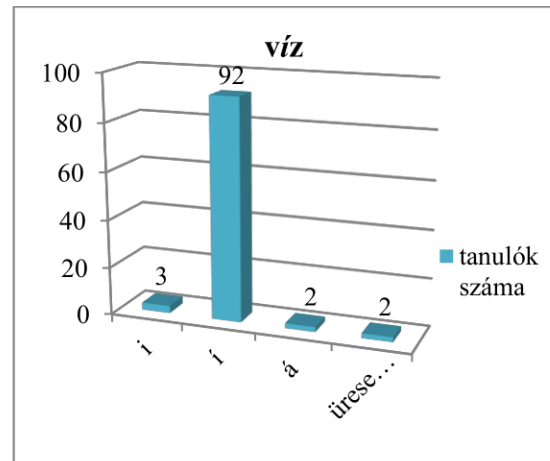
Ahogy az előzőekben már utaltunk rá, a magánhangzók fogalmának alakítása már első osztályban, a betűtanításkor elkezdődik. A hosszú-rövid magánhangzók ejtése és írása közti különbséget sokat gyakorolják a tanulók. A 2. osztályban a magánhangzók tanulására hat tanórát szán a tanterv. Megismerkednek a rövid és hosszú magánhangzók fogalmával, a szavak végén való helyes használatukkal. A 3. osztályban a négy órán át ismétlik a betűkről és hangokról tanultakat. A főnevek témánál jelenik meg ismét a szavak végén használt magánhangzók helyesírása egy óra keretén belül. A 4. osztályban négy tanórát tartalmaz a hangtanról tanultak ismétlése, amely során a rövid és hosszú magánhangzókról tanult ismeretek felelevenítése zajlik. Különböző feladatok által eleveníti fel a tankönyv a 3. osztályban tanultakat. A szópárok jelentés megkülönböztető szerepére is hangsúlyt fektet a 4. osztályos tankönyv a feladatokban: sas – sás, szel – szél, irat – írat, sok – sók, tör – tőr,

szurok – szúrok. Az 5. osztályban hat témakör van előírva a magánhangzók tanítására. Itt megjelenik a rövid és hosszú, valamint a magas és mély magánhangzók tanítása, a hangrend, valamint a magánhangzók illeszkedése egy-egy tanóra keretében. A témakör begyakorló órával és dolgozattal zárul. A rövid és hosszú, valamint a magas és mély magánhangzók tanítására van egy-egy óra előírva, illetve a magánhangzók illeszkedésére ennél a témakörnél.

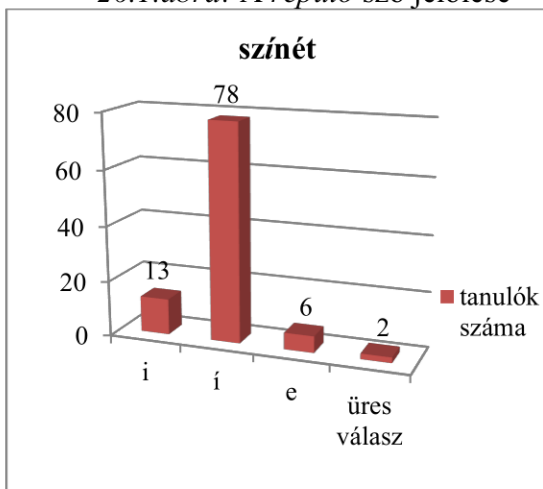
Ebben a feladatban a következő betűket kellett pótolni a szavakba (26.1.-10.ábrák):

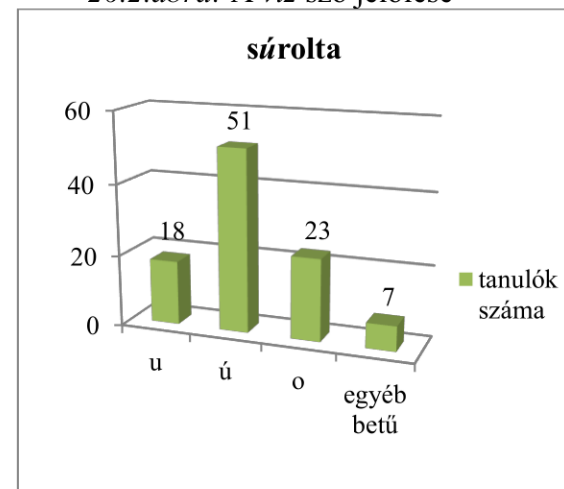
26.1.ábra: A repülő szó jelölése

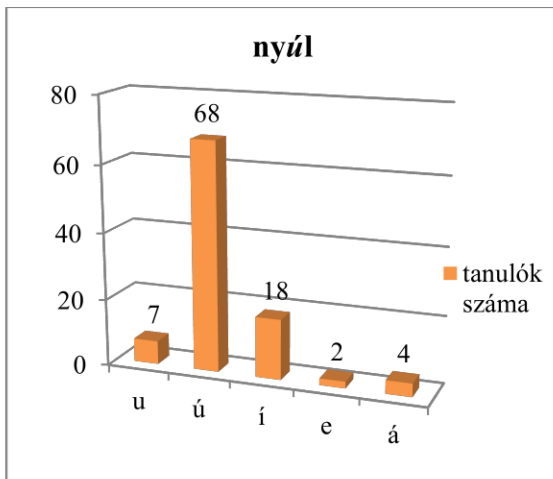
26.2.ábra: A víz szó jelölése

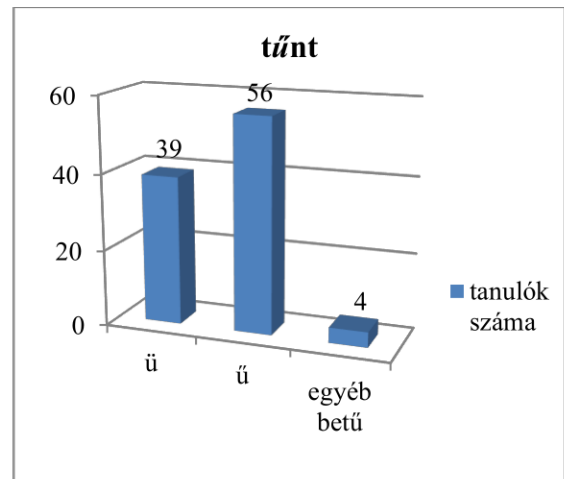
26.3.ábra: A színét szó jelölése

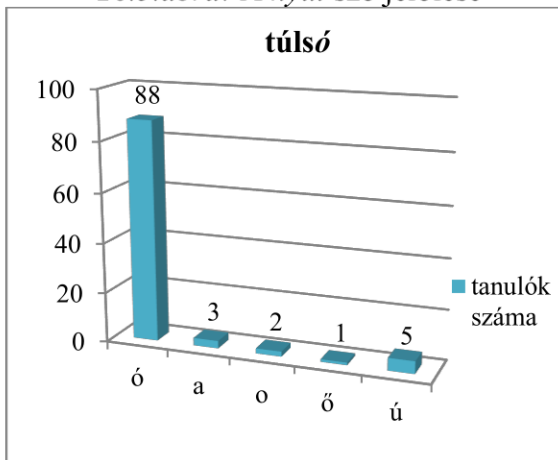
26.4.ábra: A súrolta szó jelölése

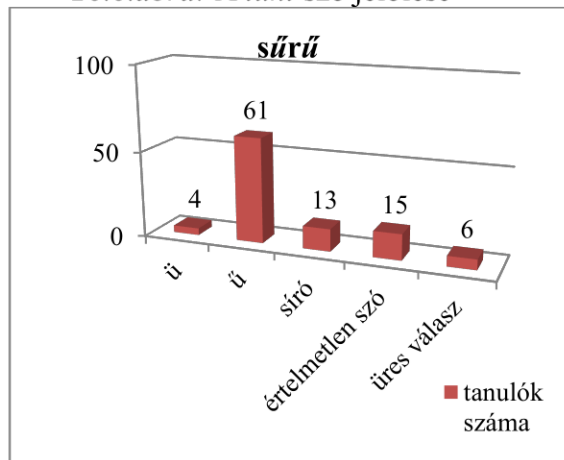
26.5.ábra: A nyúl szó jelölése

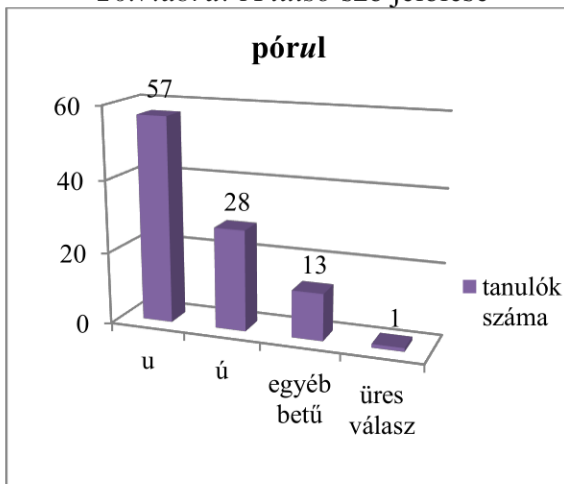
26.6.ábra: A tűnt szó jelölése

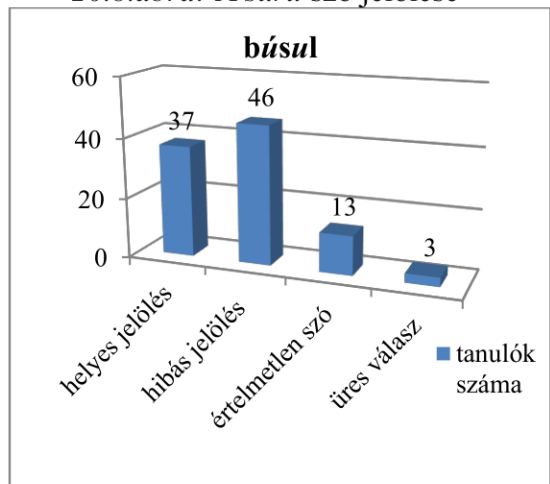
26.7.ábra: A túlsó szó jelölése

26.8.ábra: A sűrű szó jelölése

26.9.ábra: A pórus szó jelölése

26.10.ábra: A búsul szó jelölése

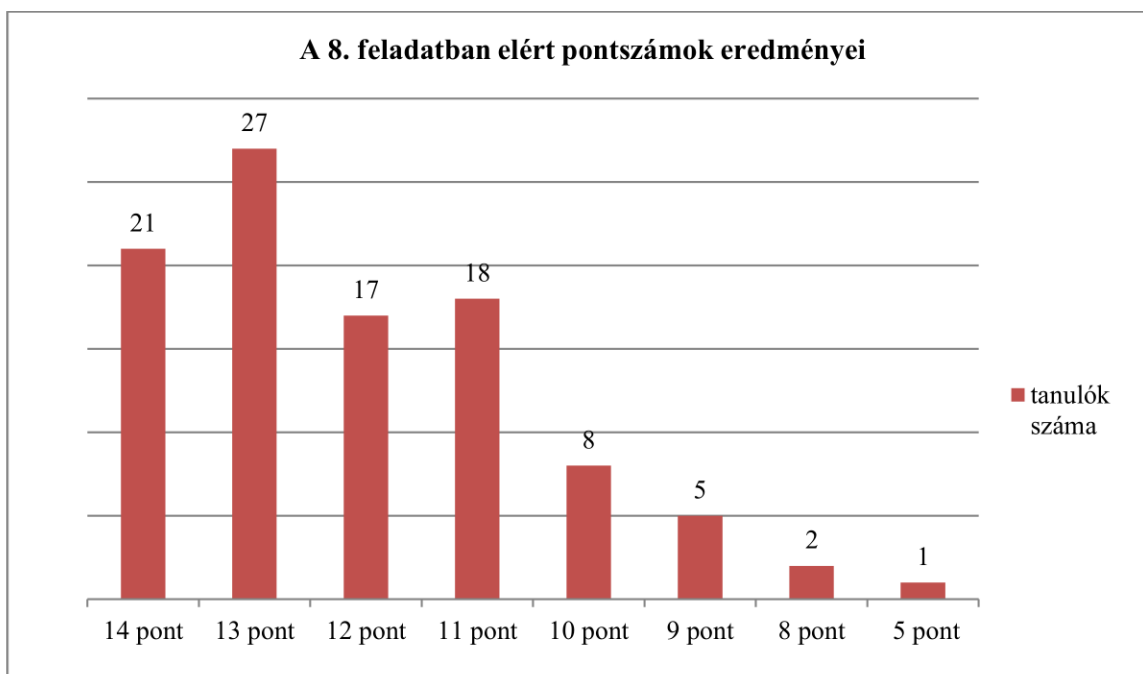
A hibás jelölések között a *búsul* és a *busul* szavak voltak a legjellemzőbbek.

A feladatok közül a magánhangzók időtartamának jelölésében elkövetett hibákat tekinthetjük az egyik olyan hibatípusnak, melyet a nyelvjárás, illetve a szláv nyelvvel való kölcsönhatás befolyásol. A nyelvjárási háttérű tanulók nagymértékben hajlamosak fonetikai jellegű helyesírási hibák elkövetésére. Ezt támasztják alá Nagy Natália eredményei is. A kárpátaljai tanulók mindegyike északkeleti nyelvjárásban beszél, melynek

egyik sajátossága, hogy a köznyelvi hosszú magánhangzók a kiejtésben megrövidülnek, például jellemző a felső nyelvvállású hosszú magánhangzók rövid ejtése (az ú, ü, í helyett ezek rövid párja az u, ü, i jelenik meg) (Nagy, 2019: 140).

A nyolcadik feladat a [j] hang kétféle jelölését mérte. Ezt a feladattípust 86%-ban oldották meg helyesen a gyerekek. Ez arra enged következtetni, hogy az elemi iskolában és az 5. osztályban kellő időt fordítanak ennek a feladatnak a gyakorlására.

Ebben a feladatban 14 pontot lehetett elérni. Ez 21 gyereknek sikerült. 27 gyerek ért el 13 pontot, 17-en 12 pontot. 11 pontot 18 gyerek szerzett, 10 pontot 8-an. 5 gyerek ért el 9 pontot, 2 gyerek 8-at és 1 gyerek szerzett 5 pontot ennél a feladatnál (27.ábra). Összességében kiváló eredményt 21 tanuló ért el, 44-en jó eredményt szereztek, 33 gyerek kapott közepes elismerést, és 1 gyerek teljesített átlagon alul.

27.ábra: A 8.feladatban elért pontszámok

Már a 2. osztályban megjelenik a [j] hang kétféle jelölése egy óra keretében. Itt megtanulják, hogy a testrésze (haj, fej, száj, ujj) és a tejtermékek (vaj, tej, tejföl, sajt, joghurt) *j* betűvel íródnak. A következő ly-os szavakat tanulják meg: Orsolya, korcsolya, gólya, folyó, gereblye, furulya, bélyeg, kályha. A 3. osztályban szintén egy óra van előírva erre a témára. Itt megtanulják a következő [j] hangot tartalmazó szavak helyesírását: játszani, jelöl, jaj, baj, majd, újság, ijed, zajos, ajtó, hajó, helyes, taval, folyosó, gömbölyű, komoly, kályha, lyukaszt, Gergely, Mihály, Károly, Ibolya, Jolán, Hajnalka. A 4. osztályos tanterv a főnevek tanulásakor tér ki a [j] hang jelölésére egy tanóra keretében. Itt le van írva a tankönyvben az a szabály, hogy a szó elején mindig *j* betűt írunk, kivéve a

lyuk szót. Megjelenik még az a szabály is, hogy az egy szótagú főnevek közül csak a következőket írjuk ly-nal: boly, gally hely, moly, súly. Az 5. osztályban két tanóra van elkülönítve a tantervben a [j] hang jelölésére. Ez alatt az idő alatt szabályok megtanulására és azok használatának begyakorlására van lehetőség a tankönyv által.

a szó elején:

- mindig j betűt írunk: jég, jó, jázmin, jelen, kivétel a lyuk szó és származékai (lyukas, lyukaszt, lyuggat)

a szó belsejében:

- az egyszerű szavakban a t előtt és r után mindig j írandó: sajt, felejt, hajt, rojt, varjú, borjú, terjed, cserje
- a todalék előtt a következő szavakban ly írandó: helytelen, folyik, folyton, folytonosan, folytat, folytán, súly, súlyos, súlytalanság
- valakinek a tulajdonát jelölő -ja, -je todalék mindig j-vel írandó: kapuja, körzője, almája
- gyakori a szótőhöz tartozó -lya, -lye végződés: pálya, ibolya, furulya, gólya, gereblye, derelye

a szó végén:

- egy szótagból álló szavak végén legtöbbször -j írandó: zaj, háj, nyáj, tej, díj, új
- két vagy több szótagból álló szó végén legtöbbször -aj: kacaj, óhaj, talaj, karaj, tolvaj, zsivaj

toldalékokban:

- a felszólító mód jele mindig j: szólj, várj, mosolyogjon, folyjon
- a -ja, -juk, -jük, -játok, -ják igei személyragok mindig j-vel írandók: látja, mondjuk, kérjük, várjátok, írják

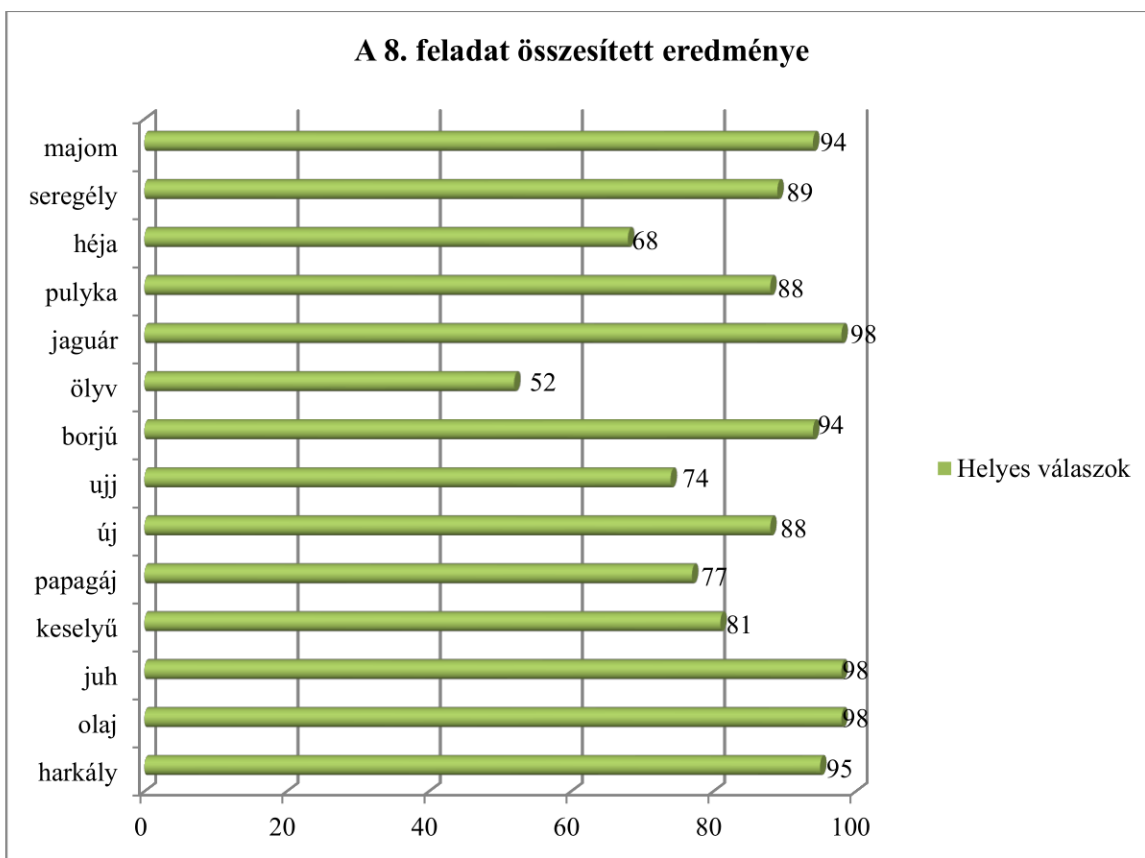
névmások:

- a j hang mindig ly: ilyen, olyan, milyen, semmilyen, bármilyen, kivétel: vajon

indulatszókban:

- a j hang mindig j: jaj, hej, ej

A következő szavakba kellett pótolni a [j] hangot a helyesírásnak megfelelően (28. ábra):

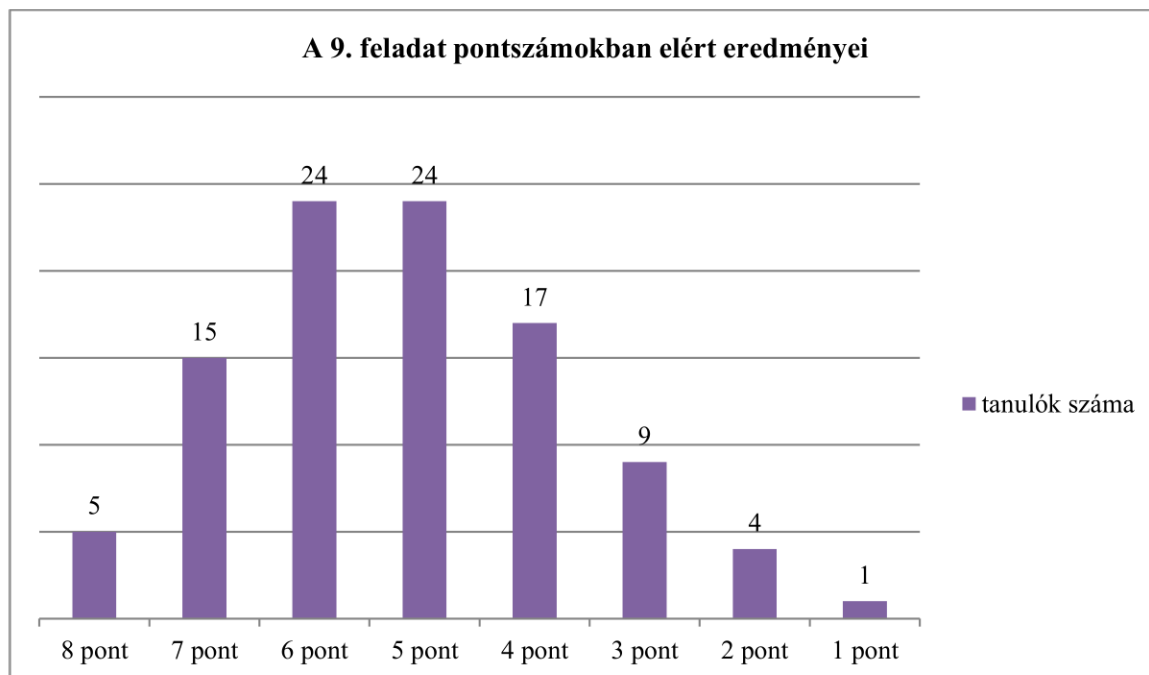
28.ábra: A 8.feladat eredménye

Összesítésként elmondható, hogy az *olaj*, *juh* és *jaguár* szavak helyesen írt alakjai bizonyultak a legkönnyebbnek a gyerekek számára, illetve az *ölyv* és a *héja* szavak voltak a legnehezebbek.

Az *ly* használatának pontos szabályai nincsenek. Így ezekben az esetekben nem szabályokat, hanem konkrét szavakat kénytelenek a tanulók megtanulni. Inkább a ritkán előforduló szavak írása okoz problémát. A hagyományosan írt családnevek lejegyzésére ugyanez jellemző. Néha még az iskolai tananyagban előforduló családnevek írásában is hibák fordulnak elő, például: Kazinczi, Madács, Jókay stb (Nagy, 2019: 144).

A kilencedik feladat a kiejtéstől eltérő mássalhangzó-kapcsolatok helyesírásának felismerését vizsgálta. Ebben a feladattípusban a gyerekeknek fel kellett ismerni a helyesen írt szóalakot. A gyerekek ezt a feladattípust 65%-ban jól oldották meg. Ez a feladattípus – az *adjon* és a *hallgatag* szavakat kivéve – olyan szóanyagot tartalmazott, melyek helyesírását csak 5. osztályban tanulják a gyerekek. Az *adjon* szó helyes alakját a 99-ből 95 gyerek felismerte, a *hallgatag* szóalakot pedig 72 tanuló. A zöngéesség szerinti részleges hasonulást tartalmazó szavak helyes alakját *viSSzhang*, *küSzköd* viszont csak 34, illetve 37 gyerek ismerte fel.

A maximum elérhető pontszám 8 volt ebben a feladatban. Ezt 5 gyerek érte el. 15 gyerek teljesítette 7 pontra ezt a feladatot, 24 gyerek 6 pontra. Szintén 24 tanuló ért el 5 pontot és 17-en 4 pontot értek el. 9 gyerek szerzett 3 pontot, 4-en 2 pontot és 1 tanuló 1 pontot (29.ábra). Összességében elmondható, hogy 5 gyerek kiválóan teljesítette ezt a feladatot, 39-en kaptak jónak minősítő értékelést, 41 gyerek közepes eredményt ért el, és 14-en átlagon aluli pontszámot szereztek.

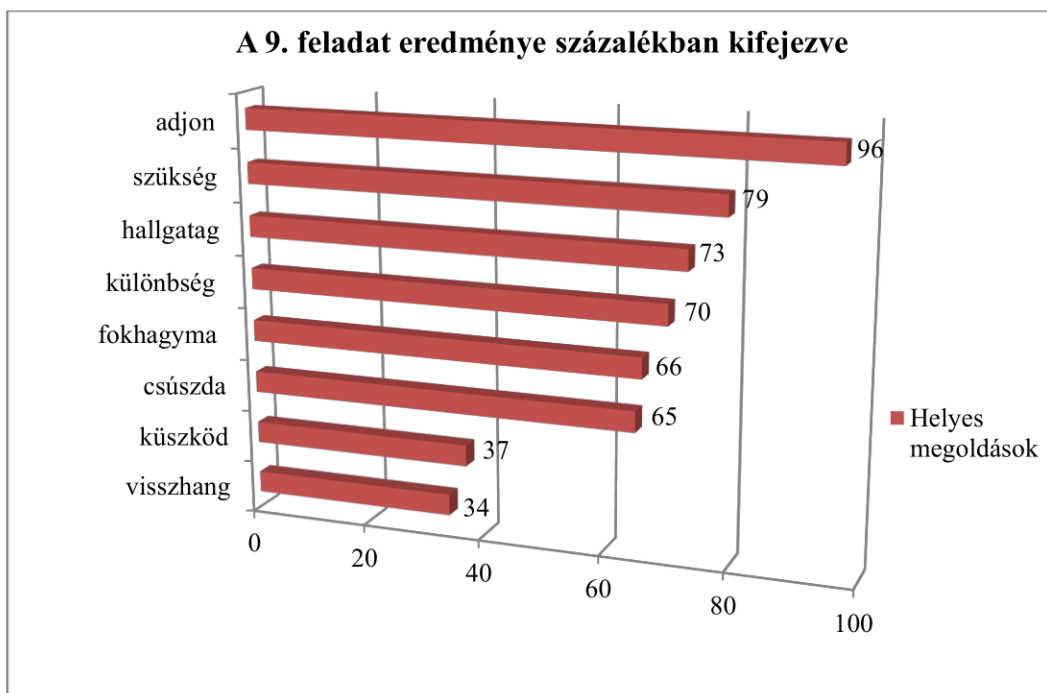
29.ábra: A 9.feladatban elért pontszámok

A 2. osztályban a *Másképp ejtjük, másképp írjuk* témakörben gyakorolják a betűkapcsolatok helyesírását. Erre hét tanóra van elkülönítve a tantervben. A 3. és 4. osztályban tanulnak a zöngés és zöngétlen mássalhangzókról. A 4. osztályban el van különítve egy-egy tanóra -l, -d, -gy, -n, -ny végű igék, valamint a -s, -sz, -z, -dz végű igék, továbbá a -t végű igék helyesírására. Itt a következő szabályokat írja le a tankönyv:

- az -l, -ll végű igék felszólító módú alakjában *jj*-t hallunk, de *-lj*-t, illetve *-llj*-t írunk (szóljon, sétáljunk, forduljon, gondoljatok)
- a -n és az -ny végű igék felszólító módú alakjaiban hosszú nny hallatszik, ám *-nj*-t és *-nyj*-t kell írni (fonjon, kenjen, hunyjad)
- a -s, -sz, -z, -dz végű igék felszólító módú alakjában megkettőzzük az *s*-t, az *sz*-t, a *z*-t, a *dz*-t (mosson, másszon, nézzétek, fogóddzál)
- ha a kiejtésben *ssh*angot hallunk, ezt írásban is kettőzött *s* (*ss*) betűvel jelöljük (fussatok, kutassunk, lássanak)

- ha a kiejtésben *cs* vagy *ccs* hangot hallunk, ezt írásban *ts* betűkapcsolattal jelöljük (rántsd, tanítson)
- az *-st*, *-szt* végű igékben a *t* hang kiesik és a felszólító mód *j* jele *s*-re vagy *sz*-re változik (fessetek, válasszon, növesszük)

Az 5. osztályban a következő szavak helyesírását tanulják meg a gyerekek a zöngés és zöngétlen mássalhangzók tanulása során: lépdél, népdal, alakzat, szegfű, lagzi, bicikli, azt, főzte, feküdtek. Az 5. osztályban új ismeretek tanítása is jelen van a mássalhangzókkal kapcsolatosan. A mássalhangzó-változásokról 6 órán át tanulnak a gyerekek.

30.ábra: A 9.feladat eredménye

Az *adjon* szó helyes alakjának a felismerése bizonyult a legkönnyebbnek a gyerekek számára, 96%-uk jó választ adott erre a kérdésre. A legnehezebbnek pedig a *visszhang* szó helyesen írt alakjának a felismerése tekinthető, mivel csupán 37%-uk jelölte a helyes alakot (30.ábra).

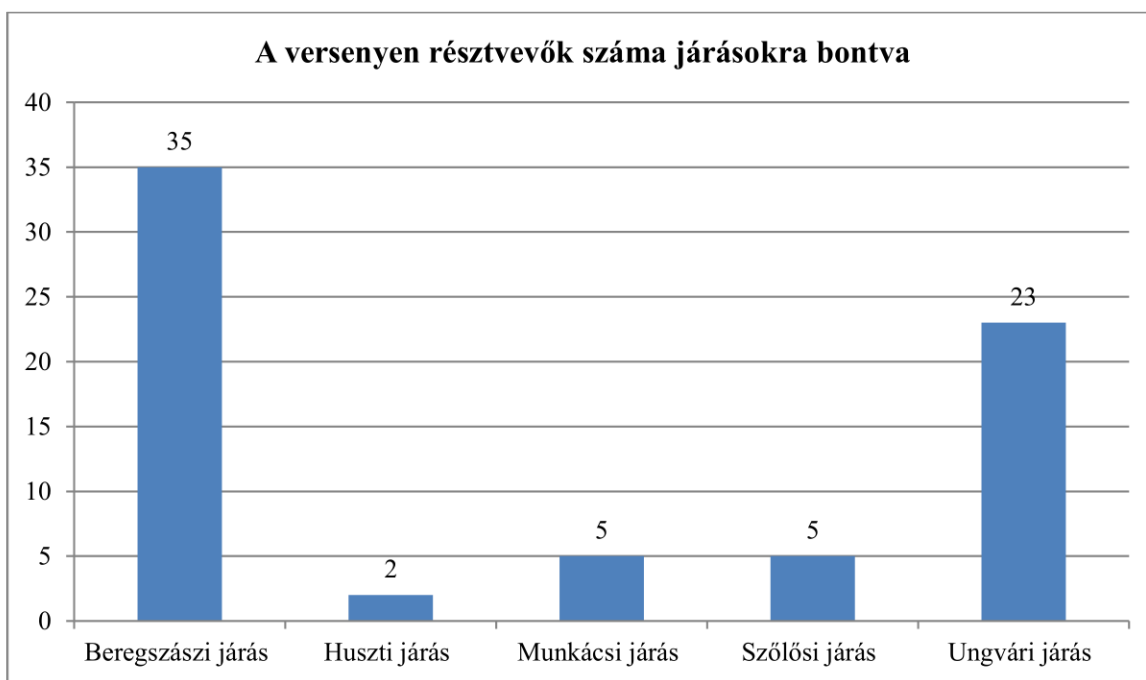
A mássalhangzók minőségi változásainak jelöletlenségénél vétenek legtöbb hibát a tanulók. Nem értik a hasonulás szabályait, ezért úgy írják le a szavakat, ahogy hallják, figyelmen kívül hagyják az elméleti ismereteket. De a helyesírás tanulása egyrészt szabályokkal leírható, másrészt szabályokkal le nem írható műveletek elsajátításából áll. Ez a magyarázata annak, hogy a tanulók olyan hangok hasonulását is jelölik, amelyek nem vesznek részt a hasonulásban (részleges vagy teljes) (Nagy, 2019: 142).

3.4. A verseny résztvevői a 2021-es tanévben

A Karádi helyesírási verseny a 2021-es tanévben rendhagyó módon került lebonyolításra. A karantén korlátozások következtében online felületen rendezték meg április 24-én. Az 5. osztályos tanulók között 70 gyerek volt, aki sikeresen visszaküldte a megoldott feladatlapot. A gyerekeknek – a megszokott 60 perctől eltérően – 40 perc állt rendelkezésükre, hogy megoldják és visszaküldjék a feladatlapot.

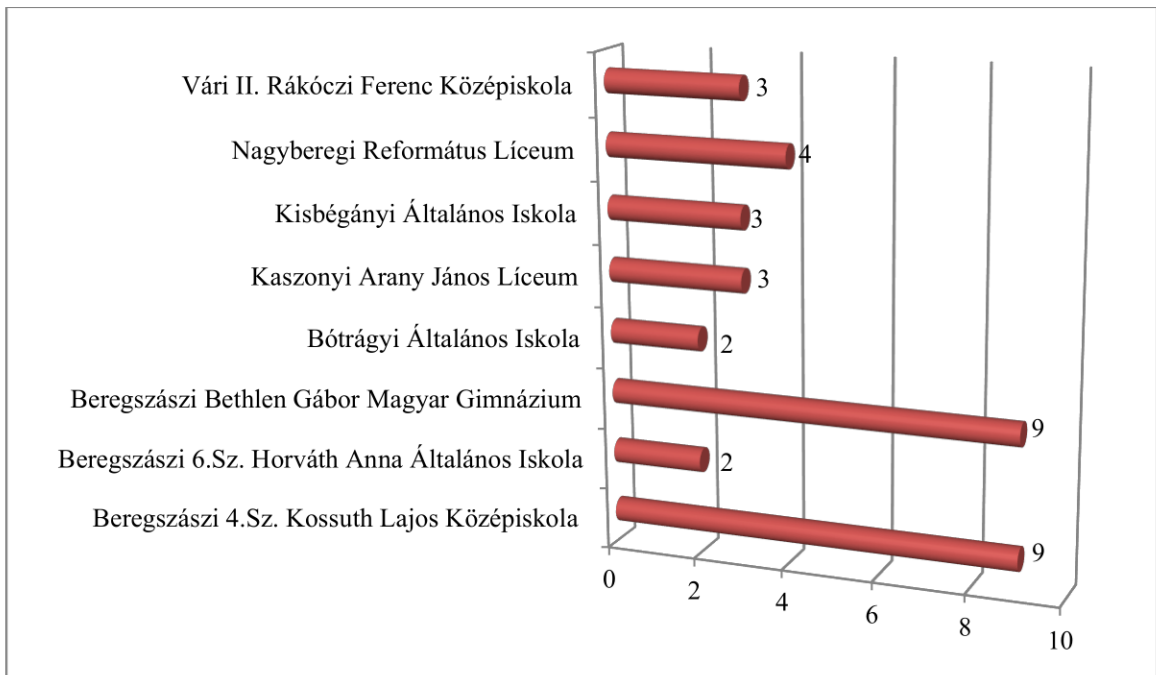
A versenyen való részvétel feltétele az volt, hogy csak azok a diákok kapcsolódhattak be az online felületre, akik a saját kistérségükhöz tartozó tanintézményben tartózkodtak, otthonról nem lehetett elvégezni a feladatokat. Minden iskolának biztosítania kellett egy olyan tantermet, amely megfelelő eszközökkel rendelkezett a versenyen való részvételhez. A feladatok megoldása több tanár jelenlétében zajlott, akik felügyelték a verseny menetét. A verseny lebonyolításáról a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség honlapján tájlokozódhattak az érdeklődők.

A 2021-es tanévben a következő arányban vettek részt a versenyzők járásokra bontva (31.ábra):

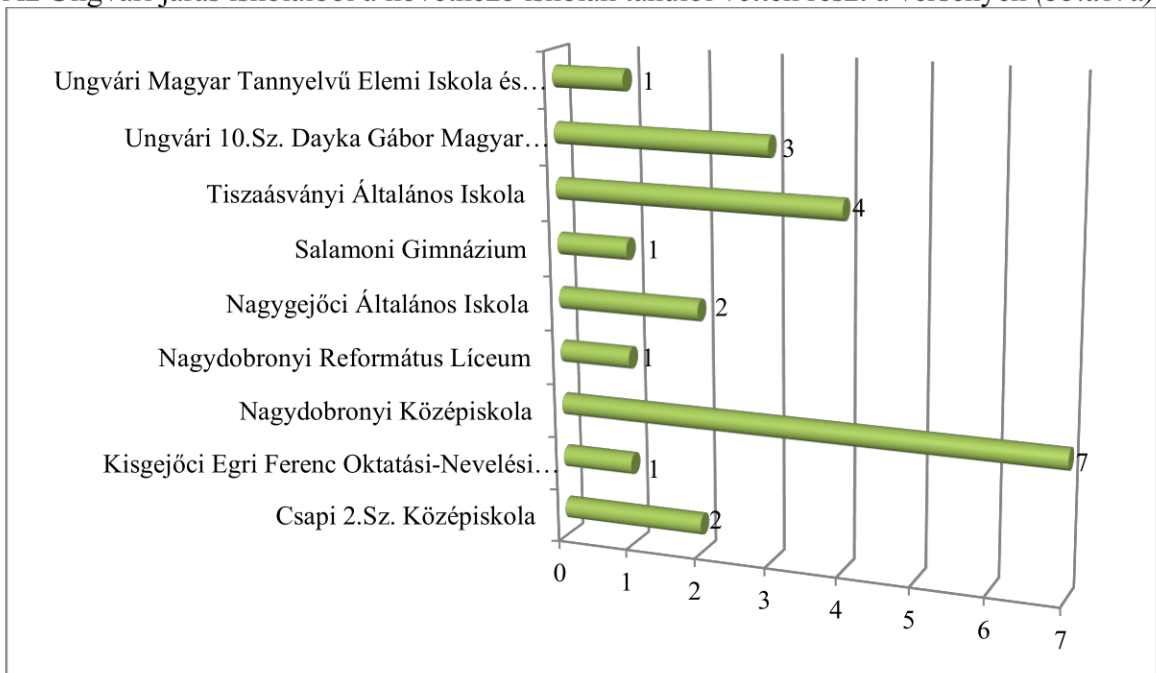
31.ábra: A 2021-es versenyen résztvevő iskolák járásokra bontva

A Beregszászi járás iskoláiból a versenyen résztvevő 5. osztályos tanulók száma az alábbiak szerint alakult az idei versenyen (32.ábra):

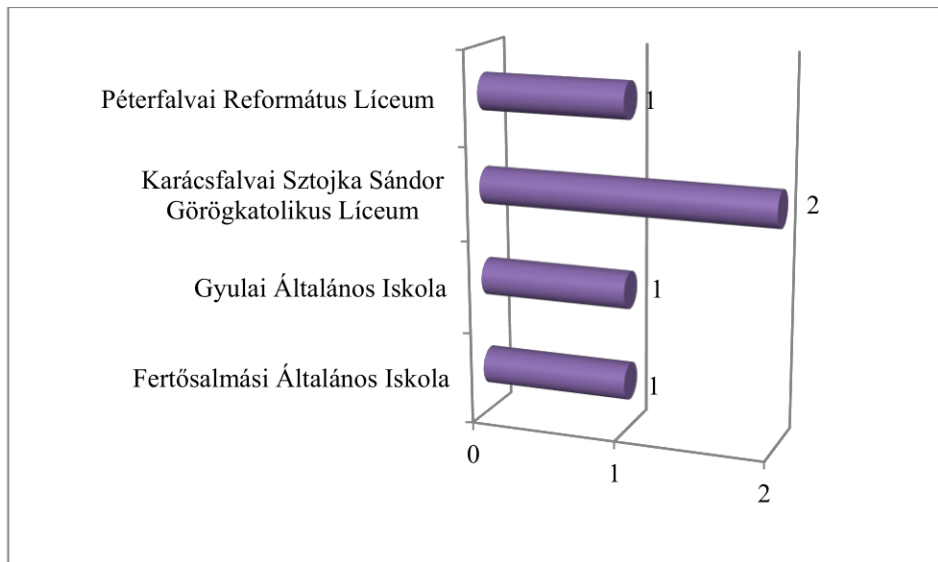
32.ábra: A Beregszászi járás iskoláinak részvételi aránya

Az Ungvári járás iskoláiból a következő iskolák tanulói vettek részt a versenyen (33.ábra):

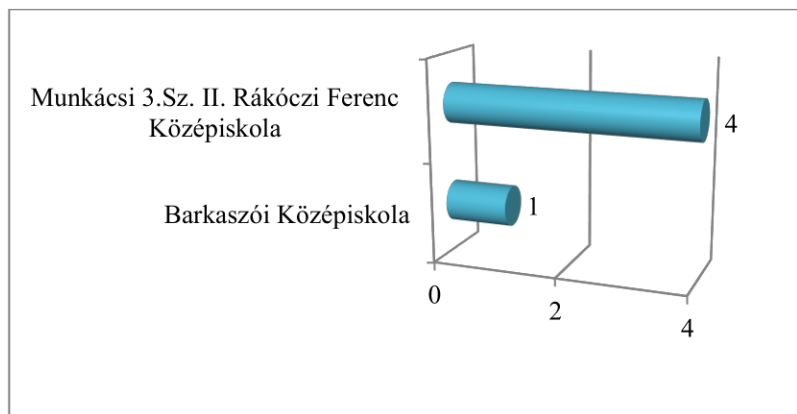
33.ábra: Az Ungvári járás iskoláinak részvételi aránya

A Nagyszőlősi járásban található iskolákból a következő arányban vettek részt a versenyen a diákok (34.ábra):

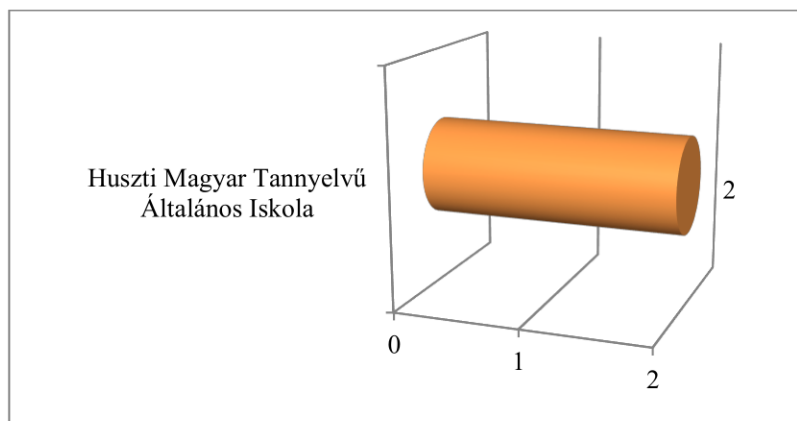
34.ábra: A Nagyszőlősi járás iskoláinak részvételi aránya

A Munkácsi járás iskoláiból két iskola képviseltette magát (35.ábra):

35.ábra: A Munkácsi járás iskoláinak részvételi aránya

A Huszti járásból pedig egyetlen iskola képviseltette magát (36.ábra):

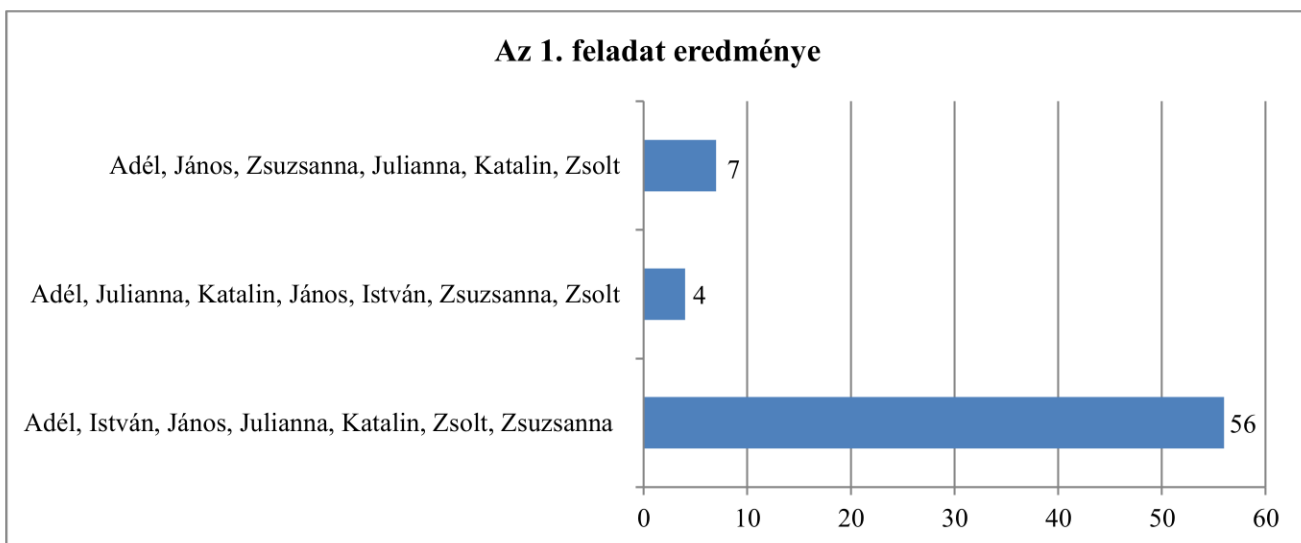
36.ábra: A Huszti járás iskoláinak részvételi aránya

3.5. A 2021-es verseny feladatlapjának és eredményeinek ismertetése

A tanulóknak egy tíz feladatból álló tesztort kellett megoldaniuk. Az elérhető maximum pontszám 50 volt. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség elnöksége az online verseny körülményeire tekintettel arra kérte a feladatokat összeállító tanárokat, hogy a 40 perces időkorlátot figyelembe véve egy kisebb összpontszámú feladatsort állítsanak össze. Tartalmát és formáját tekintve különböző feladatokat kellett megoldani a tanulóknak, ugyanakkor elmondható, hogy az online tesztelés adta lehetőség közt a feladatok jelentősebb része felismerési feladat volt, kisebb mértékben tartalmazott önálló feladatmegoldást:

- az első feladat a helyes betűrendbe sorolás szabályait vizsgálta
- a második feladat a [j] hang jelölését mérte
- a harmadik feladat a helyes elválasztás alkalmazására irányult
- a negyedik feladat a rövid és hosszú mássalhangzók helyes használatát mérte fel
- az ötödik feladat a helyesen írt szóalak felismerésére irányult
- a hatodik feladata a keltezés helytelenségének ismeretét vizsgálta
- a hetedik-tizedik feladatok a mondatfajták felismerésére mutattak rá

Az első feladatban fel kellett ismerni a betűrendbe való sorolás szabályainak megfelelően írt neveket. A gyerekek 3 szósort láttak és ki kellett választaniuk, melyikben vannak helyes betűrendbe szedve a szavak. Erre a kérdésre 67 válasz érkezett a 70-ből. 56 gyerek (84%) ismerte fel a helyes betűrendet és 11 gyerek (16%) tévesztett ebben a feladatban (37.ábra).

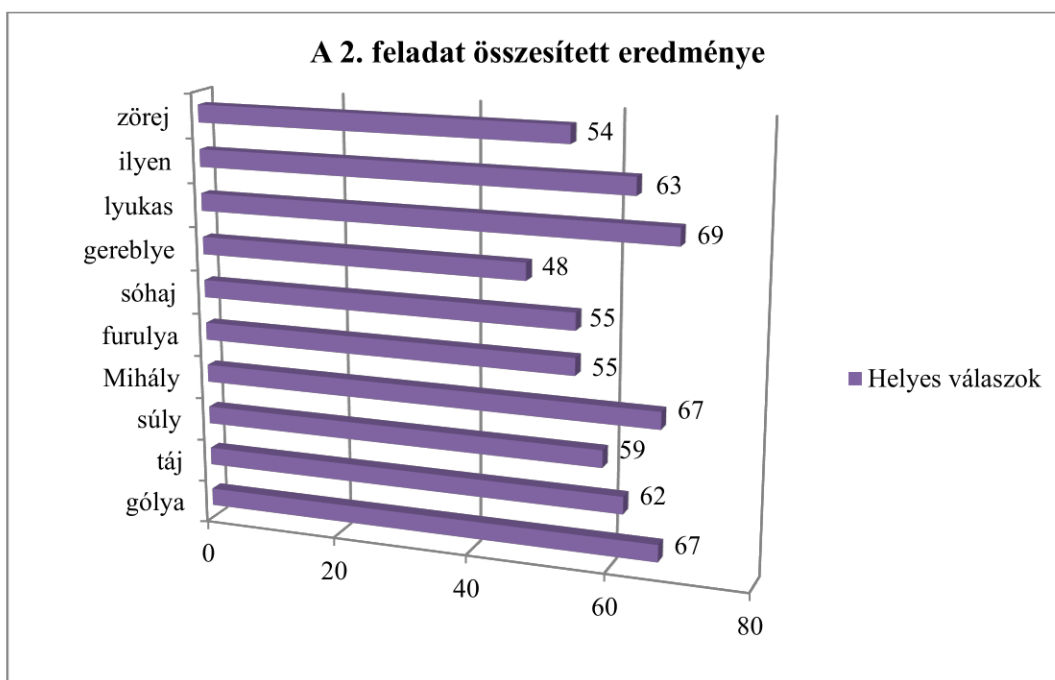

37.ábra: Az 1.feladat eredménye

A feladatban 3 pontot lehetett összegyűjteni a helyes szó sor megjelölésével. 56 gyereknek sikerült megkapnia a 3 pontot, 11-en 0 pontot értek el.

Elmondható a feladat alapján, hogy a versenyen résztvevő 5. osztályos tanulók többsége tisztában van a betűrendbe sorolás szabályaival, mivel a gyerekek több mint 4/5-e (56 fő) a helyes választ jelölte meg.

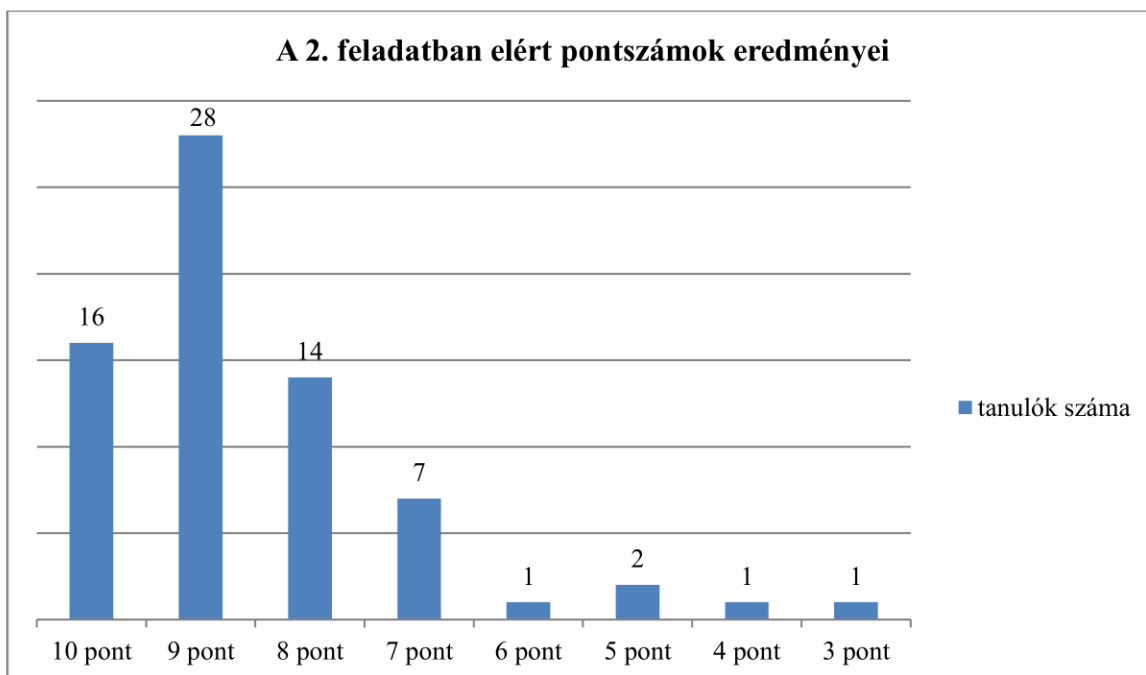
A második feladat a [j] hang jelölését mérte. Itt tíz szóban kellett pótolniuk a gyerekeknek a *j* vagy *ly* betűket (38. ábra). Nem válaszoltak minden szónál 100%-osan a résztvevők, érkezett vissza üres válasz is. A *gólya* szóban 67 gyerek (97,1%) választotta ki helyesen az *ly* betűt a 69-ből. A *táj* szóra 62 helyes válasz (88,6%) érkezett a 70-ből. A *súly* szónál 59 gyerek (85,5%) választott helyesen a 69-ből. A *Mihálynál* 67 helyes válasz (95,7%) érkezett a 70-ből. A *furulya* szóban 55 gyerek (78,6%) pótolta helyesen az *ly* betűt a 70-ből. A *sóhaj* szóra 55 helyes válasz (78,6%) érkezett a 70-ből. A *gereblye* szó helyes alakját 48 gyerek (69,6%) tudta a 69-ből. A *lyukas* szóra 69 helyes válasz (98,6%) érkezett a 70-ből. Az *ilyen* szóban 63 gyerek (90%) pótolta helyesen a 70-ből. A *zörej* szóra 54 helyes válasz (77,1%) érkezett vissza a 70-ből.

38. ábra: A 2. feladat eredménye

Összességében elmondható, hogy ennél a feladatnál a *gereblye* szó helyes alakjának a leírása okozta a legnagyobb nehézséget a gyerekeknek, illetve a *lyukas* szó bizonyult a legkönnyebbnek. Minden bizonnyal azért volt a *lyuk* szó helyes felismerése könnyebb a többinél, mivel a gyerekek már a 2. osztályban tanulják, hogy ez az egyetlen olyan szó, amely *ly*-nal kezdődik.

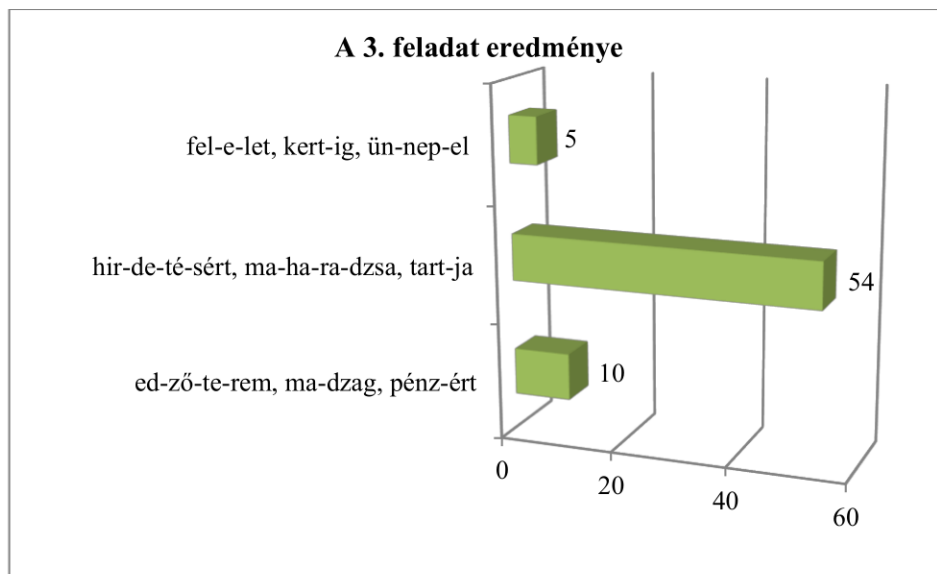
A 2. feladatban 10 szóban kellett felismerniük a gyerekeknek a [j] hangot. Mindegyik helyes felismerés 1 pontot jelentett, amit 16 gyerekek sikerült megszereznie. 28 gyerek szerzett 9 pontot ebben a feladatban, 14-en 8 pontot. 7-en érték el 7 pontot, 16 pontot 1 gyerek kapott. 2 tanuló 5 pontra teljesített, 1 tanuló 4-re és szintén 1 gyerek 3 pontra (39.ábra).

39.ábra: A 2.feladatban elért pontszámok

Össességében elmondható, hogy 16 gyerek ért el kiváló eredményt, 42-en jónak mondható értékelést kaptak, 8 gyerek közepes pontszámot szerzett, és 4-en érték el átlag alatti teljesítményt.

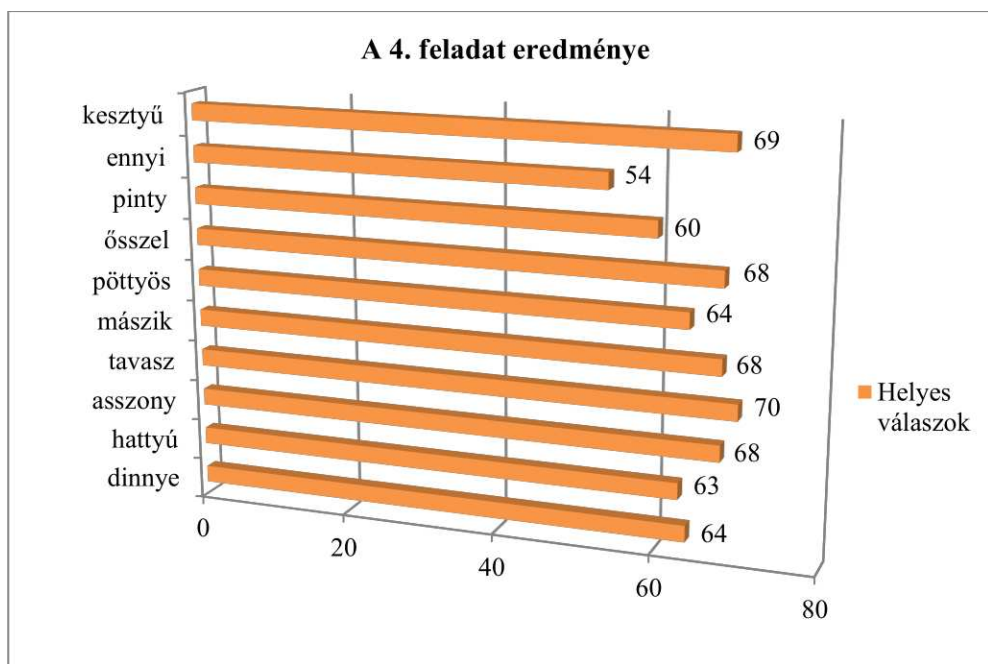
A harmadik feladatban azokat a szavakat kellett kiválasztani a tanulóknak, amelyek az elválasztás szabályainak megfelelően voltak leírva (40.ábra). Ennél a feladatnál a 2020-as hasonló feladattól eltérően nem volt lehetősége a gyerekeknek önállóan szótagolni, mindössze fel kellett ismerniük a három szósorból azt, amelyikben mindegyik szó helyesen volt elválasztva. Erre a feladatra 69 válasz érkezett vissza a 70-ből. A helyes megoldást 54 tanuló (79%) választotta ki, illetve 15 tanuló (21%) a hibás változatra tette a jelölését.

40.ábra: A 3.feladat eredménye

Ez a feladat 4 pontot ért, amit 54 gyerekek sikerült elérnie. 15-en 0 pontot kaptak ennél a feladatnál, mivel ők hibás választ adtak a helyesen szótagolt szavak jelölésénél. Összegzésképpen elmondható, hogy a gyerekek többsége felismerte a helyesen elválasztott szósort (54 fő), ebből is látszik, hogy felismerni a helyes szóalakot mindig könnyebb, mint alkalmazni a megszerzett tudást.

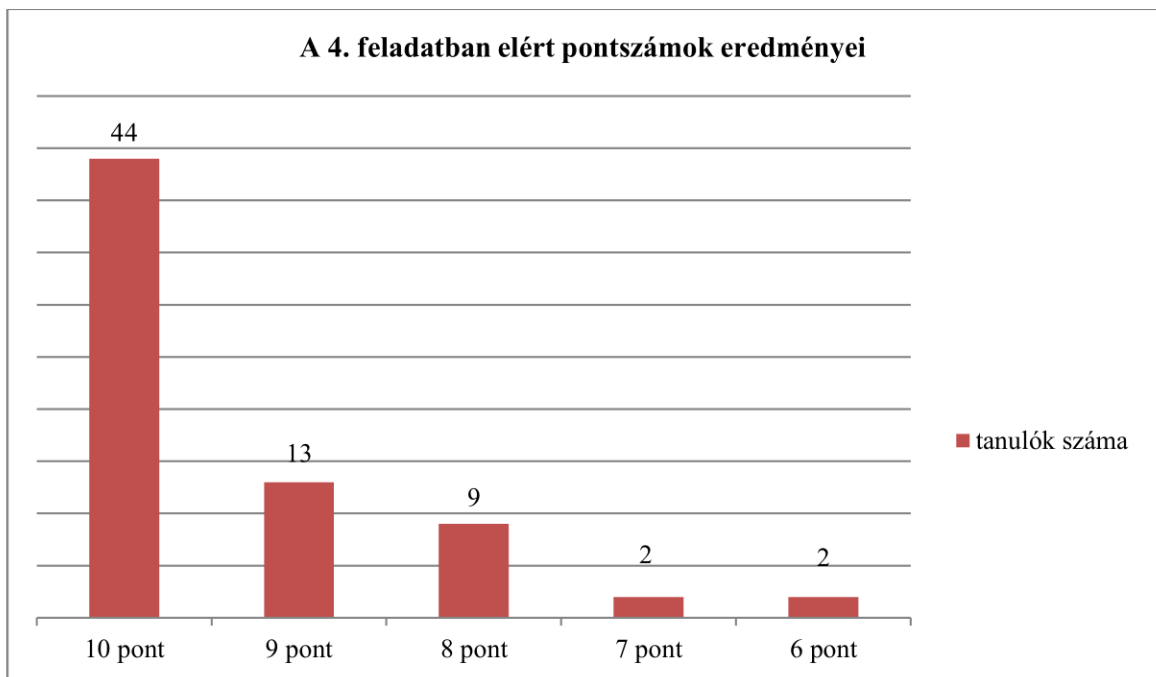
A negyedik feladat a rövid és hosszú mássalhangzók helyes használatát mérte fel. A gyerekeknek tíz szóban kellett pótolniuk a helyesírásnak megfelelő betűt (41.ábra). Ennél a feladatnál szintén nem érkezett mindegyik szóra 100%-os jelölés, volt olyan versenyző, aki kihagyta a szavakat és nem jelölt semmit. A *dinnye* szóban 64 gyerek (92,8%) pótolta helyesen a *nny* mássalhangzót a 69-ből. A *hattyú* (90%) szónál 63 helyes válasz érkezett vissza a 70-ből. Az *asszony*(97,1%) szóra 68-an jelölték helyesen a hiányzó *ssz* betűt a 70-ből. A *tavas* szóban mind a 70 versenyző (100%) helyesen ismerte fel és jelölte a hiányzó *sz* mássalhangzót. A *mászik* szónál 68 helyes válasz (97,1%) érkezett a 70-ből. A *pöttyös* szó helyes alakját 64-en jelölték (91,4%) a 70-ből. Az *ősszel* szóban 68 gyerek (98,6%) ismerte fel a hiányzó *ssz* betűt a 69-ből. A *pinty* szóra 60 helyes visszaérkezett válasz (85,7%) volt a 70-ből. Az *ennyi* szó helyes megoldása 54 volt (77,1%) a 70-ből. A *kesztyű* szót 69 gyerek (98,6%) küldte vissza helyesen a 70-ből.

41.ábra: A 4.feladat eredménye

Összességképpen elmondható, hogy a *tavasz* szó helyes alakjának a felismerése volt a legkönnyebb a gyerekeknek, valamint az *ennyi* szóra érkezett vissza a legkevesebb helyes válasz, itt előfordulhat, hogy magának a szónak a felismerése okozott gondot a tanulóknak. A kétjegyű rövid mássalhangzókat tartalmazó szavak felismerése könnyebbnek bizonyult a gyerekeknek, (67%), míg a kétjegyű hosszú mássalhangzók helyes használatára már kevesebb jó válasz érkezett (63%).

A 4. feladatban 10 szóba kellett bepótolni a rövid vagy hosszú mássalhangzót. Ez a feladat 10 pontot ért, mindegyik szóra 1 pontot kaphattak a versenyzők. A maximális pontszámot 44 gyereknek sikerült elérnie. 9 pontot 13 tanuló kapott. 8 pontot 9-en szereztek, 7 pontot 2-en, és szintén 2 gyerek 6 pontot ért el ebben a feladatban (*42.ábra*).

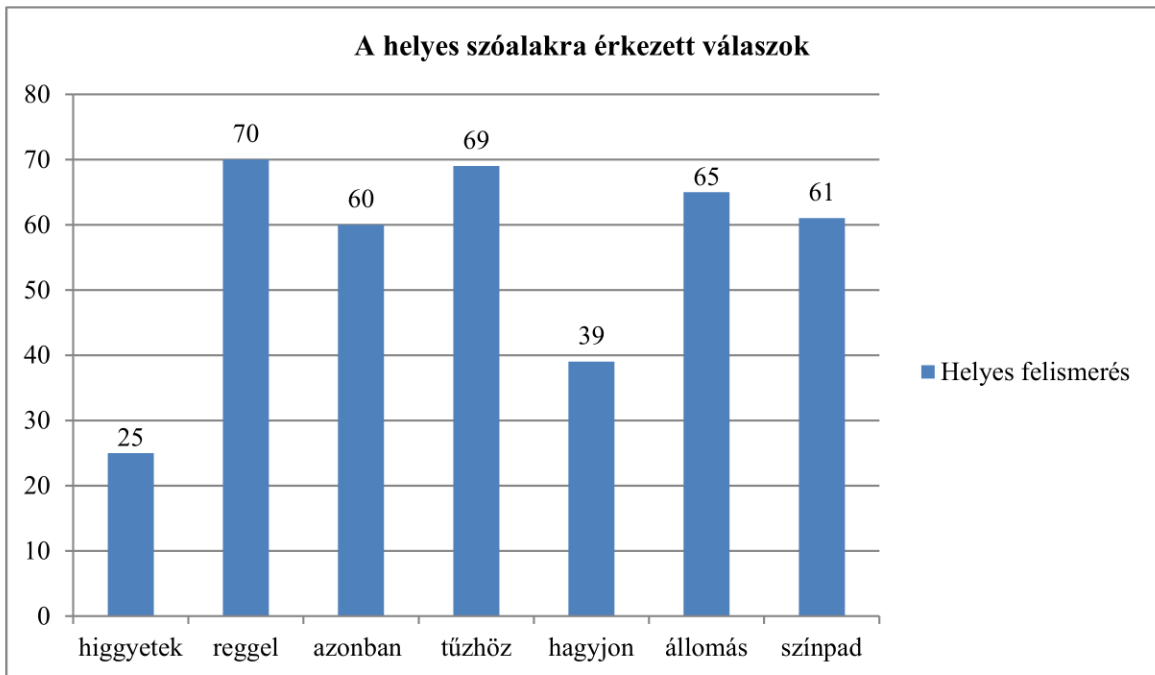

42.ábra: A 4.feladatban elért pontszámok

Végeredményként elmondható, hogy 44 gyerek teljesítette kiválóra ezt a feladatot, 22-en jó eredményt értek el, és 4 gyerek közepes pontszámot szerzett. Senki nem ért el átlagon aluli eredményt.

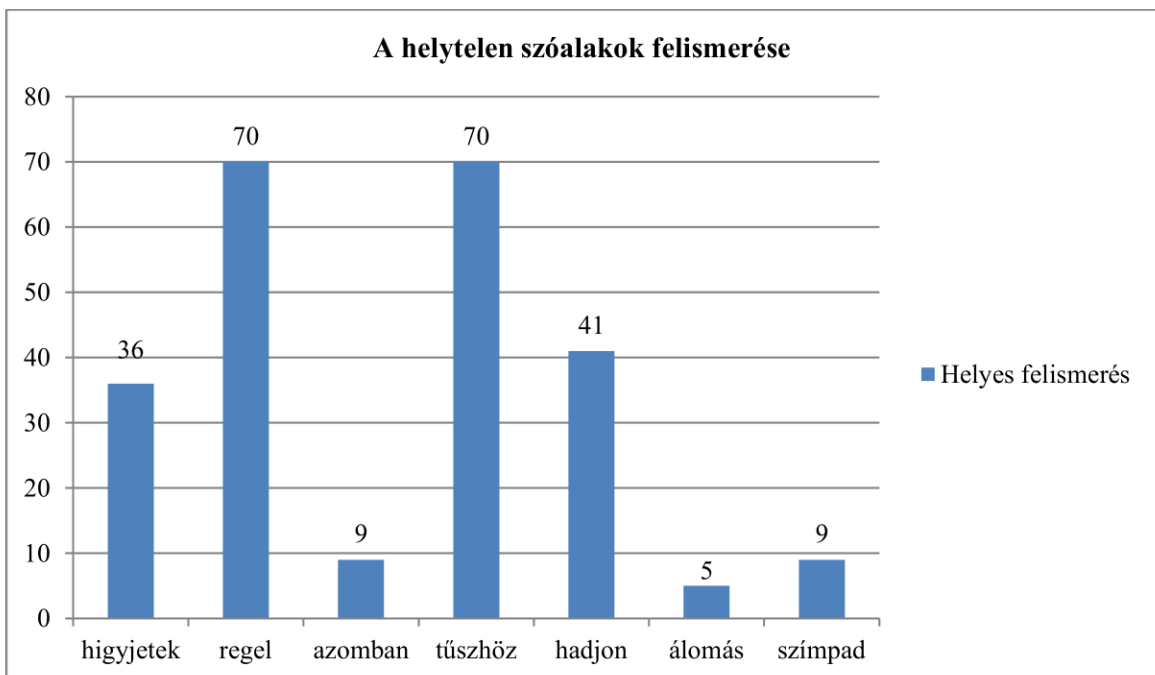
Az 5. feladat a helyesen írt szóalak felismerésére irányult. A szavaknak a helyes (43.ábra) és egy hibás (44.ábra) változata volt megadva, ezek közül kellett a versenyzőknek kiválasztaniuk azt, amelyik megfelel a helyesírás feltételeinek. Fontos szempont volt, hogy csak a jó változatot kellett jelölni a gyerekeknek. Itt sem érkezett mindegyik szóra jelölés. A *higgyetek* szó mellé 25 gyerek tett jelölést, ennyien ismerték fel ennek a szónak a helyesen leírt alakját. A *higyjetek* változatra 36 gyerektől nem érkezett vissza jelölés, ami szintén helyes válasznak számít. A *reggel* szó mellé mind a 70 versenyző tett jelölést, ami 100%-os megoldásnak számít, a *regel* szót senki nem jelölte meg helyesként. Az *azonban* szót 9-en nem jelölték meg helyes szóalaknak, ami jó válaszként értékelhető. Az *azonban* szóra 60 helyes válasz érkezett. A *tűzhöz* szó helyes szóalakját mind a 69 válaszadó felismerte, a *tűszhöz* szóra senki nem tett jelölést, ami szintén jó válasznak tudható be. A *hadjon* szót 41 gyerek nem jelölte meg helyesként, ami jó válasznak tekinthető. A *hagyjon* szó helyes szóalakjára 39 jelölés érkezett, ennyien ismerték fel ennek a szónak a helyesen leírt alakját. Az *álmás* szónál 5 gyerek nem jelölte meg ezt az írásmódot helyesként, ami jó válasz. Az *állomás* szóra 65 megjelölés érkezett, ennyien ismerték fel a szó helyes változatát. A *színpad* szó 61 válasz kapott, ennyi gyerek

gondolta helyesnek ezt a szóalakot. A *színpad* szót 9 gyerek nem jelölte helyesnek, így ezek is jó válasznak minősülnek.

43. ábra: A helyes szóalak felismerése

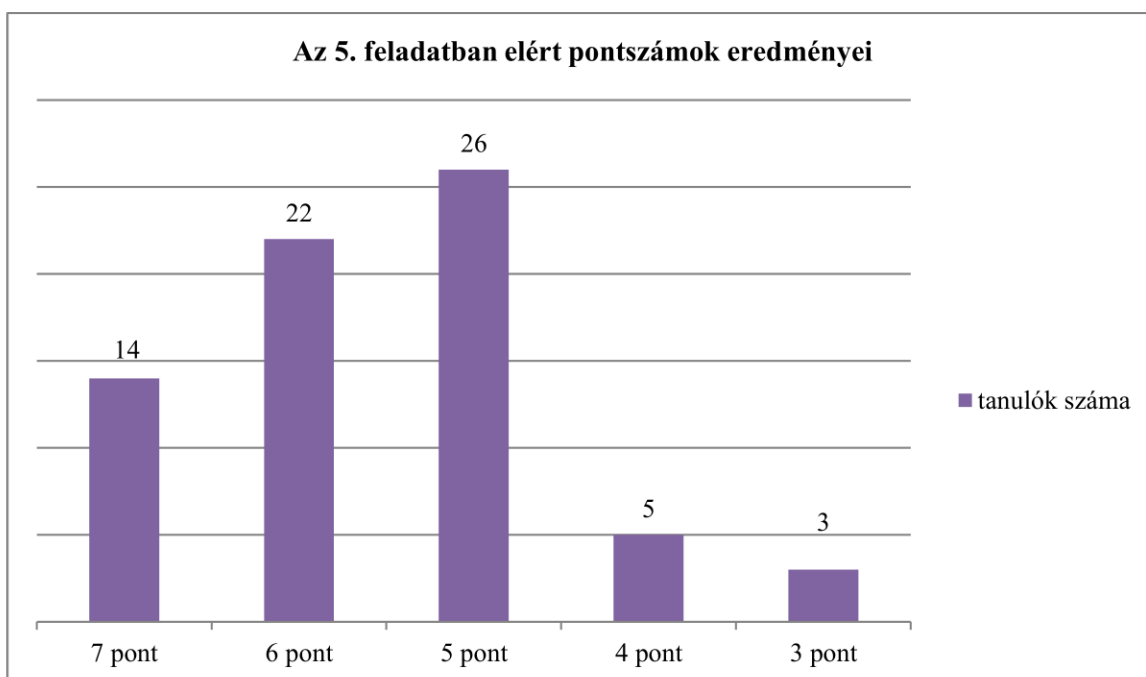
Ebben a feladatban a helytelen szóalakot nem kellett jelölniük a gyerekeknek, ezért nem kaptak pontot a versenyzők, viszont az is helyes válaszként értelmezhető, mivel felismerték a hibásan írt szóalakot.

44. ábra: A helytelen szóalak felismerése

Összességképpen elmondható, hogy a *reggel* szó helyesen és helytelenül leírt alakját (*regel*)ismerték fel a legtöbben a gyerekek közül, erre érkezett 100%-os helyes megoldás. A legtöbb szóban mássalhangzó-változás ment végbe, így azok helyes alakját nehezebb volt felismerni.

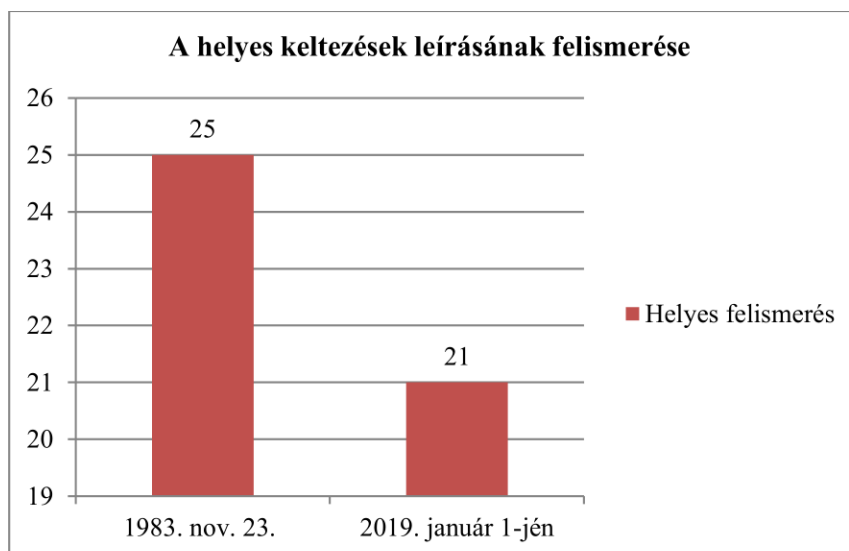
Ebben a feladatban 7 pontot lehetett összegyűjteni, mivel 7 helyesen leírt szót tartalmazott. Ezt 14 tanulónak sikerült elérnie. 22 gyerek szerzett 6 pontot, 26-an 5 pontot. 5-en kaptak 4 pontot, és 3 gyerek 3 pontot szerzett (45.ábra).

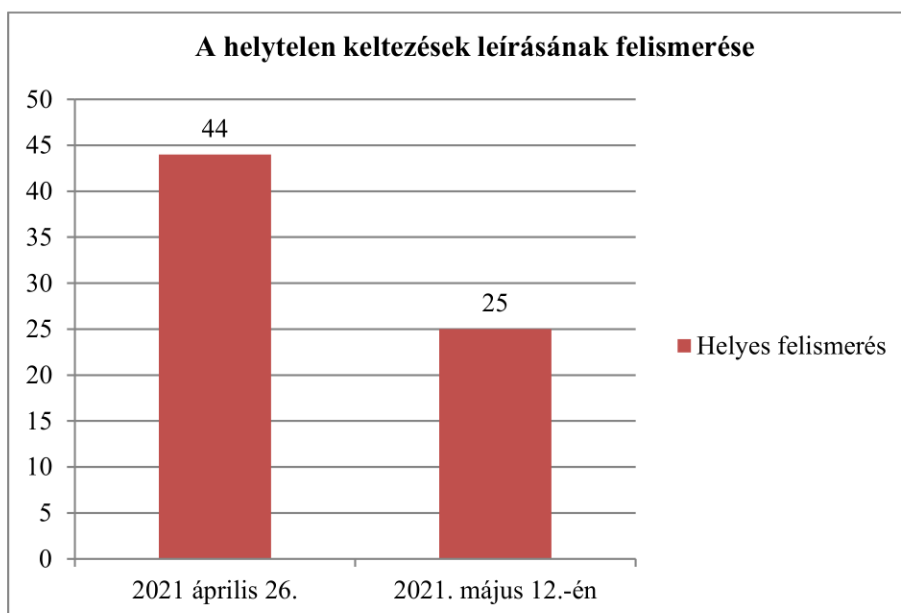
45.ábra: Az 5.feladatban elért pontszámok

Összességében kiváló eredményt 14 tanuló ért el, 22-en jónak számító pontszámra teljesítettek, 31 gyerek közepes értékelést szerzett, és 3-an teljesítettek átlagon alul.

A hatodik feladat a keltezés helyesírását (46.ábra) mérte azáltal, hogy a feladatban jelölni kellett a helytelenül (47.ábra) leírt alakot. Erre a kérdésre sem válaszolt mind a 70 résztvevő. Az 1983. nov.23. keltezést 25 tanuló nem jelölte helytelenként, így ez jó válasznak számít. A 2021 április 26. helytelenül leírt dátum, amelyet 44-en fel is ismertek a versenyzők közül. A 2021. május 12.-én szintén helytelenül használt dátum, amelyet 25 tanuló ismert fel és jelölt meg. A 2019. január 1-jén helyesen leírt forma, és ezt 21-en nem jelölték helytelennek, így ez is jó válaszként értékelhető.

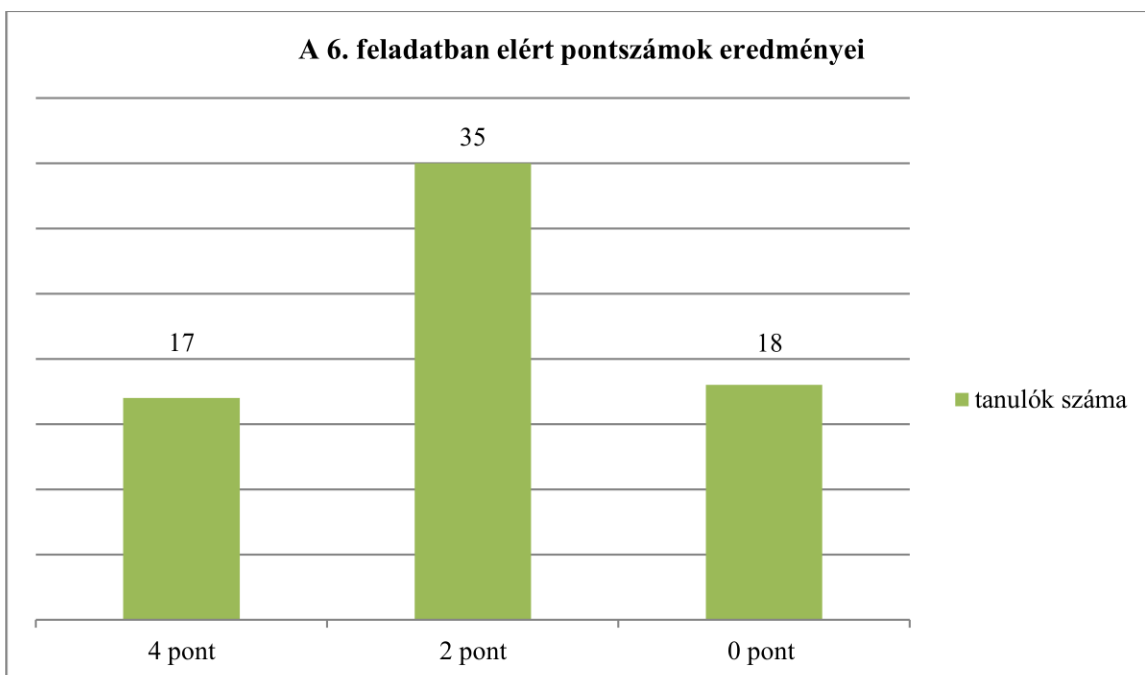

46.ábra: A helyesen írt keltezés felismerése

47.ábra: A helytelenül írt keltezés felismerése

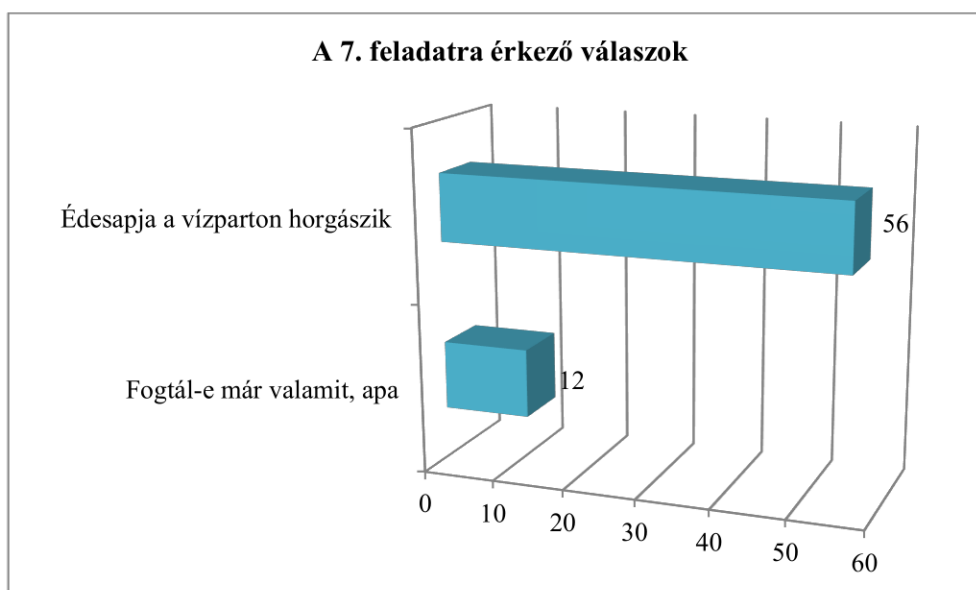
Összesen 4 pontot lehetett szerezni ennél a feladatnál, helyes válaszonként 2-2 pontjával. Ez 17 gyereknek sikerült. 35 gyerek szerzett 2 pontot, és 18-an nem kaptak pontot erre a feladatra (48.ábra).

48.ábra: A 6.feladatban elért pontszámok

Végeredményben 17 tanuló ért el kiváló eredményt, 35-en közepes pontszámot kaptak, és 18 gyerek átlagon aluli értékelést. A versenyzők mindössze 1/4-e ismerte fel mind a két helytelenül leírt dátumot, továbbá 1/2-ük csak az egyik keltezés jelölte hibásnak.

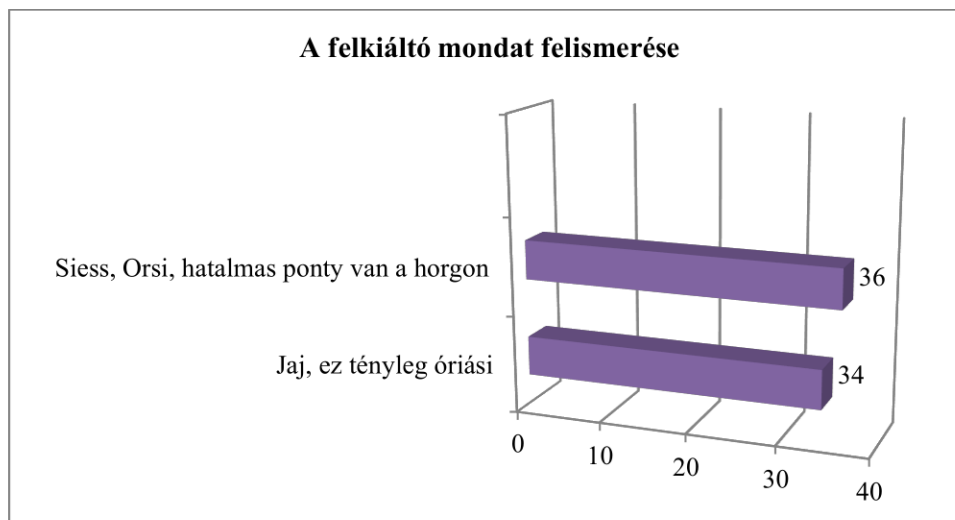
A hetedik feladat a kérdő mondat felismerését vizsgálta (49.ábra). Azt kellett eldönteniük, hogy a két leírt mondattípus közül melyik nem kérdő mondat. A kérdésre 70 válasz érkezett. 56 gyerekek (80%) sikerült helyesen válaszolni erre a kérdésre, illetve 12 gyerek (20%) válaszolt rosszul.

49.ábra: A 7.feladat eredménye

Ez feladat 3 pontot ért, amelyet 56 gyereknek sikerült megszereznie. 12 gyerek rosszul válaszolt erre a kérdésre, ők nem kaptak pontot.

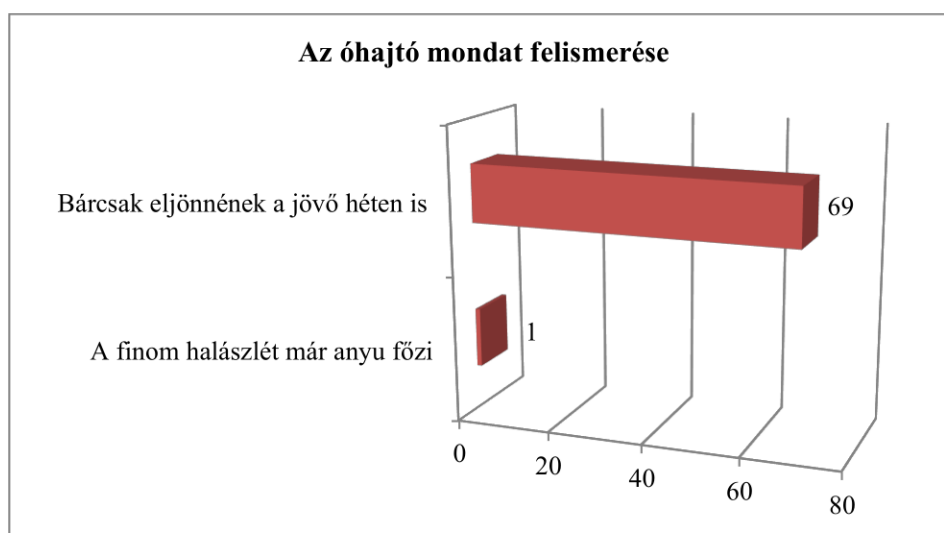
A nyolcadik feladatba a felkiáltó mondatot kellett jelölni (50.ábra). Szintén mind a 70 gyerek válaszolt erre a kérdésre, amelyből 34 volt helyes (49%).

50.ábra: A felkiáltó mondat felismerése

Ez a feladat szintén 3 pontos volt. itt 34 gyerek válaszolt helyesen, ők megkapták a maximálisan elérhető pontszámot. 36-an viszont 0 pontot kaptak, mivel nem ismerték fel a felkiáltó mondatot.

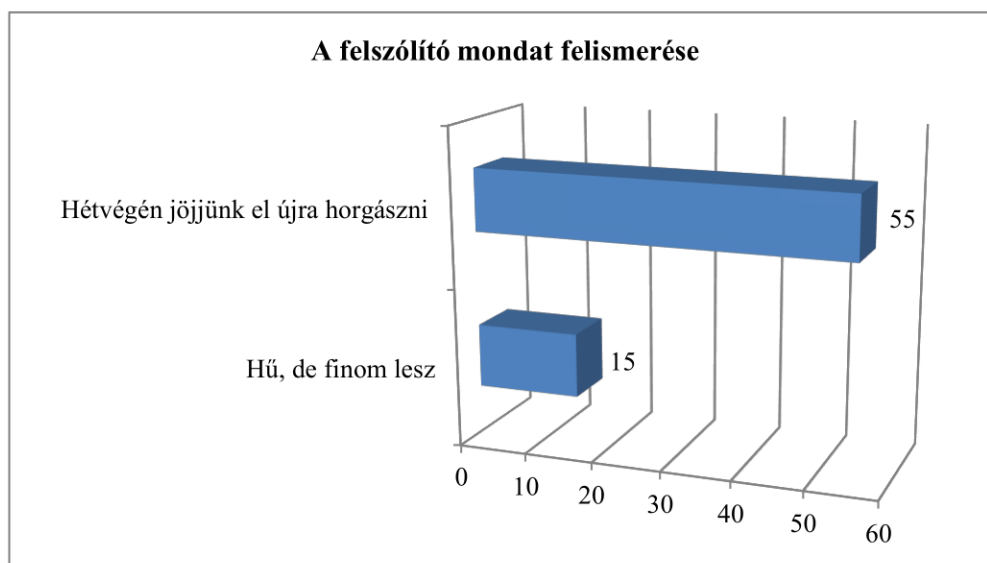
A kilencedik feladatban az óhajtó mondatot kellett kiválasztani (51.ábra) a felsorolt két mondat közül. Ezt 69 (99%) gyereknek sikerült helyesen megoldania a 70-ből.

51.ábra: Az óhajtó mondat felismerése

Ebben a feladatban is 3 pont volt a maximum, amelyet 69 gyereknek sikerült elérnie. Csak 1 gyerek kapott 0 pontot erre a feladatra.

A tízedik feladatban a felszólító mondatot kellett felismerniük (52.ábra) a tanulóknak, ami 55 gyerekek (79%) sikerült a 70-ből.

52.ábra: A felszólító mondat felismerése

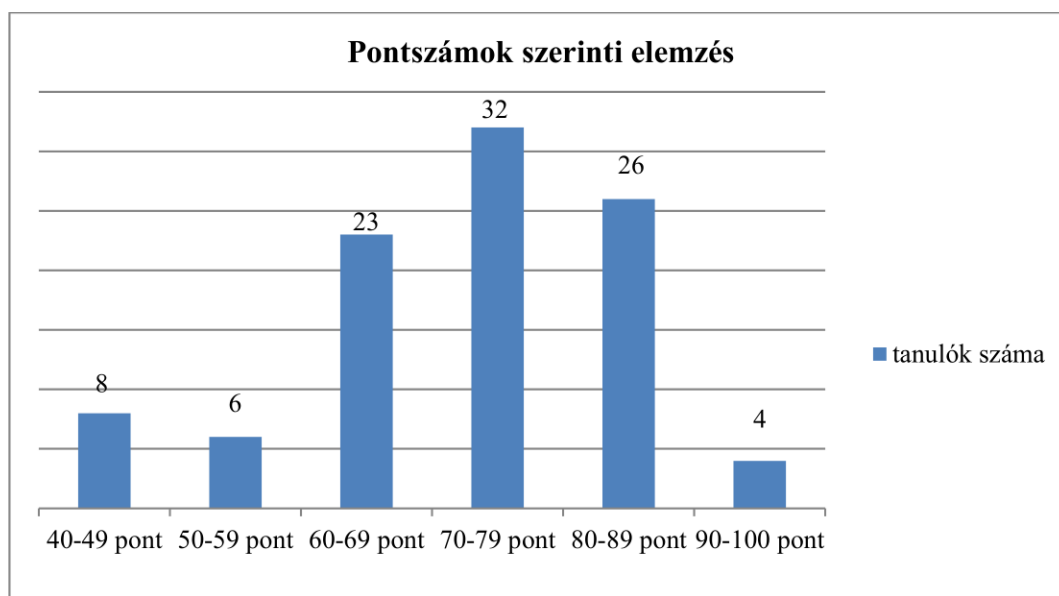
Ebben a feladatban szintén 3 pont járt a felszólító mondat felismerésére, ami 55 gyerekek sikerült elérni. 15-en kaptak 0 pontot erre a feladatra. Végeredményként elmondható a mondat típusainak a felismerésével kapcsolatban, hogy a gyerekek átlagosan 77%-ban ismerték fel helyesen a mondattípusokat.

3.6. Következtetések megfogalmazása

Ha a tavalyi éven versenyzők összteljesítményét nézzük, a feladatmegoldások értéke minden feladattípusnál elérte, sőt meghaladta a 60%-ot, amit elégséges teljesítményként értékelünk, két feladat megoldását (86%) tekinthetjük átlagon felülinek, ami összességében a résztvevők tekintetében 72%-os, közepesen jóként értékelhető teljesítményt jelent (53.ábra).

53.ábra: A 2020-as feladatok eredményei

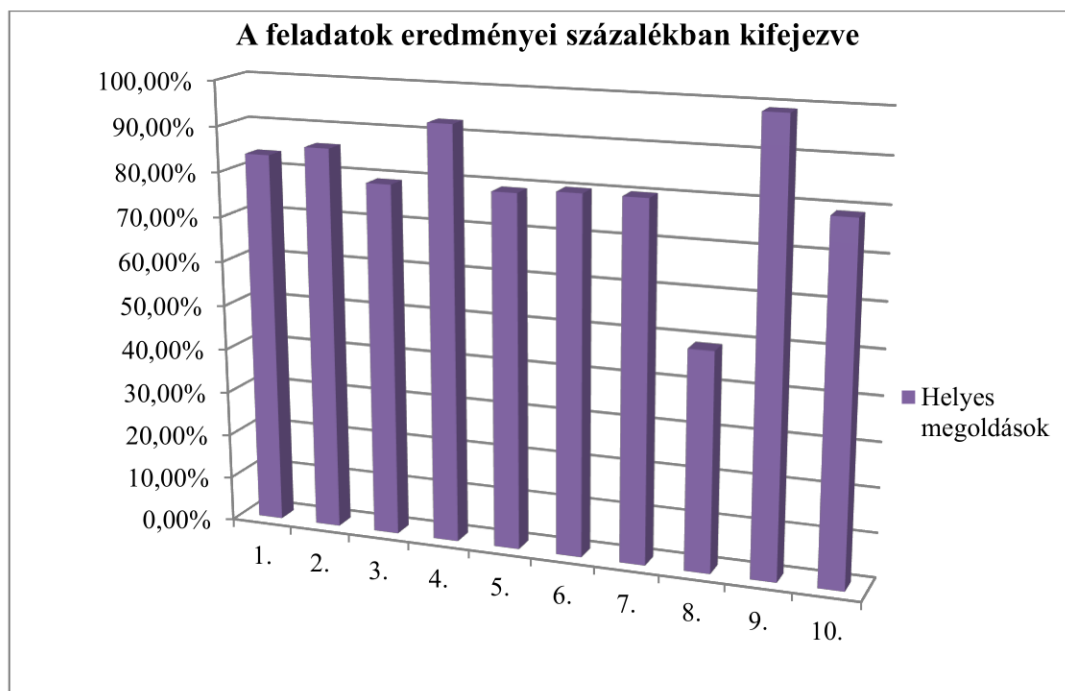

54.ábra: A 2020-as pontszámok

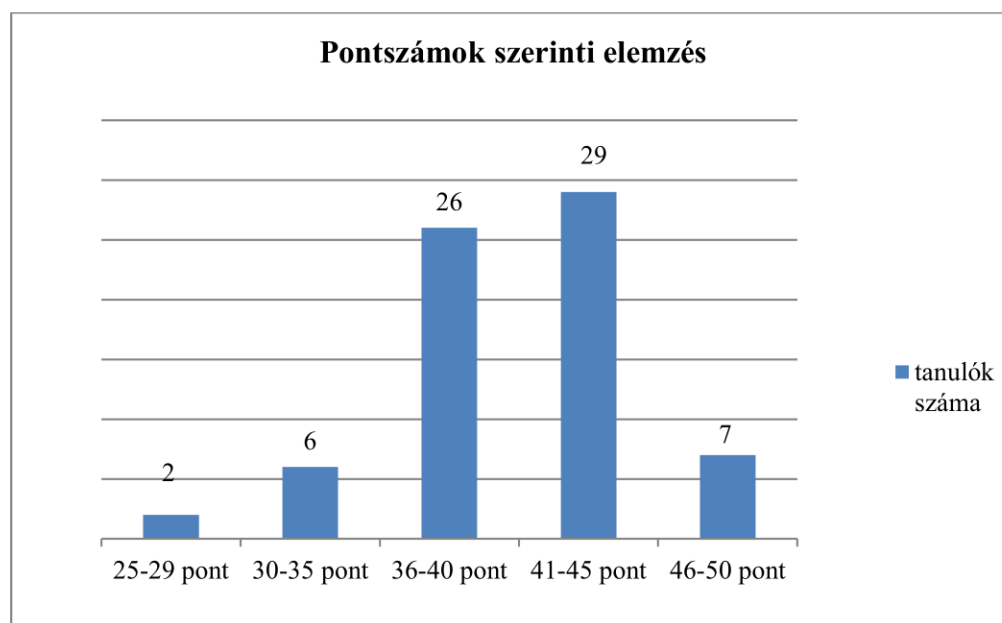
Ha gyerekenként értékeljük a teljesítményt, illetve a feladatlapot, megállapítható, hogy 4 gyerek ért el kiváló, 90 pont fölötti teljesítményt, 26 gyerek a jó, míg 55 a közepesen jó kategóriába került. Elégséges értékelésre mindössze 14 gyerek teljesített, akik kevesebb mint 60 pontot értek el (54.ábra).

Ha az idei versenyzők összteljesítményét vesszük figyelembe a feladatok megoldása során, elmondhatjuk, hogy a felkiáltó mondat felismerése okozta a legnagyobb nehézséget az 5. osztályos versenyzők számára. Ez valószínűleg annak is köszönhető, hogy

a feladatban egy felszólító mondat és egy felkiáltó mondat közül kellett kiválasztani a felkiáltó mondatot. Ezt mindössze a gyerekek 49%-ának sikerült helyesen jelölni. A legkönnyebb feladatnak az óhajtó mondat felismerése bizonyult, szinte mindenki meg tudta különböztetni a kijelentő mondatot az óhajtó mondattól. A gyerekek 99%-a helyesen jelölte meg ezt a mondattípust (55.ábra).

55.ábra: A 2021-es feladatok eredményei

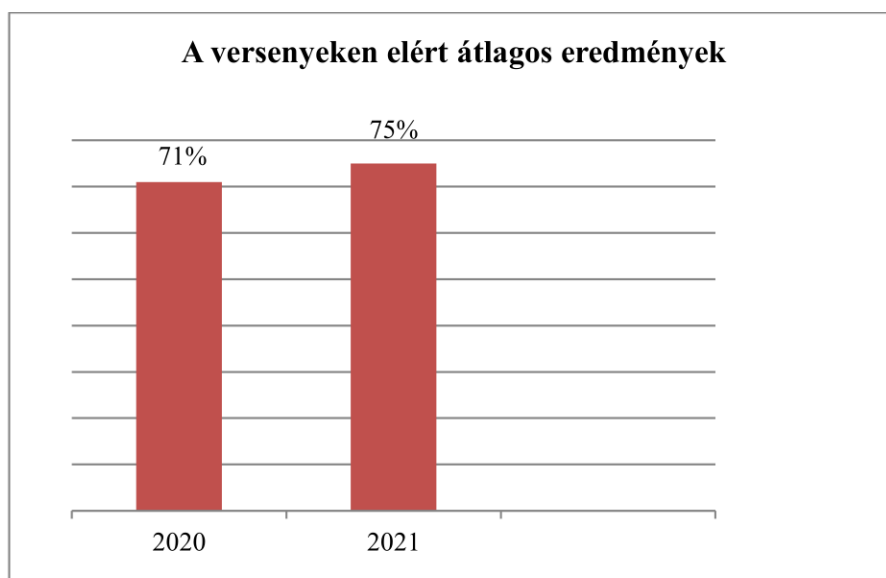

56.ábra: A 2021-es pontszámok

Összességében elmondható, hogy az 5. osztályos versenyzők között a 2021-ben megrendezett versenyen 7 tanuló ért el 46-50 pont között eredményt, ami kiválónak

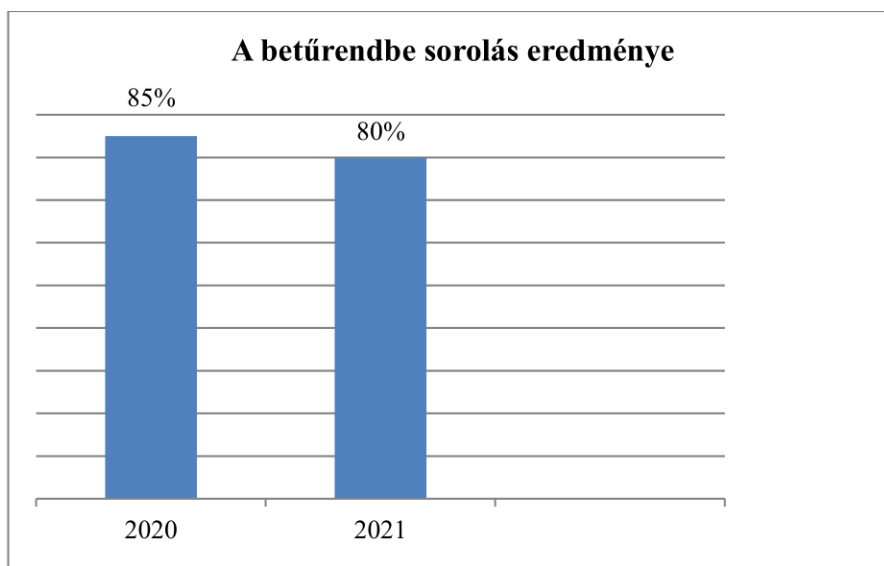
értékelhető. 41-45 pont közötti értékelést 29 versenyző szerzett, amely a jó kategóriába sorolható. 30-40 pont közötti közepesen jó teljesítményt 32 tanuló ért el, és mindössze 2 gyerek kapott elégségesnek mondható értékelést, 30 pont alatt (56.ábra).

Ha a két éven rendezett verseny eredményeit összevetjük, elmondhatjuk, hogy a gyerekek mind a két éven 70% fölötti teljesítményt értek el (57.ábra), ami jó eredménynek minősül, hisz a gyerekek több mint 2/3-a jó választ adott a feladatokban. Elgondolkodtató ugyanakkor, hogy az online versenyre való tekintettel a zsűri tagjai, illetve a feladatlapok összeállítói könnyebb feladatsort készítettek a 2020-as versenyfeladattól, egyrészt az időkeret is kisebb volt, másrészt a feladattípusok között is több volt a felismerésre épülő, mint az alkalmazott feladat.

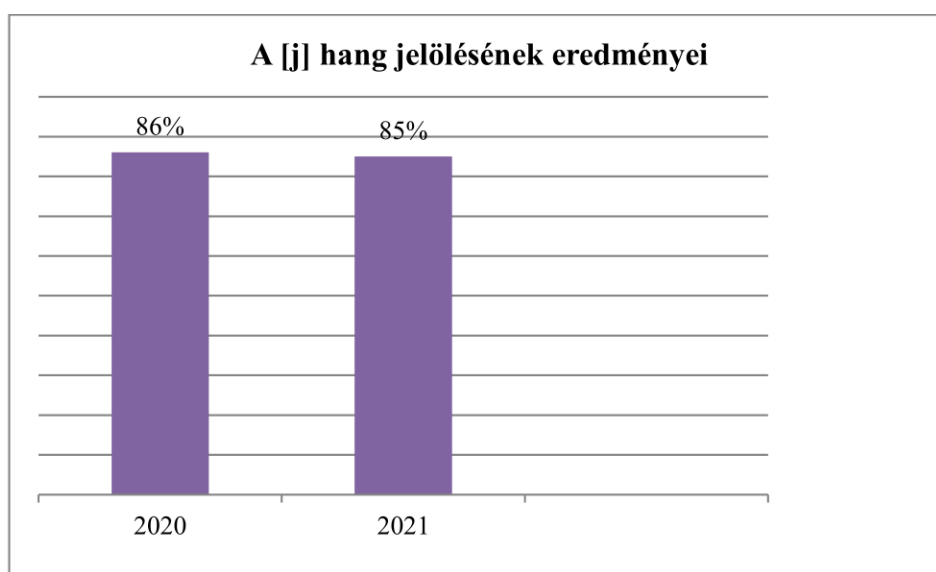
57.ábra: A versenyeken elért átlagos eredmények

A betűrendbe sorolásnál a 2020-as évben magasabb pontszámot értek el a gyerekek az ideihez képest, de még így is 80% fölött volt a helyes válaszok aránya, ami szintén jó eredménynek minősül (58.ábra).

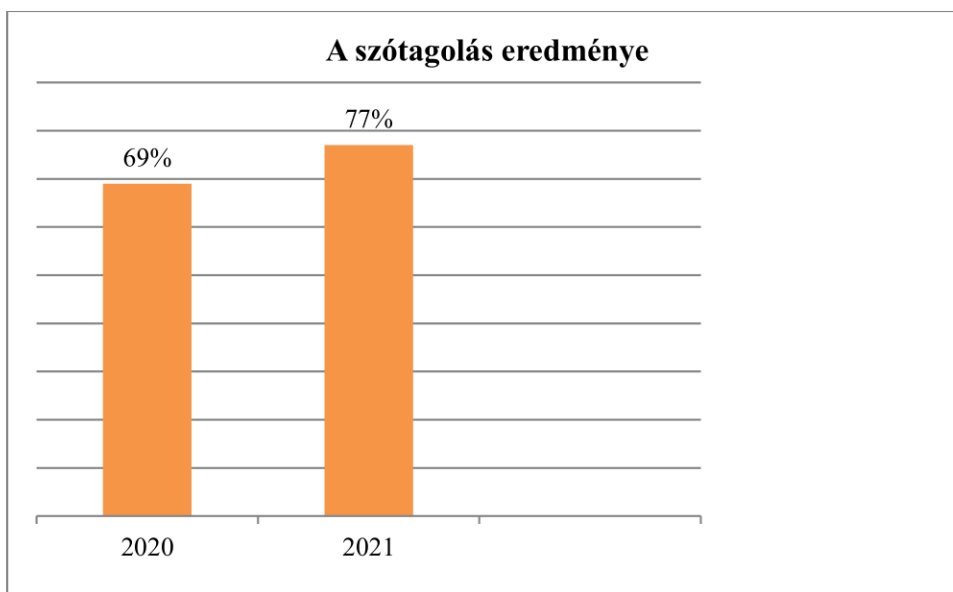
58.ábra: A betűrendbe sorolása eredménye

A [j] hang jelölésénél szintén a tavalyi évben értek el jobb eredményt a tanulók, de csak nagyon minimális különbséggel (59.ábra). A gyerekek több mint 4/5-e oldotta meg helyesen ezt a feladatot, így ez az elért eredmény is jónak minősíthető.

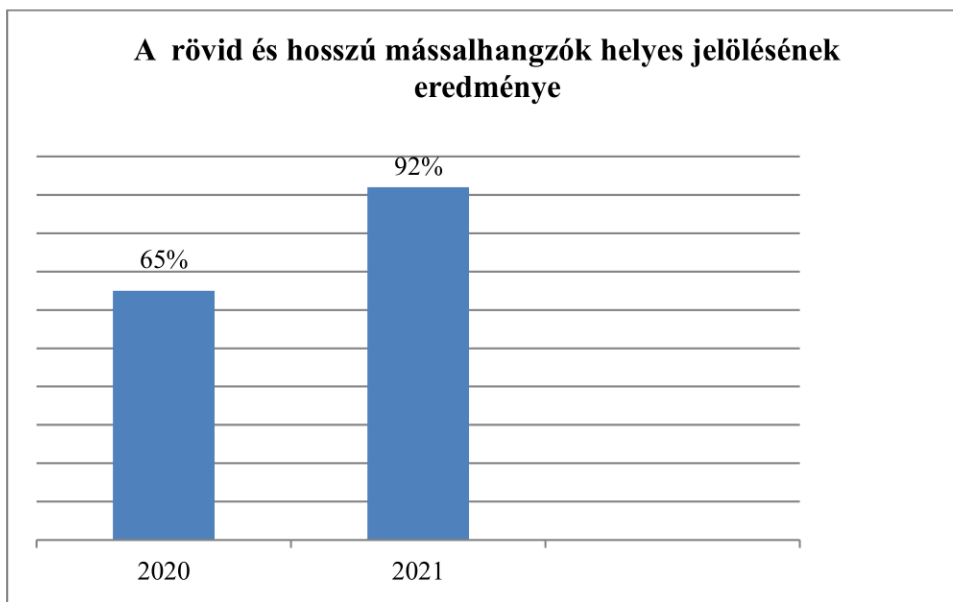
59.ábra: A [j] hang jelölésének eredményei

A szótagolási feladatnál az idei évben értek el jobb eredményt a tanulók a versenyen. Itt már kicsit nagyobb az eltérés a két év eredményét illetően (60.ábra). Ahogy korábban is utaltam rá, ez a feladattípus megoldását tekintve az éven könnyebb volt, hisz a gyerekeknek nem kellett önállóan szótagolni, csak felismerni a helyesen elválasztott szóalakokat.

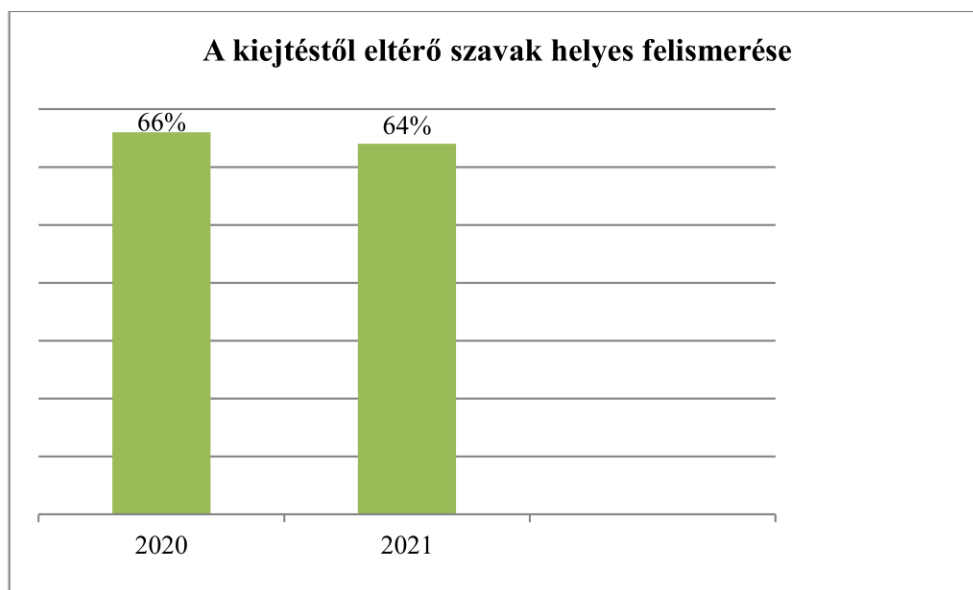
60.ábra: A szótagolás eredménye

A rövid és a hosszú mássalhangzók jelölésének eredményét nézve (61.ábra), lényeges különbség volt a két év között. A 2021-es évben elért eredmény kiválónak tekinthető, mivel 90% fölötti arányban adtak jó választ a gyerekek ennél a feladatnál. A 2020-as évben a tanulók majdnem 2/3-ának sikerült jól ez a feladatmegoldás, ami közepes eredménynek tudható be.

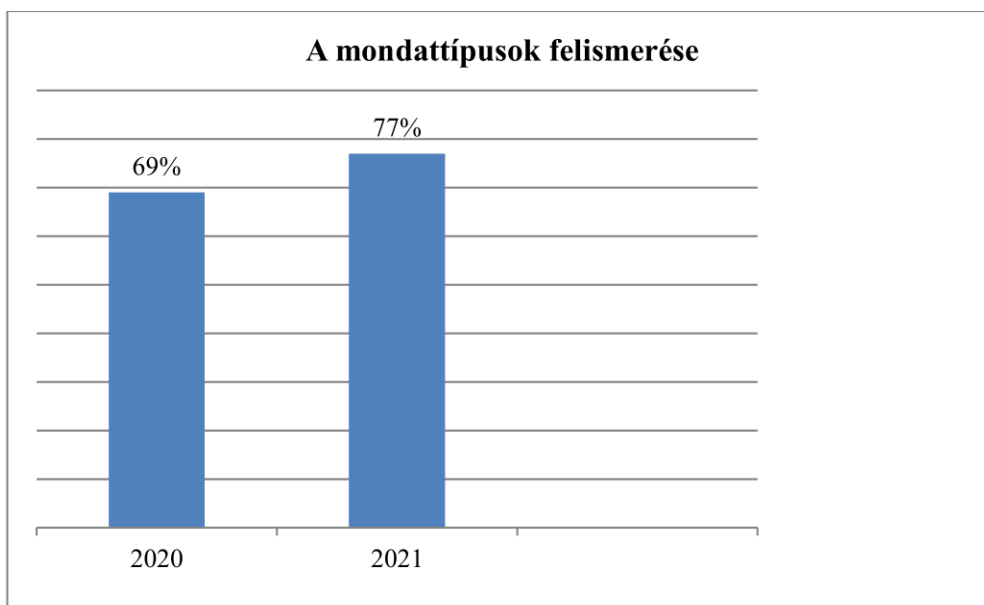
61.ábra: A rövid és hosszú mássalhangzók jelölése

A kiejtéstől eltérő helyesírású szavak felismerése mindkét évben közepes teljesítményként értékelhető (62.ábra). Nagyon minimális az eltérés a két év helyes válaszait illetően.

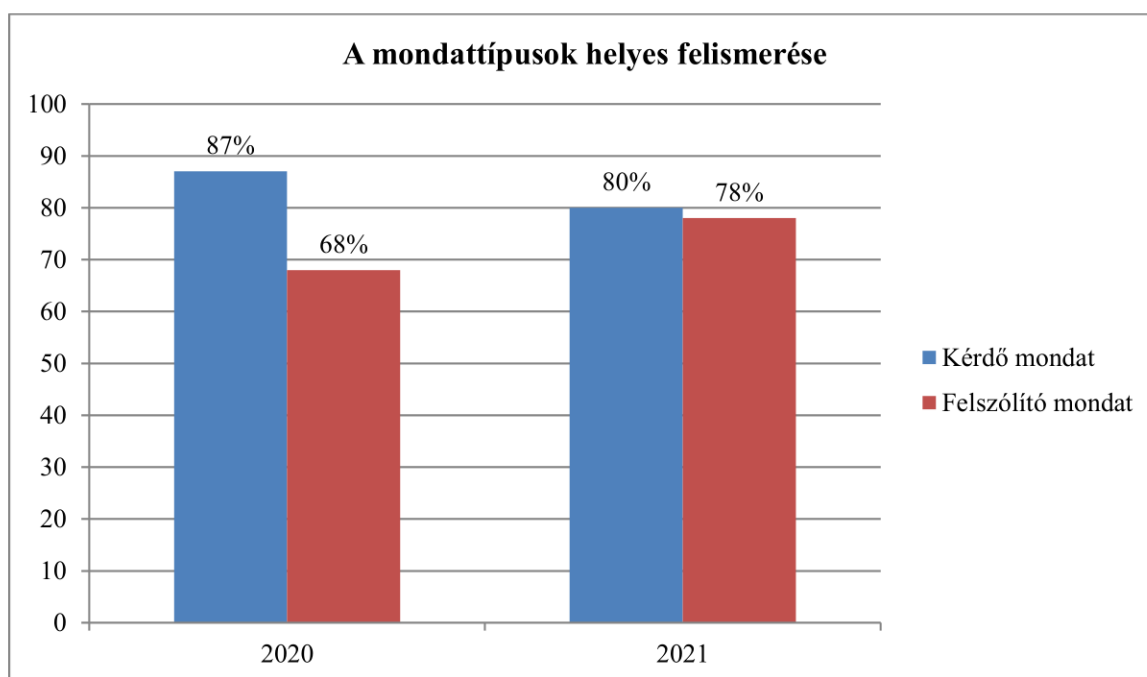

62.ábra: A kiejtéstől eltérő szavak eredménye

A mondatfajtákat tekintve átlagosan az idei évben ismerték fel többen a gyerekek közül a mondatfajtákat (*63.ábra*). A résztvevőknek több mint 3/4-e válaszolt helyesen az ezzel kapcsolatos kérdésekre, ami jó eredménynek számít. Ezzel szemben tavaly ez az arány csak a 2/3-ot haladta meg, ami közepes eredményként értékelhető. Ez azzal is magyarázható, hogy a 2020-as évben a szöveggörnyezetnek megfelelően, egy szépirodalmi szövegből kiemelt párbeszédben, mely több összetett mondatot is tartalmazott, kellett felismerniük a mondatok típusait. Ezt a feladatot azoknak a gyerekeknek sikerült jól megoldaniuk, akik a szövegrészletet egészében, a szövegkontextusnak megfelelően értelmezték. Ezzel szemben a 2021-es évben, bár egy egyszerűbb párbeszéd részleteit kellett, de külön feladatként, mondatpárokból válogatva felismerni a mondatfajtákat. Ez nagyban megkönnyítette a feladat megoldását (*64.ábra*).

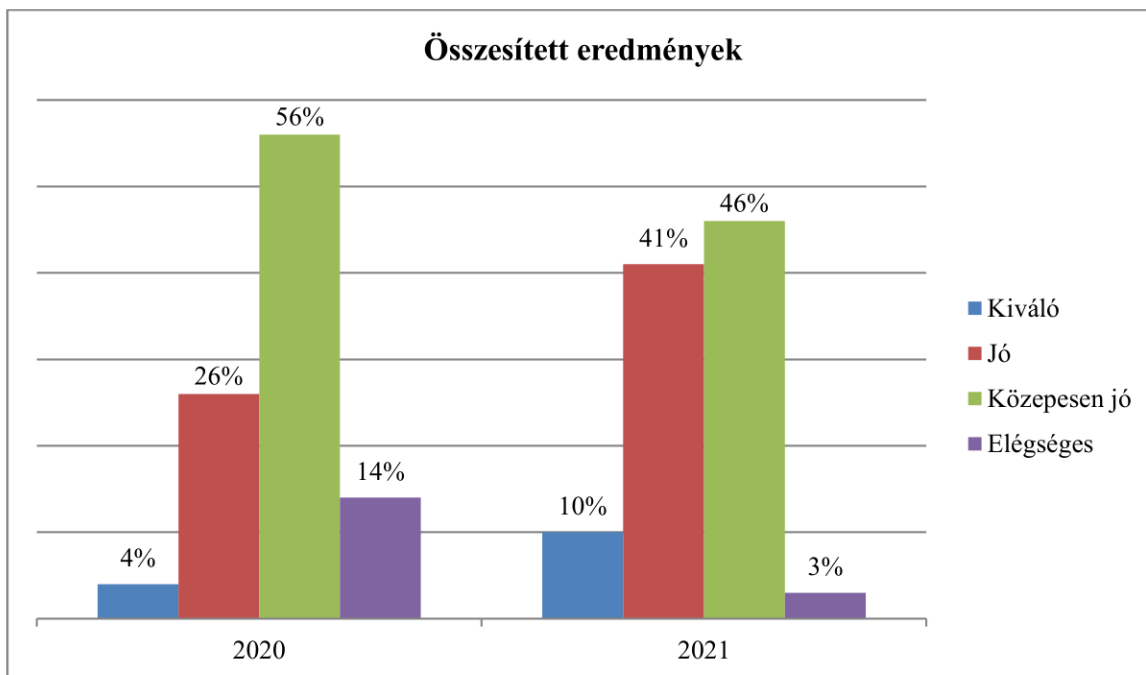
63.ábra: A mondattípusok felismerése

64.ábra: A mondattípusok felismerésének összehasonlítása

Ha az összesített értékelést vesszük figyelembe (65.ábra) a két éven elért eredmények alapján, az idei éven rendezett versenyen több gyerek ért el kiváló eredményt, mint 2020-ban. Kiváló eredménynek tekinthető a legalább 90%-ban helyesen megoldott feladatsor, amely 5-ös érdemjegyet jelent. Ezt 2020-ban 4 gyereknek (4%) sikerült elérnie a 99 résztvevőből. 2021-ben a 70 versenyző közül 7-en (10%) érték el ezt a teljesítményt. Jó eredménynek mondható a legalább 80%-ot elért összpontszám, amely 4-es érdemjegynek minősül. Ezt a szintet 2020-ban 26 gyereknek (26%) sikerült elérnie. Ez az arány az idei

éven 41%-os volt, ami 29 gyereket jelent. Közepesen jó eredményt a 60-80%-ra megoldott feladatsor jelent, amely még a 4-es érdemjegy kategóriájába tartozik. Ezt 55 gyerek (56%) érte el a 2020-as versenyen, míg az idén 32 tanuló (46%) került ebbe a besorolásba. Az elégséges kategóriába azok a gyerekek kerültek, akiknek kevesebb mint 60%-ra értékelték az összteljesítményét. Ők a 3-as érdemjegyű osztályzást érdemelték ki. 2020-ban 14 gyerek (14%) teljesített ennek megfelelően, az idei éven csupán 2 tanuló (3%).

65.ábra: Összesített eredmény

Összegzés

A helyesírás az a készségszintű tevékenység, amely végigkíséri egész életünket, ezért a helyesírási kultúra fejlesztése el nem hanyagolható területe az iskolai nevelésnek. Dolgozatom témájául ezért választottam az elemi iskolában kialakított helyesírási készség szintjének felmérését a Karádi helyesírási verseny 5. osztályos eredményei alapján.

Dolgozatom három nagy fejezetre osztható. Az első rész a helyesírás-tanítás helyét mutatja be az anyanyelvi nevelés rendszerében. A helyesírás tanításának célja, elvei, módszertana, alkalmazása, valamint a tanítás menetének lépései vannak ismertetve ebben a részben. Lényeges eleme ennek a fejezetnek, hogy az iskolai tanítás célja egyrésztől fejleszteni az egyes tanulók nyelvhasználatát, másrésztől tudatosítani a nyelvhasználatot.

A második fejezetben ismertetem a magyarországi és kárpátaljai magyar iskolák számára írt tanterveket. A jelenlegi 5. osztályos tanulók számára készített elemi osztályoknak szóló anyanyelv tanítási programot Szerhijcsuk Júlia, Hadar Judit és Kótyuk István állította össze. A program összevonja a helyesírás és a nyelvtan tanítását. Leírja, hogy a helyesírás megalapozása az olvasástanítási technikától is függ. A programot összehasonlítom a magyarországi tantervvel. A Nemzeti Alaptanterv megfogalmazása szerint az írás és a helyesírás szerves egységet alkot. Középpontban a helyesírási készség fejlesztése és a rendezett kézirás kialakítása áll.

A dolgozatom harmadik része a Karádi helyesírási verseny feladatait, céljait, követelményeit, eredményeit szemlélteti a 2020-as és 2021-es évben elért eredmények alapján.

A munkám elején feltételezett első hipotézis beigazolódott, mivel az 5. osztályos feladatlap azokat a témaköröket érintette, amelyeket a tanterv is előír az iskolások számára, így mérhető volt, hogy a tanulók milyen helyesírási készséggel rendelkeznek a tanultak alapján, milyen helyesírási szabályokkal képesek alkalmazni, és mi az, ami még fejlesztésre szorul. A következő feltételezés, miszerint a versenyen résztvevők lefedik a magyar oktatási intézményeket, nem igazolódott be. Bár a versenyen 99 tanuló vett részt, és a tanulók minden magyarlakta járást lefednek, ugyanakkor számarányuk nem feltétlenül egyezik az adott járásokban 5. osztályba járó magyar iskolások arányával. Jellemzője továbbá a versenynek, hogy míg egyes iskolák akár több tanulóval is képviseltetik magukat, addig más iskolák egyáltalán nem vesznek részt a versenyben.

A harmadik hipotézisem is beigazolódott, mivel a résztvevők közül valóban kevesebb arányban értek el kiváló eredményt. 2020-ban a 99 gyerekből 4-en érték el ezt a szintet, ami 4%-os teljesítményre utal. Az idei verseny eredményeit nézve pedig 10%-os volt a

kiváló eredményt elérők száma, ami 70 gyerekből 7-et jelent. Ez valószínű annak is köszönhető, hogy az online térben megrendezett verseny miatt könnyebb feladatsor került a versenyzők elé. A tavalyi évhez viszonyítva idén a feladattípusok között több volt a felismerése épülő, mint az alkalmazott feladat, ami szintén könnyebb megoldást igényelt.

Az összteljesítményt nézve a jó minősítésű kategóriába 2020-ban 26 gyerek került, ami 26%-os aránynak felel meg, míg a 2021-ben elért eredmények alapján 29 gyerek sorolható ide, amely a versenyzők 41%-át teszi ki. Tehát az erről felállított feltételezésem nem igazolódott be, mivel mind a két évben a közepesen jó kategóriába kerültek száma volt a legmagasabb: 2020-ban 55 gyerek (56%), 2021-ben 32 gyerek (46%).

Az eredményeket látva megfogalmazható, hogy kiemelkedő, maximális teljesítményt csak kis létszámú gyerekek sikerült elérni, ugyanakkor sok a jó helyesírási készséggel rendelkező gyerek a versenyzők közt. A gyerekek eredményesebben, nagyobb arányban oldják meg helyesen a felismerési feladatokat, könnyebben írják le helyesen a sokat gyakorolt, vagy a mindennapi szóhasználatban sokat használt szavakat, azokban a témakörökben eredményesebbek, melyekre évről évre visszatérnek, így is elmélyítve a tudásukat. Ezzel szemben nehezebben megy az 5. osztályos tanulók számára az alkalmazott, a konkrét mintától elvonatkoztatott, önálló feladatmegoldás.

Висновки

Мою дипломну роботу можна розділити на три великі розділи. У першій частині представлено місцеві кладання правопису в системі навчання рідної мови. Тут описана мета, принципи, методологія, застосування та етапи навчального процесу правопису. Суттєвим елементом цього розділу є те, що метою шкільного навчання є, з одного боку, поліпшення використання мови окремим учнями, а з іншого боку, підвищення обізнаності щодо використання мови.

У другому розділі я описую навчальні програми, які складені для шкіл Угорщини і шкіл з угорською мовою навчання на Закарпатті. Програму викладання рідної мови для інших учнів 5 класу склали Сергійчук Юлія, Годор Юдіта та Ковтюк Іштван. Цю програму я порівнювала з програмою, яку отримала з Угорщини.

Третій розділ ілюструє завдання, цілі, вимоги та результати змагань з правопису Караді на основі результатів, досягнутих у 2020 та 2021 роках.

Перша гіпотеза, припущена на початку моєї роботи, була підтверджена, оскільки завдання для 5-го класу охоплювали такі теми, які навчальна програма також передбачає для учнів, тож можна було виміряти орфографічні навички учнів на основі того, що вони вивчили, які правила правопису вони могли застосовувати, і що ще потрібно вдосконалити.

Наступне припущення, згідно з яким учасники конкурсу охоплюють угорські навчальні заклади, не підтвердилось. Незважаючи на те, що в конкурсі взяли участь 99 учнів, які охоплюють усі школи Закарпаття з угорською мовою навчання, їх кількість необов'язково відповідає частці угорських школярів у 5-му класі в цьому регіоні. Ще однією особливістю змагань є те, що, хоча деякі школи представлені ще більшою кількістю учнів, інші школи взагалі не беруть участь у конкурсі. Моя третя гіпотеза також була підтверджена, оскільки менша кількість учасників насправді досягла чудових результатів.

Побачивши результати, можна стверджувати, що надзвичайних, максимальних показників досягла лише невелика кількість учнів, однак серед конкурентів є багато дітей з хорошими орфографічними навичками. Учні ефективніше, правильніше виконують ті завдання, які багато практикують чи багато вживають у повсякденній лексиці, завдання з тихтем, до яких вони повертаються з року в рік і так поглиблюють свої знання. На відміну від цього, учні 5 класу важче виконують такі завдання деяких непривикли.

Felhasznált irodalom

- Adamikné Jászó Anna (2006): *Az anyanyelvi nevelés módszerei*, Trezor Kiadó, Budapest
- Adamikné Jászó Anna – Bocsák Veronika (1999): *Tanítói kézikönyv*, Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest
- Antalné Szabó Ágnes (2003): *Az anyanyelvi nevelés új stratégiái*, Magyar Nyelvőr, 127. évfolyam, 4. szám
- Antalné Szabó Ágnes (2008): *A helyesírási kultúra fejlesztésének régi-új technikái*, Anyanyelv-pedagógia, I. évfolyam, 3-4. szám
- Antalné Szabó Ágnes (2012): *Magyartanári ötlettár*, Magyar Nyelvtudományi Társaság Magyartanári Tagozat, Budapest
- Antalné Szabó Ágnes (2016): *Szövegszemlélet a helyesírás-fejlesztésben*, Anyanyelv-pedagógia, IX. évfolyam, 3. szám
- Borbély András (1969): *A jutalmazás és a büntetés alapvető kérdései*, Tankönyvkiadó, Budapest
- Braun Éva – Zékány Krisztina – Kovács-Burkus Erzsébet (2018): *Magyar nyelv, 5. osztály, Tankönyv az általános középfokú oktatási intézmények számára*, Видавництво „Світ”, Львів
- Czébely Lajos (2013): *Magyar nyelv Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 3. osztálya számára*, Видавництво „Світ”, Львів
- Czébely Lajos (2015): *Magyar nyelv Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 4. osztálya számára*, Видавництво „Світ”, Львів
- Csapó Benő szerk. (2002): *Az iskolai műveltség*, Osiris Kiadó, Budapest
- Dobóné Berencsi Margit – Zimányi Árpád (2000): *Anyanyelvi tantárgy-pedagógiánk vázlatja c. jegyzet alapján*, EKF LÍCEUM Kiadó, Eger
- Espán Margaréta (2017): *„Édes és ékes” – Nyelvhasználati versenyek a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola szervezésében*, Anyanyelv-pedagógia X. évfolyam, 2017/3.
- Fábián Pál (1986): *A helyesírás iskoláinkban*, Tankönyvkiadó, Budapest
- Falus Iván (2003): *Didaktika*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- Fercsik Erzsébet (2015): *A magyar helyesírás szabályai. Tizenkettedik kiadás*, Akadémia Kiadó, Budapest
- Gósy Mária (2005): *Pszicholingvisztika*, Osiris Kiadó, Budapest
- Hasmann Károlyné – Kálmánné Bors Irén – Szilágyi Imréné (2000): *A nyelvtan tanítása*, Korona Kiadó, Budapest

- Kamugya Nikolett (2016): *3-4. osztályos gyerekek nyelvtani és helyesírási ismereteinek felmérése (iskolában végzett felmérés alapján)*, Szakdolgozat, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pedagógia és Pszichológia Tanszék, Beregszász
- Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyamára, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI rendelet 1. Melléklete
https://kerettanterv.oh.gov.hu/01_melleklet_1-4/index_alt_isk_also.html
- Kernya Róza szerk. (2008): *Az anyanyelvi nevelés módszerei*, Trezor Kiadó, Budapest
- Laczko Krisztina – Martonfi Attila (2005): *Helyesírás*, Osiris Kiadó, Budapest
- Lux Gyula (1924): *A helyesírás tanulása*, M. Tud. Társulatok Ny., Budapest
- Nagy Natália (2019): *A kárpátaljai magyar tanulók helyesírása néhány szempontból* In: Szabályzat, oktatás, gyakorlat: Helyesírásról sokszínűen, Eszterházy Károly Egyetem Líceum Kiadó, Eger
- Orosz Sándor (1974): *A helyesírás fejlődés*, Tankönyvkiadó, Budapest.
- Perduk Ibolya (2012): *Magyar nyelv Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 2. osztálya számára*, Видавництво „СВІТ”, Львів
- Réthy Endréné (2003): *Motiváció, tanulás, tanítás*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Szabó Zoltán (2004): *Kerettanterv az alapfokú nevelés-oktatás bevezető és kezdő szakasza (1–4. évfolyam)*, Magyar Közlöny, Budapest
- Szemere Gyula (1968): *A magyar nyelvtan tanítása*, Tankönyvkiadó, Budapest
- Zakárné Horváth Ida (2003): *Készségek, képességek fejlesztése*, MODINFP Kft, Budapest
- Сергійчук Ю.П. – Гадар Ю.І. – Ковтюк І.Я. (2015): *Угорська мова 1- 4 класи загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням угорською мовою, Літературне читання 2- 4 класи загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням угорською мовою*

Mellékletek

KARÁDI HELYESÍRÁSI VERSENY – 2020

5. osztály

1. Pótold a mondatok tartalmának megfelelően a hiányzó írásjeleket! 10 pont/_____

- István, nem mennél ki - mondta a doktor
- Nem! Én vagyok a pótatya
- Ül fel, Tutajos – segítette fel Gyulát a doktor -, és máskor ha pótapa kell, hozzám gyere. Sóhajts
- István bácsi ez idő alatt Bütyökkel sugdolózott
- Minek a doktor, István bácsi
- Megvizsgál benneteket
- Engem is
- Persze aztán elmegy

2. Húzd alá a hibás szavakat, írd le őket kijavítva! 10 pont/_____

Ana minden reggel futot a parkban. Utánna fürge léptekel sietet az iskolába. Az órákon a fáradság legkissebb jelétt sem láták rajta a társai.

Javítás:

3. Másold le a következő szavakat úgy, hogy válaszsd el őket minden lehetséges helyen! 15 pont/_____

felállít, madzag, hírlapáros, findzsa, bátyjuk, frissül, számháború, művészetért, Gabriella, orchidea, versszak, rendőr, Balázs, megemel, legösszetettebb

4. Húzd alá a következő szavak közül a hibásakat! 7 pont/_____

arccal – arcal	gyalú – gyalu	
fájlall – fájlal	Györggyel – Györgyel	bátja – bátyja
halgat – hallgat	államfő – álamfő	

5. Alkoss egy-egy mondatot az alábbi szavakkal! 12 pont/_____

ép – épp

.....

.....

var – varr

.....

.....

kel – kell

.....

.....

6. Írd le az alábbi keresztneveket a betűrendbe sorolás szabályai szerint!

12 pont/_____

Ágota, Ágnes, Adrienn, Adél, Adorján, Bernadett, Boglárka, Bianka, Krisztián, Krisztina, Lajos, Veronika

7. Pótold a hiányzó magánhangzókat!

12 pont/_____

A rep...lő madár csaknem a v...z sz...nét s...rolta a szárnyával. A ny...l akkor t...nt el a patak túls... felén, a s...r... bokrok között. A pór...l járt vadász b...s...l az elszalasztott zsákmány miatt.

8. Milyen betű hiányzik a megadott szavakból? Írd a tippszlopba a megfelelő számot!

14 pont/_____

1 = j

2 = ly

x = jj

9. Húzd alá a helyes szóalakot!

8 pont/_____

küzköd – küszköd

foghagyma – fokhagyma

csúzda – csúszda

		Tipp
1.	harká.	
2.	ola.	
3.	.uh	
4.	kese.ű	
5.	papagá.	
6.	ú.	
7.	u.	

		Tipp
8.	bor.ú	
9.	ö.v	
10.	.aguár	
11.	pu.ka	
12.	hé.a	
13.	seregé.	
13+1	ma.om	

különbség – külömbség
 halgatag – hallgatag szükség
 – szügség
 agyjon – adjon
 viszhang – visszhang

KARÁDI HELYESÍRÁSI VERSENY – 2021

5. osztály

1. **Jelöld, melyik sorban vannak betűrendbe sorolva a nevek!** 3 pont/_____

- Adél, János, Zsuzsanna, Julianna, Katalin, Zsolt
- Adél, Julianna, Katalin, János, István, Zsuzsanna, Zsolt
- Adél, István, János, Julianna, Katalin, Zsolt, Zsuzsanna

2. **Milyen betű hiányzik a szavakból?** 10 pont/_____

j ly

gó...a
tá...
sú...
Mihá...
furu...a
sóha...
gereb...e
...ukas
i...en
zöre...

3. **Melyik sorban vannak helyesen szótagolva a szavak?** 4 pont/_____

- fel-e-let, kert-ig, ün-nep-el
- hir-de-té-sért, ma-ha-ra-dzsa, tart-ja
- ed-ző-te-rem, ma-dzag, pénz-ért

4. **Pótold, melyik mássalhangzó hiányzik a sorból!** 10 pont/_____

ny nny ty tty sz ssz

di...e
ha...ú
a...ony
tava...
má...ik
pö...ös
ő...el
pin...
e...i
kesz...ű

5. **Válaszd ki a helyesen írt szóalakot!** 7 pont/_____

higgyetek – higgyetek
reggel – regel
azomban – azonban
tűszhöz – tűzhöz
hadjon – hagyjon
álmás – állomás
színpad – szímpad

6. **Melyik keltezés írásmódja helytelen?** 4 pont/_____

1983. nov. 23.
2021 április 26
2021. május 12.-én
2019. január 1-jén

7. **Melyik nem kérdő mondat?** 3 pont/_____

- Édesapja a vízparton horgászik
- Fogtál-e már valamit, apa

8. **Jelöld a felkiáltó mondatot!**

3 pont/ _____

- Siess, Orsi, hatalmas ponty van a horgon
- Jaj, ez tényleg óriási

9. **Jelöld az óhajtó mondatot!**

3 pont/ _____

- A finom halászlét már anyu főzi
- Bárcsak eljönnének a jövő héten is

10. **Jelöld a felszólító mondatot!**

3 pont/ _____

- Hű, de finom lesz
- Hétfévégén jöjjünk el újra horgászni

Завідувачу кафедри
Біда Олена Анатоліївна
здобувача вищої освіти
Комудя Ніколетт Йосипівна
Початкова освіта
II. курс, магістр

ЗАЯВА

З правилами чинного Положення «Про академічну доброчесність в Закарпатському угорському інституті імені Ф. Ракоці II» від «30» серпня 2019 року, згідно з яким виявлення плагіату є підставою для відмови в допуску роботи до захисту і застосування заходів дисциплінарної та академічної відповідальності, ознайомлений(а).

Про використання Системи виявлення текстових збігів/ідентичності/ схожості в роботах здобувачів вищої освіти повідомлений(а) та надаю свою згоду на обробку та збереження моєї роботи в Базі даних Інституту. Також надаю ЗУІ право на передачу моєї роботи для обробки та збереження в Системі виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та використання роботи для виявлення плагіату в інших роботах, які завантажувалися/завантажуються для перевірки Системою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та користувачами, які мають доступ до цієї Системи, виключно в обмежених цілях для виявлення плагіату в текстах робіт.

Робота для перевірки Інституту надається в друкованому та електронному варіанті. Електронна версія моєї роботи збігається (ідентична) з друкованою.

27.05.2021 р

Дата

Ніколетт Комудя

Підпис

Bida Olena
tanszékvezetőnek
Kamugya Nikolett
Tanítói, MA szak
II. évfolyam

NYILATKOZAT

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola 2019. augusztus 30-án kelt tudományetikai szabályzatának pontjaival, amelyek szerint plágium felfedezése esetén a diplomamunka nincs védéshez engedve, megismerkedtem.

Tájékoztatást kaptam a plágiumszűrő rendszer használatáról, hozzájárulok a munkám ellenőrzéséhez és tárolásához az intézményi adatbázisban. Felhatalmazom az intézményt, hogy a munkámat ellenőrzés után felhasználhassák a plágiumszűrő program működésénél a további munkák ellenőrzésének folyamatában.

A munkát ellenőrzés céljából elektronikusan és nyomtatott formában is benyújtottam az intézménynek. Munkám elektronikus változata azonos a nyomtatott példánnyal.

2021. 05. 27.

Dátum

Kamugya Nikolett

Aláírás

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1007718335

Дата перевірки:
05.05.2021 14:03:53 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
05.05.2021 15:30:37 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: Kamugya Nikolett

Кількість сторінок: 80 Кількість слів: 18195 Кількість символів: 127456 Розмір файлу: 1.94 MB ID файлу: 1007822307

21.4% Схожість

Найбільша схожість: 5.5% з Інтернет-джерелом (<http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109>)

21.4% Джерела з Інтернету

521

Сторінка 82

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

7.78% Цитат

Цитати

62

Сторінка 83

Не знайдено жодних посилань

0% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0% Вилучення з Інтернету

1

Сторінка 84

Немає вилучених бібліотечних джерел